

TR63 BÖLGESİ ALT BÖLGELEME ANALİZİ

TR63 BÖLGESİ ALT BÖLGELEME ANALİZİ

Haziran 2015

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Giriş	8
1. Amaç	14
2. Kapsam	15
3. Yöntem	15
3.1. Analizlerde Kullanılacak Göstergeler	16
3.2. Analiz Yöntemleri	20
4. Analizlerin Uygulama Sonuçları	24
4.1. İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi	24
4.2. İlçelerin Sosyoekonomik Fonksiyonel İlişkisi	50
4.3. İlçelerin Sosyoekonomik Kaynak Yönelim Analizi	55
5. TR63 Bölgesi Alt Bölgelerinin Oluşturulması	64
5.1. Antakya-Defne-Altınözü-Samandağ-Yayladağı Alt Bölgesi	66
5.2. Kırıkhan-Hassa-Kumlu-Reyhanlı Alt Bölgesi	67
5.3. İskenderun-Payas-Dört Yol-Belen-Arsuz Alt Bölgesi	69
5.4. Osmaniye-Bahçe-Düziçi-Erzin-Hasanbeyli-Toprakkale Alt Bölgesi	70
5.5. Kadirli-Sumbas-Andırın Alt Bölgesi	71
5.6. Onikişubat-Dulkadiroğlu-Göksun-Türkoğlu Alt Bölgesi	72
5.7. Pazarcık-Çağlayancerit Alt Bölgesi	74
5.8. Elbistan-Afşin-Ekinözü-Nurhak Alt Bölgesi	75
6. Genel Değerlendirme ve Politika Önerileri	76
Kaynakça	81

Bu belge, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından bastırılmıştır.

ISBN : 978-605-64717-3-5

Tasarım : Ütopya Grafik

Basım ve Çoğaltım Yeri : Arkadaş Basım ve San. Ltd.Şti .

Matbaa Sertifika No : 17321

1. Basım, 2015

Bu belgenin her türlü yayın hakkı Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı'na aittir.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı'nın izni olmadan, eğitim ve tanıtım amaçlı da olsa

hiçbir şekilde bu belgenin tümü veya bir kısmı yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.	AB'ye Üye ve Aday Ülkelerle EFTA'ya Üye Ülkelerin NUTS 2 Bölgeleri	10
Harita 2.	Türkiye'de NUTS 2 Bölgeleri	11
Harita 3.	İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi	25
Harita 4.	İlçelerin Demografik Yapı Endeksi	26
Harita 5.	İlçelerin Eğitim Endeksi	29
Harita 6.	İlçelerin Sağlık Endeksi	32
Harita 7.	İlçelerin Ekonomik Kapasite Endeksi	35
Harita 8.	İlçelerin Turizm Endeksi	38
Harita 9.	İlçelerin Altyapı ve Çevre Endeksi	41
Harita 10.	İlçelerin Ulaşım Endeksi	44
Harita 11.	İlçelerin Kentsel ve Sosyal Yaşam Endeksi	47
Harita 12.	TR63 Bölgesinde İlçelerin Sosyal Alanda Fonksiyonel İlişki Haritası	51
Harita 13.	TR63 Bölgesinde İlçelerin Ekonomik Alanda Fonksiyonel İlişki Haritası	53
Harita 14.	TR63 Bölgesi Orman-Tarım-Yerleşim Yeri Arazilerinin Dağılımı	55
Harita 15.	EUROSTAT Tanımına Göre TR63 Bölgesi İlçeler İtibariyle Kırsal Alanların Dağılımı	55
Harita 16.	TR63 Bölgesi İlçelerin Nüfusa ve Sosyoekonomik Gelişmişliği Göre Dağılımı	57
Harita 17.	TR63 Bölgesi İlçelerinin Bulunduğu Tarımsal Havzalar	59
Harita 18.	TR63 Bölgesi İlçelerinin Tarım Alanları	59
Harita 19.	TR63 Bölgesi İlçelerinin Hayvan Sayıları	60
Harita 20.	TR63 Bölgesi İlçelerinin Arılı Kovan Sayıları	60
Harita 21.	TR63 Bölgesi Maden Haritası	61
Harita 22.	TR63 Bölgesinde Önemli Sanayi Alanları	62
Harita 23.	TR63 Bölgesinde Hizmetler Sektörü Bakımından Gelişmiş İlçeler	63
Harita 24.	TR63 Bölgesi Alt Bölgeleri	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Demografi Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	28
Şekil 2.	Eğitim Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	31
Şekil 3.	Sağlık Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	34
Şekil 4.	Ekonomik Kapasite Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	37
Şekil 5.	Turizm Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	40
Şekil 6.	Altyapı ve Çevre Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	43
Şekil 7.	Ulaşım Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	46
Şekil 8.	Sosyal Yaşam Endeksi İle Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki	49

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Temel Göstergeler	17
Tablo 2.	Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Ekonomik Yapı Değişkenleri	18
Tablo 3.	Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Çevresel Yapı Değişkenleri	19
Tablo 4.	Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Sosyal Yapı Değişkenleri	19
Tablo 5.	TR63 Bölge Planı 2014-2023 Strateji ve Öncelikler Tablosu	77
Tablo 6.	İlçelerin Öncelikler Matrisi	78

GİRİŞ

Sınırları idari, ekonomik birliğe, toprak, iklim ve bitki özelliklerinin benzerliğine veya üzerinde yaşayan insanların aynı soydan gelmiş olmalarına göre belirlenen toprak parçası ya da mıntıkaya “bölge” adı verilmektedir.¹

Bölge kavramı, sosyal bilimciler, fen bilimciler, tıp bilimcileri ve diğer birçok disiplin tarafından kullanılan önemli bir kavramdır. İçinde bulunduğumuz 2000’li yıllardan itibaren bölge kavramı ile planlama arasındaki ilişki sıklıkla gündeme gelmeye başlamıştır. Mekânsal planlamanın gerçekleştirilmeden önce mekânın ya da bölgenin sahip olduğu potansiyel değerlerin belirlenerek planlama çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bölgedeki ya da o mekandaki sahip olunan potansiyeli belirlemenin en kolay yolu, sağlıklı istatistiki bilgilerin toplanması ve bu bilgilerin belirli bir sistematik dâhilinde değerlendirilerek bölge özelinde stratejilerin belirlenmesi ve sosyoekonomik yönden gelişim için potansiyellere yönelik tedbirlerin alınmasıdır.

1945 yılında biten İkinci Dünya Savaşı sonrasında her alanda büyük kayıplar yaşayan Avrupa, bu durumdan kurtulmak için bir çıkış yolu aramaktaydı. Bu doğrultuda Avrupa ülkelerinin ortak değerler etrafında bir araya gelmesi ve özellikle refahı artıracak şekilde ekonomik alanda kuvvetli bir işbirliğinin başlatılması fikri ortaya atılarak Avrupa Birliği kurulmuştur. (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2013)

1970’li yılların başlarında Avrupa Birliği’ne üye ülkelerde, sistematik ve hiyerarşik bir yapı olarak ekonomik bölgeler oluşturmak için Avrupa Birliği (AB) İstatistik Bürosu (Eurostat) tarafından İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) - Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) geliştirilmesiyle ilgili bir çalışma yapılmıştır. NUTS sınıflaması yapısal fonlar üzerine 24 Haziran 1988 tarihinde kabul edilip 15 Temmuz 1988’de resmi gazetede yayımlanan (EEC) 2052/88 Sayılı Topluluk Mevzuatından bu yana kullanılmaktadır.

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasının amaçları ise aşağıda sıralanmıştır.

- Avrupa Birliğine üye ülkelerde bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi ve uyumlaştırılması,
- Bölgelere göre sosyoekonomik analizlerin gerçekleştirilmesi,
- AB bölgesel politikalarının çerçevesinin oluşturulmasıdır.

Bir yatırım politikası olan AB bölgesel politikaları, yeni iş alanları açmaya, rekabet edebilirliği artırmaya, ekonomik büyümeye, yaşam kalitesini artırmaya ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamaya yönelik destekleri içeren bir politikadır.

Bölgesel politika, öne çıkan alanlarda ve sektörlerde fon yaratarak AB’nin az gelişmiş ülkelerinde ve bölgelerindeki dayanışmayı ifade eder. Bölgesel politika, Avrupa bölgeleri arasında ekonomik, sosyal ve bölgesel farklılıkları azaltmayı amaçlamaktadır. Avrupa Birliği’ndeki bu farklılıklar olduğu gibi bırakılırsa Euro bölgesindeki pazarların zayıflayacağı düşünülmektedir. Avrupa’daki bölgelere 2014-2020 döneminde, toplam 351 milyar avro yatırım yapılması beklenmektedir. AB fonlarının amaçları;

- Küçük ve orta ölçekli işletmeleri artırmak,
- Ar-Ge ve yenilikçiliği desteklemek,
- Daha temiz bir çevrede yatırım yapmak,
- Dijital teknolojiye erişimi geliştirmek,
- Yeni ürün ve üretim yöntemleri geliştirmek,
- Enerji verimliliğini desteklemek ve iklim değişikliği ile mücadele etmek,
- Eğitime destek vermek,
- Uzak bölgelerde ulaşım ağını sağlamaktır.

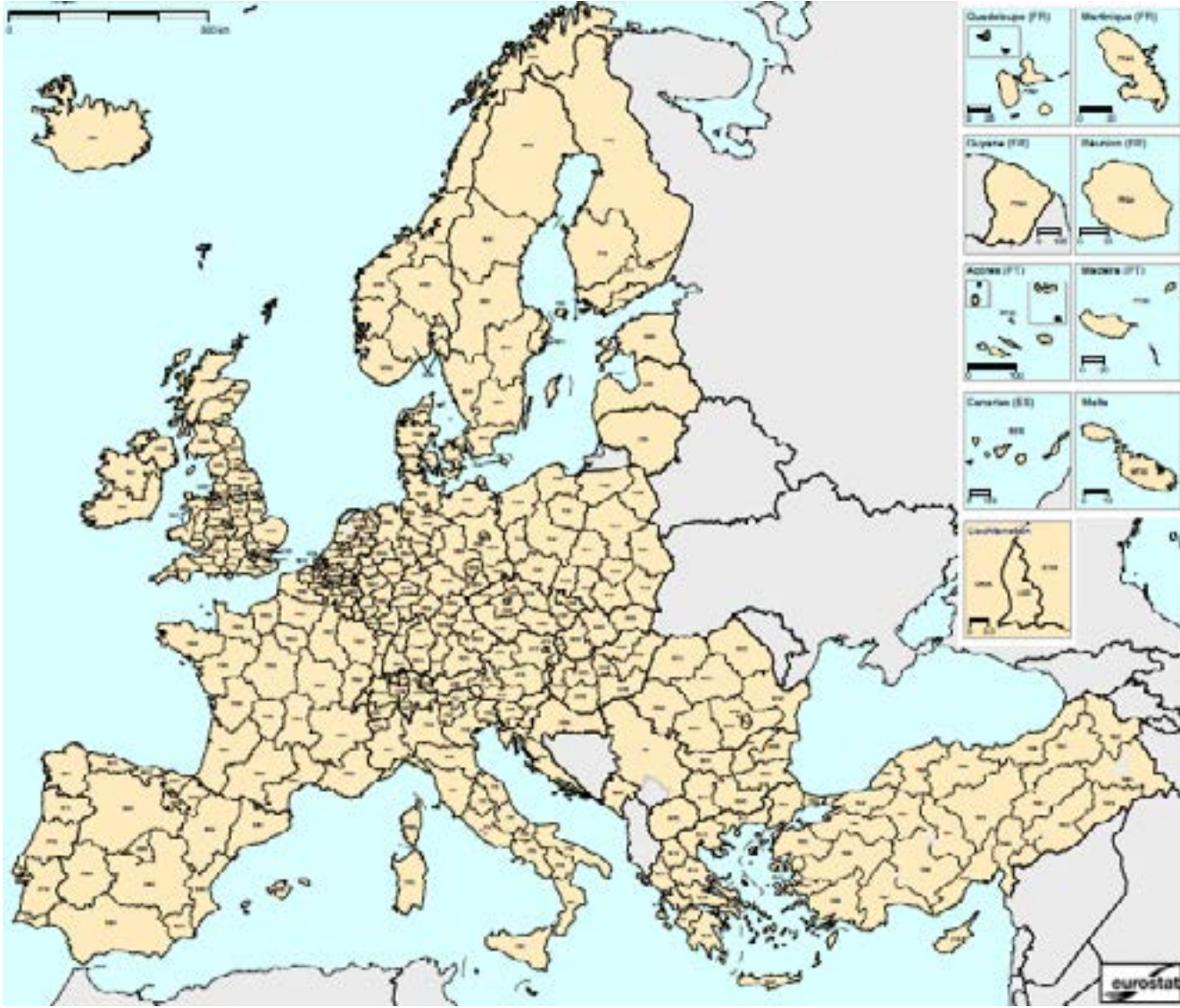
NUTS sınıflandırması üç kritere göre yapılmaktadır. Bunlardan ilki ülkenin daha önce yapmış olduğu bölge sınıflandırmasını temel almaktır. Örneğin bölgenin sahip olduğu coğrafi özelliğe göre yapılmış bir sınıflandırma, NUTS bölgeleri oluşturulurken de baz alınmaktadır. İkincisi, aynı potansiyele sahip alanların bir araya getirilerek sınıflandırma yapılmasıdır (örneğin tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgeler). Üçüncü kriter ise nüfustur.² NUTS 1’in en düşük nüfus eşiği 3 milyon, NUTS 2’nin en düşük nüfus eşiği 800.000 ve en NUTS 3’ün düşük nüfus eşiği 150.000’dir. Bu kapsamda 2012 yılında Avrupa Birliği’ne üye 27 ülke ile Avrupa Birliği’ne aday ülkelere göre düzey 2 bölgeleri ve EFTA’ya (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) üye ülkelere göre oluşturulan düzey 2 bölgeleri, Harita1’de verilmiştir.

Ayrıca İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması’na (İBBS) göre yerel düzeyde iki farklı Yerel İdari Birim – Local Administrative Units (LAU) tanımlanmıştır. LAU 1 düzeyi (eskiden NUTS 4 düzeyi olarak adlandırılan) tüm üye ülkelerde tanımlanmazken, LAU 2 düzeyi (eskiden NUTS 5 düzeyi olarak adlandırılan) üye ülkede tanımlanmıştır. LAU 1 düzeyinde yerel idari birimler ilçeleri tanımlarken, LAU 2 düzeyinde yerel idari birimler Belediyeler ve belediyesi olmayan köyleri simgelemektedir.

¹ Bakınız. TDK (Türk Dil Kurumu)

² Ümran Şengül, Türkiye’de İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 2 Bölgelerinin Ekonomik Etkinliklerinin VZA Yöntemi ile Belirlenmesi ve Tobit Model Uygulaması, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 21, ss. 75-99, 2013

Harita 1. AB'ye Üye ve Aday Ülkelerle EFTA'ya Üye Ülkelerin NUTS 2 Bölgeleri

Kaynak: Eurostat, 2012

AB, Türkiye'yi Aralık 1992'de yapılan Helsinki zirvesinde aday ülke olarak kabul etmiştir. AB'ye üye ülkeler, bölgesel düzeydeki ekonomik ve sosyal sorunlara bölgesel politikalar geliştirebilmek için çeşitli boyutlarda bölgesel istatistiklere gerek duymaktadırlar. (TÜİK, 2006) Türkiye'de ise AB'ye Katılım Ortaklığı Belgesi imzalanarak adaylık için gerekli şartları yerine getirmek için ulusal program hazırlanmıştır. 2001 yılında bu program gereği istatistiki bölgelerin belirlenmesine başlanmıştır. Bunun için; Kalkınma Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu ve İçişleri Bakanlığı görevlendirilmiştir. Bunun sonucunda, 2001 yılı içerisinde Kalkınma Bakanlığı ve TÜİK tarafından hazırlanan İBBS raporu Bakanlar Kurulu'nun 2002/4720 sayılı Kararı ile 22 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Nüfus, coğrafya, bölgesel kalkınma planları, temel istatistiki göstergeler, illerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması kriterleri göz önüne alınarak Türkiye'de 12 tane Düzey 1, 26 tane Düzey 2 ve 81 tane Düzey 3 NUTS bölgesi tanımlanmıştır.

Harita 2. Türkiye'de NUTS 2 Bölgeleri

Türkiye için, mahalli idarelerden oluşan bölge sistemine (LAU) geçiş henüz söz konusu değildir. Hatta İBBS bölge sistemi bile son halini almamıştır. Ancak gelecek dönemlerde bölge ayırımında birtakım sıkıntılarla karşılaşıldığı takdirde, bölge sınırları yeniden revize edilebilecek ve son halini AB'ye tam üye olduğunda alacaktır.³

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 Bölgesinde 6360 Sayılı büyükşehir yasasıyla kurulan yeni ilçelerle toplam 33 ilçe LAU 1 düzeyinde bölgedir. 2013 yılı itibarıyla Hatay ve Kahramanmaraş illerinin büyükşehir statüsü kazanmasıyla bu illerde belde ve köylerde belediye nüfusu kalmamıştır. Ancak Osmaniye ilinde toplam 6 adet LAU 2 düzeyinde bölge bulunmaktadır.

► Bölge ve Planlama İlişkisi

Kalkınma politikalarında ekonomik refahın toplumun farklı gelir düzeylerinde ve toplumun yaşadığı farklı bölgelerde dengeli dağılımının sağlanması için çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda bölgesel gelişme kavramı ortaya çıkmıştır. Bölgesel gelişme; ülke kalkınma politikasının bölge ve şehir düzeyinde yapı taşlarını oluşturan, bölgesel ve yerel düzeyde kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplumun karar alma süreçlerine katılmasını sağlayan bir politikadır. Aynı zamanda bu yapıların kaynaklarını kalkınma yönünde birlikte harekete geçirmesini esas alan, bölgelerin rekabet gücünün artırılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması politikaları arasında dengeyi gözeten yapısal ve temel bir politikadır.

Bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması hem ulusal hem de bölgesel ölçekte yapılan planlarla giderilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda 1960'lı yıllar ve sonrasındaki planlı dönemlerde az gelişmiş yörelerin veya belirli sorun ve kısıt arz eden bölgelerin kalkınmasına yönelik olarak planlama çalışmaları yapılmıştır. Ancak 2000'li yılların başında uygulanan bölgesel gelişme politikaları değerlendirildiğinde, bu politikaların bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılmasında yeterince etkili olamamıştır. Kısa vadede bu farklılıkların giderilmesi mümkün olmamakla birlikte uzun vadede bölgesel ölçekte uygulanacak kalkınma planları ile mevcut farklılıklar minimum düzeye indirilebilir. Bu kapsamda bölgesel gelişme politika aracı olarak Düzey 2 Bölgeleri için Kalkınma Ajansları

³ Barış Taş, AB Uyum Sürecinde Türkiye için Yeni bir Bölge Kavramı: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt. VIII, No.2, Aralık 2006, s.191

ve Bölge Planları kaynakların etkin ve yerinde kullanımını esas alan bir çerçevede bölgesel kalkınmayı sağlamaya çalışmaktadırlar. Kalkınma Ajansları bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasının yanı sıra bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasını da hedeflemektedir.

Türkiye’de bölge kavramı, planlama çalışmalarında planlama alanı olarak seçilen mekanın alansal boyutlarını ve sahip olduğu niteliklerini ifade etmektedir. Planlanacak konuya göre illerin veya ilçelerin idari sınırları dahilinde sınırlandırılmış alanların bölge olarak nitelendirilmesi, coğrafi bölge kavramının dışında bir yaklaşımla bölgesel ayrılmaya gidildiğini göstermektedir. Planlama kapsamında bölgeler oluşturulurken bölgenin niteliği belirlendikten sonra o bölgenin coğrafi konumu, sınırları, bu sınırlar içinde yer alan bölgenin kendi içindeki alt bölümlerini oluşturmak gerekmektedir. (Özçağlar, 2003)

Yeryüzü ve yeraltı kaynaklarını kullanan insan ile doğa arasında bir ilişki kurularak bir fonksiyon ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla insanın doğal ortama olan etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu yaklaşımdan hareketle yeryüzü bütünü değişik türde sistematik olarak bölgelere ayrılmaktadır. Özçağlar’a göre planlamaya esas teşkil eden bölgeler, planlamadaki konusal yaklaşımlara göre doğal bölgeler, sosyoekonomik(kültürel) bölgeler ve coğrafi bölgeler çerçevesinde bölgesel coğrafyanın bölge tasnifindeki sistematığına bağlı kalarak ele alınması gerekmektedir. Sosyoekonomik açıdan bölgeler, Yerleşim Bölgeleri, Nüfus Bölgeleri, Kültür Bölgeleri, Hammadde Bölgeleri, Sanayi Bölgeleri ve Hizmet Bölgeleri olmak üzere altı kategoride sınıflandırılmıştır. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleme Analizi çalışmasında yerleşim bölgeleri, nüfus bölgeleri, kültür bölgeleri, hammadde bölgeleri, sanayi bölgeleri ve hizmet bölgeleri ele alınmıştır.

► Yerleşim Bölgeleri

Dünyada yeryüzünün tamamı yerleşmeye uygun değildir. Coğrafya sistematığında İnsanların yeryüzünde yaşam alanı olarak belirlediği uygun alanlara ökümen denilmektedir. Yerleşim alanları sahip oldukları niteliklerine göre sınıflandırılırsa kentsel ve kırsal yerleşim bölgeleri gibi farklı türde yerleşim bölgeleri elde edilebilmektedir.

Türkiye’de nüfus yerleşimleri belirli merkezlerde toplanmakta, ancak dengesiz yerleşim nedeniyle büyük kentlerin nüfusu artmaktadır. Buna en büyük etmen ise doğudan batıya ve sahil kesimlerine, iç kesimlerden ve kuzeyden yine sahil kesimlerine olan göçtür. Ayrıca kırsal alan yerleşim deseni, kırsal kalkınmanın önündeki en önemli engellerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda yerleşimlerin belirli bir düzen içinde işlevlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de kırsal kalkınmayı hızlandırmak üzere nispeten yeterli nüfus ve ekonomi ölçeğine sahip yerleşimlerin gelişimlerinin programlı bir şekilde desteklenmesi ve bu yerleşimlerin etki alanındaki civar yerleşimler için birer hizmet merkezi haline getirilmesi amaçlanmaktadır.⁴

► Nüfus Bölgeleri

Bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı nüfus olarak tanımlanmaktadır.⁵ Nüfus, yerleşim alanları ve ekonomik faaliyet sahalarıyla ilişkilidir. Yeryüzünün nüfus barındıran kesimlerinin bilimsel esaslar kapsamında tespit edilerek haritalanması sonucunda sık nüfuslu bölgeler ve seyrek nüfuslu bölgeler şeklinde global bir ayrım yapılmaktadır. Bu kapsamda nüfusun niteliklerine göre bölge haritaları oluşturulabilmektedir.

⁴ Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023 (Taslak), Kalkınma Bakanlığı, Ekim 2014, s. 94
⁵ Bakınız. TDK (Türk Dil Kurumu)

Türkiye’de yerleşmeye müsait bölgelerde nüfusun yoğunlaştığı görülürken nüfusun yapısı ve nitelikleri bölgeler arası dağılım bakımından farklar ve dengesizlikler oluşmaktadır.

► Hammadde Bölgeleri

Hammadde bölgeleri, hammaddelerin üretimiyle ilgili ekonomik faaliyetlerin bir fonksiyonu niteliğindeki bölgelerdir. Hammadde bölgeleri; tarım, hayvancılık, ormancılık, avcılık ve madencilik olarak sınıflandırılmaktadır. Tarım arazisinin niteliğine, yürütülen tarımsal faaliyet türlerine ve yetiştirilen tarım ürünlerine göre oluşturulan bölgeler, tarım bölgeleridir. Türkiye’de sürdürülebilir tarımsal üretimi sağlamak ve verimliliği artırmak amacıyla, yörelerin iklim koşulları, toprak yapısı ve topoğrafik özellikleri ile yönetilebilir olma boyutları dikkate alınarak 30 adet tarım havzası belirlenmiştir.⁶ Büyükbaş-küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı, arıcılık, ipekböcekçiliği ve kültür balıkçılığı yapılan alanların yoğunluğuna göre şekillenen bölgeler, hayvancılık bölgeleridir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından belirlenen ve ekonomik kazancın ormandan sağlandığı bölgeler, orman bölgeleridir. Kara ve su ortamlarında yaban hayatı içinde yaşamakta olan; eti, derisi, kemiği, zehri vb. için avlanan hayvanların bütünüyle yok edilmelerini önlemek maksadıyla oluşturulan bölgeler, avcılık bölgeleridir. Maden yataklarının bulunduğu alanlar ve çıkartılan madenin türüne göre farklılık gösteren alanlar, madencilik bölgeleridir (Zonguldak Kömür Havzası, Raman Petrol Bölgesi gibi.).

► Sanayi Bölgeleri

İşledikleri ve ürettikleri ürünler bakımından birbiriyle ilişkili olan sanayi tesislerinin (fabrikalar, atölyeler) bir araya gelerek oluşturdukları “organize sanayi bölgeleri” ülke ölçeğinde geniş arazi parçaları üzerinde yer tuttıkları için fonksiyonel bakımdan sanayi bölgeleridir. Ancak şehir içindeki küçük sanayi siteleri veya tek başına bir fabrika alanının “sanayi bölgesi” olarak nitelendirilmesini hatalı bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

► Hizmet Bölgeleri

Hizmet sektörü içinde yer alan yönetim, eğitim, sağlık, ulaştırma-iletişim, pazarlama-ticaret, güvenlik, barınma-eğlence, rekreasyon-turizm faaliyetleriyle ilgili olarak oluşan fonksiyonel bölgeler, hizmet bölgeleridir.

⁶ Bakınız. Türkiye Tarım Havzalarının Belirlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı, Karar Sayısı: 15173, 29/6/2009.

1. AMAÇ

Türkiye'ye paralel olarak TR63 Bölgesi de sosyoekonomik açıdan gelişmişlik farkların yüksek olduğu bölgelere sahiptir. DOĞAKA tarafından 2012-2014 yılları arasında hazırlık çalışmaları yürütülen ve 30 Aralık 2014 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren TR63 Bölge Planı (2014-2023) kapsamında alt bölgelemeye yönelik analiz çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Alt bölgeleme analizi çalışmasının amacı TR63 Bölgesindeki ilçeleri gelişmişlik düzeyine göre endeksleme ve kümeleme yöntemleriyle tespit ederek bu ilçeleri sosyoekonomik yönden besleyen ve benzer niteliklere sahip, mesafe bakımından en yakın ilçeleri tespit ederek alt bölgelerin oluşturulmasıdır. Ancak çalışmada 6360 sayılı kanun kapsamındaki yeni ilçeler bulunmadığından dolayı çalışmanın güncellenme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda TR63 Alt Bölge Analizi çalışması ile Bölge Planı kapsamında belirlenen alt bölgelerin yeni ilçeleri kapsayacak şekilde güncellenmesi ve oluşturulan alt bölgelere yönelik mekânsal politikaların oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu çalışma ile birbirinden farklı sosyoekonomik özelliklere sahip ilçelerin çeşitli kategorilerde oluşacak veri setleri ile analiz edilmesi ve bu analizler sonucunda çeşitli alanlarda TR63 Bölge Planında geliştirilen mekansal politikaların bölgesel kalkınmaya yönelik proje ve programlara altlık sağlanması amaçlanmıştır.

TR63 Bölgesinin farklı sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerindeki ilçelerin ekonomik anlamda sahip olduğu kaynakların neler olduğu belirlenerek bölgede yaşayan insanların faydalarına yönelik tematik tedbirlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın özel amaçları;

- Çeşitli alanlardan seçilen değişkenler baz alınarak, ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endekslerini tespit ederek ilçelerin sıralamasını yapmak,
- İlçelerin tematik veri setlerine göre endeks değerleri oluşturarak gelişmişlik sıralaması oluşturmak,
- İlçelerin birbirleriyle sosyal yönden olan ilişkilerini incelemek,
- İlçelerin birbirleriyle ekonomik yönden olan ilişkilerini incelemek,
- Alt bölgeleri yeni ilçeleri dahil edecek şekilde güncellemek.

2. KAPSAM

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı, TR63 Bölgesi dâhilinde olan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde hizmet vermektedir. Söz konusu yasa ile Hatay ilinde 4 ve Kahramanmaraş ilinde 2 adet yeni ilçe kurulmuştur. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleme Analizi araştırması da Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerine bağlı ilçeleri kapsamaktadır.

Araştırma kapsamının belirlenmesinde özellikle 6360 Sayılı büyükşehir yasasıyla⁷ TR63 Bölgesinde kurulan dört ilçenin çalışmaya dahil edilmesi önemli bir etkidir. Bu yasa ile kurulan yeni ilçelerin de analize dâhil edilmesiyle, Hatay'da 15, Kahramanmaraş'ta 11 ve Osmaniye'de 7 ilçe olmak üzere toplam 33 ilçe düzeyinde veri seti oluşturulmuştur.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada hem nicel hem de nitel verilerden faydalanılmaktadır. Çünkü alt bölgelerin oluşmasında, hem ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeks değerlerin hesaplanması hem de mevcut duruma ilişkin ilçelerin sosyoekonomik ilişkisinin yansıtılması büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada bir yandan ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksini oluşturan somut verilerden, öte yandan ilçelerin sosyoekonomik ilişkisinin tespit edilebilmesi için İlçe Kaymakamlıkları ile işbirliği içerisinde bir çalışmadan yola çıkılmıştır. Ayrıca ilçelerin sosyoekonomik yönden potansiyel ve mevcut durumuna ilişkin konusal yaklaşımlarla sistematik ve bütünlüklük bir bölge analizi yapılması sağlanmaktadır.

TR63 Bölgesi ilçelerinde alt bölgeleme analizinin bir ayağı olan kantitatif analiz yöntemlerinde kullanılacak veriler ile ilçelerin sosyoekonomik özelliklerine göre tek boyutlu, ölçülebilir ve somut bir hale getirilmesine imkân tanıyan araştırma yöntemi kullanılarak Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde ait ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksleri üretilecektir.

⁷ Bakınız, On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 6360, 06/12/2012.

1. Adım: İlçelerin Sosyoekonomik Fonksiyonel İlişki Analizi

- İlçelerin birbirleriyle ekonomik yönden olan ilişkilerin incelenmesi
- İlçelerin birbirleriyle sosyal yönden olan ilişkilerin incelenmesi
- Yakın çevre ilçelerin ilişkilerine göre alt bölgelerin güncellenmesi

2. Adım: Temel Bileşenler Analizi

- Çeşitli alanlardan seçilen değişkenler baz alınarak ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endekslerini hesaplayarak ilçelerin sıralamasının yapılması

3. Adım: TR63 Bölge Planı (2014-2023) kapsamında oluşturulan alt bölgelerin güncellenmesi

- Plan kapsamında oluşturulan alt bölgelere, 6360 sayılı kanunla kurulan yeni ilçeleri entegre edilmesi

3.1. Analizlerde Kullanılacak Göstergeler

Alt bölgeleme çalışmasında temin edilmesi gereken sosyal, mekânsal ve ekonomik verilerin ortak ölçeği, ilçe idari sınırları olarak belirlenmiştir. Veri temininde TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından yayınlanan verilerin derlenmesinin yanı sıra pek çok veri birincil kaynaklardan elde edilmiştir.

İlçe düzeyinde birincil ve ikincil kaynaklardan elde edilen ham veriler öncelikle birimlerin daha standart hale getirme işlemine tabi tutularak, genellikle yüzde değer olmak üzere endekste kullanılacak forma dönüştürülmüştür. Böylece veri yığınları arasından anlamlı ilişkileri ortaya koyabilmek için veriler ölçü biriminden bağımsız hale getirilmiştir.

Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında hazırlanan İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011) ve 2004 yılında hazırlanan İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004) ışığında, TR63 Bölgesi ilçelerini sosyoekonomik açıdan sıralamak ve sınıflamak için kullanılacak ana başlıklar ve göstergeler belirlenmiştir. Bu kapsamda üretilen tüm göstergeler ilçe bazında olup bunların bir bölümü ilçelerin Türkiye, TR63 Bölgesi ve bu bölge dâhilindeki illerin durumunu yansıtan sayı ya da oran değerleri, bir kısmı ise ilçedeki bireylerin durumlarını yansıtan oran ya da kişi başına değer biçimindeki göstergelerdir. Bu göstergeler 4 ana başlık ve 8 alt başlıkta toplanarak birincil ve ikincil veri kaynaklarından oluşan toplam 87 adet farklı değişkenden oluşmaktadır. Bu dört ana başlık temel göstergeler, ekonomik yapı, çevresel yapı ve sosyal yapı olarak ilçelerin sosyoekonomik durumunu en iyi biçimde açıklayabilen veri setlerini içermektedir.

Analizlerde kullanılacak olan temel göstergeler veri setinde demografik yapı, eğitim ve sağlık başlıkları ele alınmaktadır. Ekonomik yapı veri setinde ekonomik kapasite ve turizm başlıkları ele alınmaktadır. Çevresel yapı veri setinde altyapı ve çevre ile ulaşım başlıkları ele alınmaktadır. Sosyal yapı veri setinde ise kentsel ve sosyal yaşam başlığı ele alınmaktadır.

Tablo 1. Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Temel Göstergeler

	ALT KATEGORİ	GÖSTERGELER
TEMEL GÖSTERGELER	DEMOGRAFİK YAPI	Toplam nüfus
		Yüzölçümü
		Şehirleşme oranı
		Hanehalkı ortalama büyüklüğü
		Nüfus yoğunluğu
		Yaş bağımlılık oranı
		Kaba boşanma oranı
		Kaba evlenme oranı
	EĞİTİM	Okur-yazar oranı
		Okur-yazar kadın oranı
		Lise veya dengi okul mezunu oranı
		Lise veya dengi okul mezunu kadın oranı
		Toplam yüksekokul veya fakülte mezunu oranı
		Toplam üniversite mezunu kadın oranı
		Doktora mezunu/nüfus (bin kişi)
		Yüksek lisans ve doktora mezunu/nüfus (bin kişi)
		Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı - okul öncesi
		Şube başına düşen öğrenci sayısı - okul öncesi
		Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı - ilkokul / ilköğretim
		Şube başına düşen öğrenci sayısı - ilkokul / ilköğretim
		Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı - ortaöğretim / lise
		Şube başına düşen öğrenci sayısı - ortaöğretim / lise
		Kaloriferli okul oranı
		Okul başına düşen çok amaçlı salon
		Kütüphane varlığı / okul sayısı
		Spor salonu varlığı / okul sayısı
	SAĞLIK	Hastane sayısı
		Yatak sayısı
		Eczane sayısı
		Hekim sayısı
		On bin kişiye düşen yatak sayısı
		On bin kişiye düşen eczane sayısı
		On bin kişiye düşen hekim sayısı
		On bin kişiye düşen ASM sayısı
		ASM'lerdeki doktor başına düşen günlük ortalama muayene sayısı
		Kaba ölüm hızı (binde)
		Bebek ölüm hızı (binde)

Tablo 2. Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Ekonomik Yapı Değişkenleri

	ALT KATEGORİ	GÖSTERGELER
EKONOMİK YAPI	EKONOMİK KAPASİTE	Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca yardım yapılan kişi sayısı / nüfus
		Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca yardım yapılan kişi sayısı
		Arsa m2 birim fiyatı rayiç bedeli (kırac)
		Arsa m2 birim fiyatı rayiç bedeli (taban)
		Arsa m2 birim fiyatı rayiç bedeli (sulak)
		İç talep potansiyeli (ilçe nüfusu/toplam nüfus)
		İlçelerde üniversite varlığı
		Alışveriş merkezi varlığı
		Toplam vergi tahsilatı 2013
		Toplam vergi tahsilatı 2012-2013 artış oranı
		Toplam vergi mükellefi sayısı 2013
		Toplam vergi mükellefi sayısı 2012-2013 artış oranı
		Kurumlar vergisi mükellefi sayısı 2013 (firma sayısı)
		Kurumlar vergisi mükellefi sayısı 2012-2013 (firma sayısı) artış oranı
		Kurumlar vergisi mükellefi sayısı 2013 (firma sayısı) / nüfus (bin kişiye düşen firma)
		20+ personel çalıştıran işyeri sayısı
		Organize Sanayi Bölgesi varlığı
		Banka şube sayısı
		On bin kişiye düşen şube sayısı
		Banka çeşitliliği
	TURİZM	Tarihi turistik mekân sayısı
		Tesise geliş sayısı (yabancı)
		Tesise geliş sayısı (yerli)
		Ortalama kalış süresi (yabancı)
		Ortalama kalış süresi (yerli)
		Doluluk oranı(%) (yabancı)
		Doluluk oranı(%) (yerli)
		Toplam otel sayısı
		Müze ve ören yeri varlığı

Tablo 3. Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Çevresel Yapı Değişkenleri

	ALT KATEGORİ	GÖSTERGELER
ÇEVRESEL YAPI	ALTYAPI VE ÇEVRE	Kişi başına düşen aktif yeşil alan
		Doğalgaz varlığı
		Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2012
		Arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2012
		Kişi başı ortalama belediye atık miktarı (kg/kişi-gün) 2012
		Kamu yatırımı tutarı
		Kişi başına düşen kamu yatırımı
		Kişi başına düşen belediye harcaması
	ULAŞIM	Merkez ilçelere yakınlık (km)
		Havaalanına yakınlık (km)
		Coğrafi Erişilebilirlik Endeksi
		Deniz Yoluna Erişim Endeksi
		Demir Yoluna Erişim Endeksi
		Hava Yoluna Erişim Endeksi

Tablo 4. Göstergeler Veri Setinde Kullanılan Sosyal Yapı Değişkenleri

	ALT KATEGORİ	GÖSTERGELER
SOSYAL YAPI	KENTSEL VE SOSYAL YAŞAM	Tarihi turistik mekân sayısı
		Sinema, tiyatro salonu varlığı
		Müze ve ören yeri varlığı
		Kültür-sanat merkezi varlığı
		Spor alanı varlığı
		Derneklere üye sayısı / nüfus
		Seçimlere katılma oranı (2014 yerel yönetim seçimleri)

3.2. Analiz Yöntemleri

Bir bölgenin gelişmesi ya da kalkınması sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik özelliklerinin olumlu yönde ilerlemesiyle mümkün olduğundan dolayı gelişmenin pek çok farklı faktöre bağlı olduğu görülmektedir. Bu tanımdan yola çıkılarak gelişmeyi oluşturan yapının çok boyutlu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Temel Bileşenler Analizi ve Sosyoekonomik Fonksiyonel İlişki Analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Temel Bileşenler Analizi

İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi ve Sıralaması çalışması için ilçelerin gelişmişlik endeksini yansıtan aynı zamanda tutarlı ve güvenilir olduğu değerlendirilip ilçe bazında temin edilebilen 87 değişken kullanılmıştır. Değişkenler belli bir dönem içindeki gelişmeleri değil, bir dönemdeki mevcudu yansıtmaktadır. Bu nedenle çalışmada kullanılan analiz, kesitsel bir çalışma niteliğindedir. Ayrıca ilçelere ait rakamlar yalın değerlerde nicel olarak yüksek değerler içerdiği için, bu hali ile analize tabi tutulması durumunda bazı ilçelerin bu büyüklükten dolayı gelişmişlik endeksinde üst sıralarda yer almaktadır. Bu durumun ortadan kaldırılması için, değişkenlere ait veriler standartlaştırılmıştır. Standartlaştırma, her bir ilçeye ait değişken değerlerinin o değişkenin ortalamasında farkı alınarak standart sapmasına bölünmesiyle elde edilmektedir.

Değişkenlere ait verilerin istatistiksel açıdan daha tutarlı hale getirilmesi ve ilçelerin nüfus ve yüzölçümleri gibi büyüklüklerin etkisini ortadan kaldırmak için mevcut değerler yardımcı veriler aracılığıyla oranlanarak, değişken haline getirilmiştir.

Bu kapsamda verilerin büyük bir kısmı ilçe nüfuslarıyla veya bu etkiyi ortadan kaldıracak çeşitli büyüklüklere bölünerek, oransal hale getirilmiştir. Böylece, ilçelerin gelişmişliğinin, yüzölçümleri ya da nüfuslarıyla orantılı olarak değil, büyük ölçüde fert başına düşen refah payı olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Kullanılan tüm değişkenlerin nüfusa oranlanıp, fert başına düşen değerler ölçeğinde kullanılması halinde, nüfusu oldukça fazla olan ilçeler aleyhinde bir durum ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, göstergelerin duyarlılığını artırdığı durumlarda değişkenler; orantılı ya da fert başına düşen değerler olarak, bunun dışında ise ilçeler itibarıyla toplam mutlak büyüklükler olarak kullanılmış ve denge sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece, bir taraftan, nüfusu fazla olan ilçelerin bu nedenle üst sıralarda yer almaları önlenirken, diğer taraftan bu ilçelerin aynı nedenle daha alt sıralarda yer almaları sakıncası giderilmiştir.

Endeksleme ve taksonomi teknikleri, değişkenler için somut ve objektif bir ağırlıklandırma getirememiş olmaları yanında, ağırlıklandırma ve sonuçlar üzerinde de araştırmacıya çok fazla inisiyatif tanımaktadır. Bu nedenlerle, yerleşim birimlerinin gelişmişlik sıralamalarının yapıldığı araştırmalarda, söz konusu tekniklerin kullanılmasından vazgeçilmiştir. Bunların yerine, daha tutarlı sonuçlar verebilen, istatistiki anlamlılık testleri yapılabilen ve birçok ülkede değişik araştırmacılar tarafından benzer amaçlarla yaygın olarak kullanılan, temel bileşenler analizi (principal components analysis) tekniği kullanılmış ve kabul görmüştür.

Temel bileşenler analizi, analiz konusu değişkenler arasında görülen istatistiki ilişkilerin, bir ya da birkaç temel faktörün etkisi sonucunda meydana geldiği varsayımı üzerine kurulmuş çok değişkenli istatistiksel bir tekniktir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin büyük bir bölümü ise tek bir temel faktörün etkisi sonucu ortaya çıkmaktadır. Literatürde, söz konusu temel faktöre “genel nedensel faktör”, “bileşen” veya “boyut” adları verilmektedir. Bu

araştırmada, ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik seviyelerinin, kullanılan tüm değişkenlere etki eden ve birlikte değişimlerini sağlayan “genel nedensel faktör” olduğu kabul edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, “genel nedensel faktör”, ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlikleridir.

Temel bileşenler analizinde değişkenlere keyfi ağırlık verilmesi engellenirken, çok sayıda değişkenden, bu değişkenlerin sahip oldukları bilginin büyük bir kısmını taşıyan daha az sayıda yeni değişkenler elde edilerek, değişkenler arası bağımlılık yapısı ortadan kaldırılmaktadır. Ayrıca, sonuçlar üzerinde istatistiki anlamlılık testleri de yapılabilmektedir.

Temel bileşenler analizi çok değişkenli analizin en çok bilinen ve kullanılan bir tekniğidir. Çok değişkenli istatistiksel analizde n tane bireye (nesne) ilişkin p tane değişken (özellik) incelenmektedir. Bu değişkenlerden birçoğunun birbiriyle ilişkili ve değişken sayısının (p) çok büyük olması, çeşitli değerlendirmeler yapılmasını güçleştirmektedir. Böyle durumlarda temel bileşenler analizi başvurulacak en önemli teknik olmaktadır. Genel olarak değişkenler arasındaki bağımlılık yapısının yok edilmesi ve/veya boyut indirgeme amacıyla kullanılan bu teknik başlı başına bir analiz olduğu gibi başka analizler için veri hazırlama tekniği olarak da kullanılmaktadır.

Temel bileşenler analizi; bir değişkenler setinin Varyans – kovaryans yapısını, bu değişkenlerin doğrusal birleşimleri vasıtasıyla açıklayarak, veri indirgenmesi ve yorumlanmasını sağlayan, çok değişkenli bir istatistik tekniğidir. Yöntemde, karşılıklı bağımlılık yapısı gösteren, ölçüm sayısı n olan p adet değişken; doğrusal, dikey ve birbirinden bağımsız olma özelliklerini taşıyan k (k<p) tane yeni değişkene dönüştürülmektedir. Her biri n ölçümünde p değişkenin oluşturduğu bir sistem düşünülüğünde, sistemin toplam değişkenliği (varyansı) p değişkenin tümü tarafından açıklanmaktadır. Toplam değişkenliğin önemli bir kısmı, k (k<p) bileşen tarafından açıklanabildiği durumlarda, k bileşen orijinal p değişkenini temsil edebilmektedir. Bu durumda n ölçümdeki p değişken, önemli bir bilgi kaybı olmadan, n ölçümündeki k değişkene indirgenmektedir. Söz konusu k adet yeni değişken, orijinal değişkenlerin bazı kısıtlamalara bağlı kalınarak oluşturulmuş çeşitli doğrusal birleşimleridir.

Temel bileşen analizi ile ulaşılması istenilen ilk sonuç; $X_1, X_2, \dots, X_p$ gibi p tane değişkeni, önemli bir bilgi kaybına neden olmaksızın, bu değişkenleri temsil edebilen daha az sayıda değişkene indirgemek ve değişkenlere etki eden genel nedensel faktörleri elde etmektir. Daha sonra indirgenmiş yeni değişkenler ile çalışmanın amacı doğrultusunda çeşitli sonuçlara ulaşılabilmektedir.

$X_1, X_2, \dots, X_p$ vektörlerinin standartlaştırılmış hali olan $Z_1, Z_2, \dots, Z_p$ vektörlerinin p tane doğrusal birleşimi, ya da temel bileşeni;

$$Y_1 = (a_1)^t Z = a_{11} Z_1 + a_{21} Z_2 + \dots + a_{p1} Z_p$$

$$Y_2 = (a_2)^t Z = a_{12} Z_1 + a_{22} Z_2 + \dots + a_{p2} Z_p$$

$$Y_p = (a_p)^t Z = a_{1p} Z_1 + a_{2p} Z_2 + \dots + a_{pp} Z_p$$

Burada; $Z_1, Z_2, \dots, Z_p$ ‘ler standartlaştırılmış veri matrisinin satır vektörleri (p değişkene ait p tane satır vektör), $Y_1, Y_2, \dots, Y_p$ ‘ler temel bileşenler, a_{ij} ‘ler ise her bir temel bileşenin hangi değişkenle, hangi oranda ilişkilendirildiğini gösteren sabit sayılardır. a_j sabit sayıları temel bileşen yükleridir. Temel bileşen yükleri, temel bileşenlerin değişkenlere varyans katkısını gösteren ağırlıklardır ve temel bileşenleri, değişkenlerin hangi ağırlıklarla tanımladıklarını göstermektedir. Temel bileşenler birbirine dikey seçileceğinden, a_{ij} ağırlıkları değişkenler ile temel bileşenler arasındaki korelasyon katsayısıyla orantılıdır. a_{ij} i’nci değişkenin j’inci temel bileşendeki ağırlığıdır.

$Y_1, Y_2, \dots, Y_p$ temel bileşenleri, orijinal değişkenlerin birbirinden bağımsız ve varyansları toplam sistem varyansını mümkün olabilecek en fazla bir biçimde açıklayan doğrusal birleşimleri olacak şekilde seçilecektir.

Bunun için izlenecek yol; birinci temel bileşen (Y_1), toplam varyansa katkısı maksimum olacak şekilde $Z_1, Z_2, \dots, Z_p$ 'lerin doğrusal birleşimleri olarak belirlenmektedir. İkinci temel bileşen (Y_2), birinci temel bileşenden bağımsız olarak, birinci temel bileşenin açıkladığı varyanstan sonra geriye kalan toplam varyansa katkısı maksimum olacak şekilde, aynı biçimde üçüncü ve daha sonraki temel bileşenler her birinin toplam varyansa katkısı maksimum olacak şekilde ve birbirinden bağımsız olarak belirlenir.

i 'nci temel bileşen $\max Var((a_i)'Z), (a_i)'a_i=1$ ve $k < i$ için $Cov(Y_i, Y_k)=0$ şartlarını sağlayan $(a_i)'Z$ doğrusal bileşimidir. Amaç değişkenlerin doğrusal bileşenlerinin oluşmasını sağlayan a_{ij} ($i=1,2,\dots,p$; $j=1,2,3,\dots,p$) katsayılarını, belirtilen şartlara bağlı kalarak tespit etmektir.

Temel bileşenler (Y_i) birbirinden bağımsızdır ve varyansları, her birine karşılık gelen korelasyon matrisinin öz değerine (λ_i) eşittir.

Orijinal sistemin toplam varyansı, temel bileşenlerin toplam varyansına eşittir.

$$s_1 + s_2 + \dots + s_p = \sum_{i=1}^p var(Z_i) = \lambda_1 + \lambda_2 + \dots + \lambda_p = \sum_{i=1}^p var(Y_i)$$

Veri matrisinin toplam değişkenliği, temel bileşenlerin gösterdiği toplam değişkenliğe eşit olduğundan;

$$k\text{'nci temel bileşenin açıkladığı değişkenlik oranı} = \frac{\lambda_k}{\lambda_1 + \lambda_2 + \dots + \lambda_p} \quad k=1,2,\dots,p$$

Uygulamalarda birkaç temel bileşen, toplam değişkenin %80'inden büyük bir oranı açıklayabiliyorsa, bu bileşenler büyük bir bilgi kaybına neden olmaksızın orijinal p değişkeninin yerini alabilir.

Sosyal içerikli araştırmalarda bu oran daha düşük olmaktadır. Ayrıca değeri birden küçük olan öz değerlere karşılık gelen temel bileşenler, istatistiksel olarak önemsiz bilgi taşıdıklarından değerlendirme dışı bırakılır. Değişkenler ile temel bileşenler arasındaki korelasyon katsayıları;

$$r_{Y_i, Z_k} = \frac{e_{ki} \sqrt{\lambda_i}}{\sqrt{s_k}} \quad i \text{ ve } k=1,2,\dots,p$$

Öz vektörler ($e_1, e_2, \dots, e_p$) değişkenler ile temel bileşenler arasındaki korelasyon katsayıları ile orantılıdır. her bir e_{ki} , K_2 inci değişkenin i 'nci temel bileşenin oluşumundaki oluşumunu gösterir.

Buraya kadar açıklanan temel bileşenler yöntemi kısaca özetlenecek olursa;

- ❖ n ölçümündeki p değişkene ait veri matrisi standartlaştırılmakta,
- ❖ Standartlaştırılmış veri matrisinin korelasyon matrisi bulunmakta,
- ❖ Korelasyon matrisinin öz değerleri ve standartlaştırılmış öz vektörleri hesaplanmakta,
- ❖ Öz değerlerden temel bileşenlerin toplam varyansı açıklama oranları elde edilmekte,
- ❖ Her bir öz vektörün devrik vektörü ile standartlaştırılmış veri matrisi çarpılarak temel bileşen değerleri bulunmaktadır.

3.2.2. İlçelerin Sosyoekonomik Fonksiyonel İlişki Analizi

İktisadi, siyasi, dini, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan toplulukları, hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden, bir diğerine yerleşmek suretiyle coğrafi olarak yer değiştirmektedir. Kişisel nedenlerle yer değiştirmeye ve bu esnada nakledilen eşyaların hepsine de göç denilmektedir. Dünyada belirli yerler arasında insanlar günlük işlerini görmek için belirli mesafeler kat etmektedirler. Bu kapsamda ekonomik ve sosyal yönden daha gelişmiş bölgeleri kendilerine hedef seçerek günlük ihtiyaçlar giderilmektedir.

Türkiye'de il merkezleri genellikle bulundukları il idari sınırlarının en gelişmiş ilçesi konumundadır. Ancak bunun yanı sıra nüfus büyüklüğü, ekonomik gelişmişlik, kamu hizmetleri altyapısı ve sosyal altyapı gibi göstergelerde öne çıkan ilçeler, etraflarında bulunan diğer ilçeler için en az il merkezi kadar veya bazı ilçelerde il merkezinde de daha ileri seviyede cazibe merkezi görevini üstlenmektedirler.

Sosyoekonomik Fonksiyonel İlişki Analizi

Ekonomik Etkileşim

Sosyal Etkileşim

Ticaret

Bankacılık

Günlük
Alışveriş

İkamet

Eğitim

Sağlık

Diğer Kamu
Hizm.

TR63 Bölgesi'nde, tüm ilçelerin bağlı bulundukları illerin il merkezleri ile ekonomik ve sosyal ilişkilerinin yanı sıra çevrelerinde bulundukları ilçelerle de benzer etkileşimleri olmaktadır. İlçe Kaymakamlıkları ile işbirliği içerisinde bu etkileşimlerin çerçevesinde; ticaret, bankacılık ve günlük alışveriş kriterleri ile ekonomik etkileşim ve ikamet, eğitim, sağlık, diğer kamu hizmetleri ve sosyal faaliyet kriterleri ile sosyal etkileşim ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

4. ANALİZLERİN UYGULAMA SONUÇLARI

TR63 Bölgesinde ilçelerin sosyoekonomik gelişmişliklerine göre sıralamak için istatistiki yöntemlerden Temel Bileşenler Analizi kullanılmıştır. Ayrıca ilçelerin sosyal ve ekonomik yönden 8 ayrı başlıkta endeks değerleri oluşturularak sıralama yapılmıştır. Endeks değerlerine göre ilçeleri sınıflandırmak için standartlaştırılmış dağılımdan yararlanılarak 1 ve 0,5 uzaklıklar kullanılmıştır.

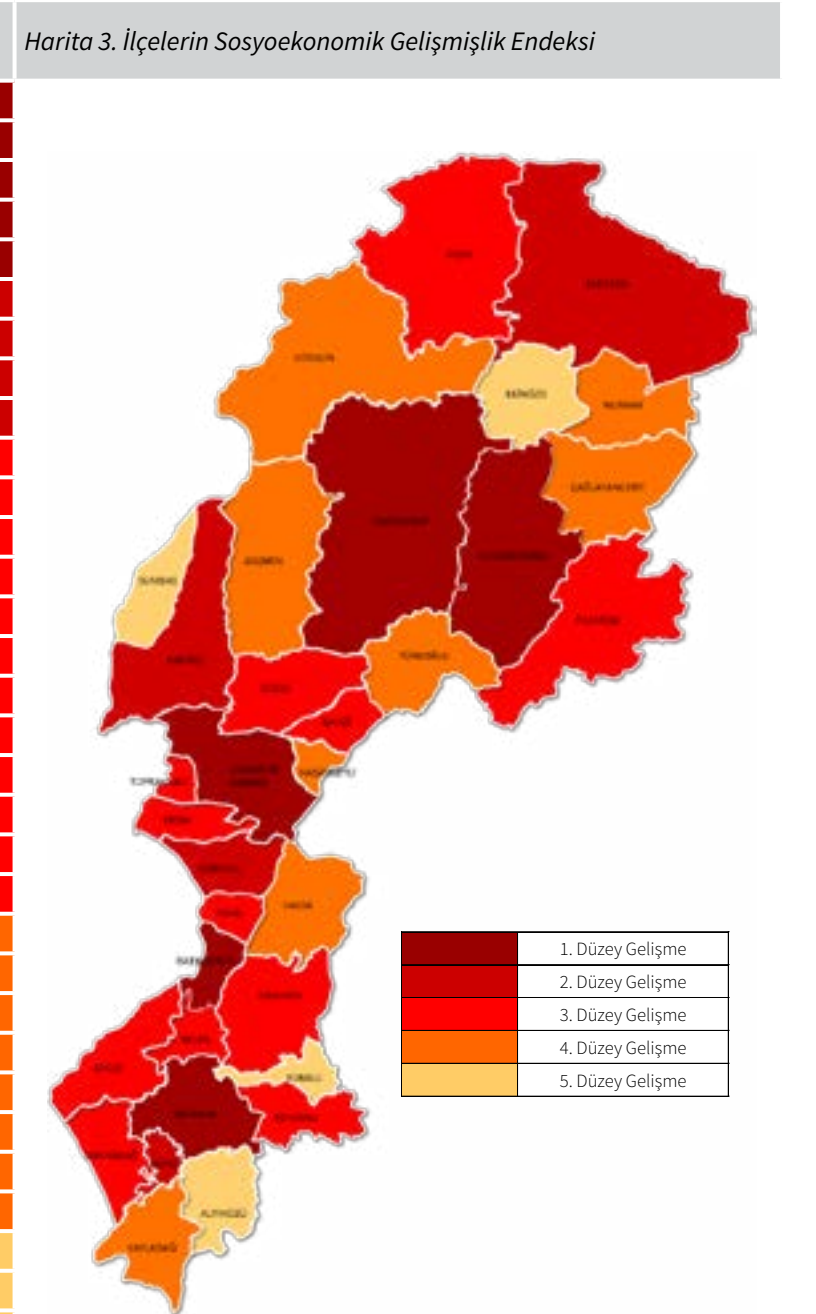
4.1. İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi

İlçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksinin hesaplanmasında temel göstergeler, ekonomik yapı, çevresel yapı ve sosyal yapı olarak ilçelerin sosyoekonomik durumunu en iyi biçimde açıklayabilen veri setlerini içermektedir. İlçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi; demografik yapı, eğitim, sağlık, ekonomik kapasite, turizm, altyapı ve çevre, ulaşım, kentsel ve sosyal yaşam alanlarına yönelik 8 farklı endeksin oluşumuyla hesaplanmıştır. 2013 yılı verileri temel alınarak oluşturulan “TR63 Bölgesi İlçelerinin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi”, ilçelerin sosyoekonomik verilerine yönelik ölçüm yapılmasını sağlayan bir endeksleme çalışmasıdır.

İLÇE	SEGE ENDEKSİ
Antakya	2,73
İskenderun	2,15
Onikişubat	1,81
Osmaniye Merkez	1,61
Dulkadiroğlu	1,58
Defne	0,79
Kadirli	0,67
Dört Yol	0,63
Elbistan	0,53
Belen	0,26
Afşin	-0,03
Kırıkhan	-0,09
Payas	-0,12
Samandağ	-0,14
Arsuz	-0,17
Düziçi	-0,22
Toprakkale	-0,37
Erzin	-0,37
Bahçe	-0,38
Reyhanlı	-0,39
Pazarcık	-0,44
Göksun	-0,51
Hasanbeyli	-0,61
Andırın	-0,65
Türkoğlu	-0,69
Çağlayancerit	-0,73
Hassa	-0,78
Nurhak	-0,89
Yayladağı	-0,94
Ekinözü	-1,00
Sumbas	-1,05
Kumlu	-1,08
Altınözü	-1,10

Kaynak: DOĞAKA, 2014

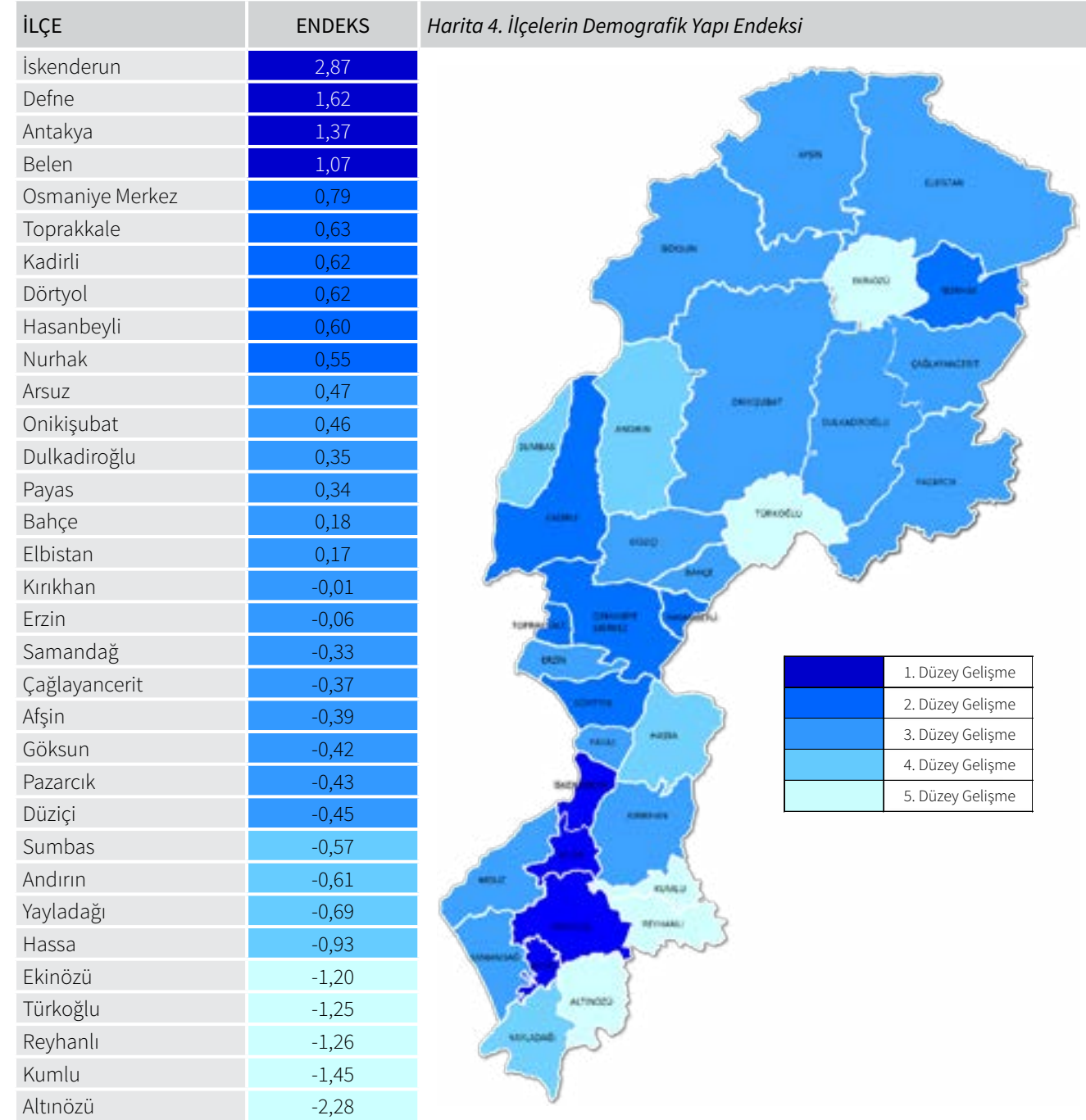

TR63 Bölgesinde ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 5 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Antakya, İskenderun, Onikişubat, Osmaniye Merkez ve Dulkadiroğlu'dur. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Defne, Kadirli, Dört Yol ve Elbistan'dır. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Belen, Afşin, Kırıkhan, Payas, Samandağ, Arsuz, Düziçi, Toprakkale, Erzin, Bahçe, Reyhanlı ve Pazarcık'tır. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Göksun, Hasanbeyli, Andırın, Türkoğlu, Çağlayancerit, Nurhak, Hassa ve Yayladağı'dır. Ortalamadan -1 ve altı uzaklıktaki beşinci düzey gelişmiş ilçeler ise Ekinözü, Sumbas, Kumlu ve Altınözü'dür.

4.1.1. Temel Göstergeler

Araştırmada kullanılan temel göstergeler üç alt grup olarak sınıflandırılmıştır. Demografik yapı, eğitim ve sağlık olarak yapılan gruplandırmada toplam 37 değişken derlenmiştir.

Demografik yapı endeksinde TR63 Bölgesinde ilçe düzeyinde 8 farklı değişken derlenmiştir. Bu değişkenlerden hanehalkı ortalama büyüklüğü, yaş bağımlılık oranı ve boşanma oranı sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde negatif yönlü etkiye sahiptir.

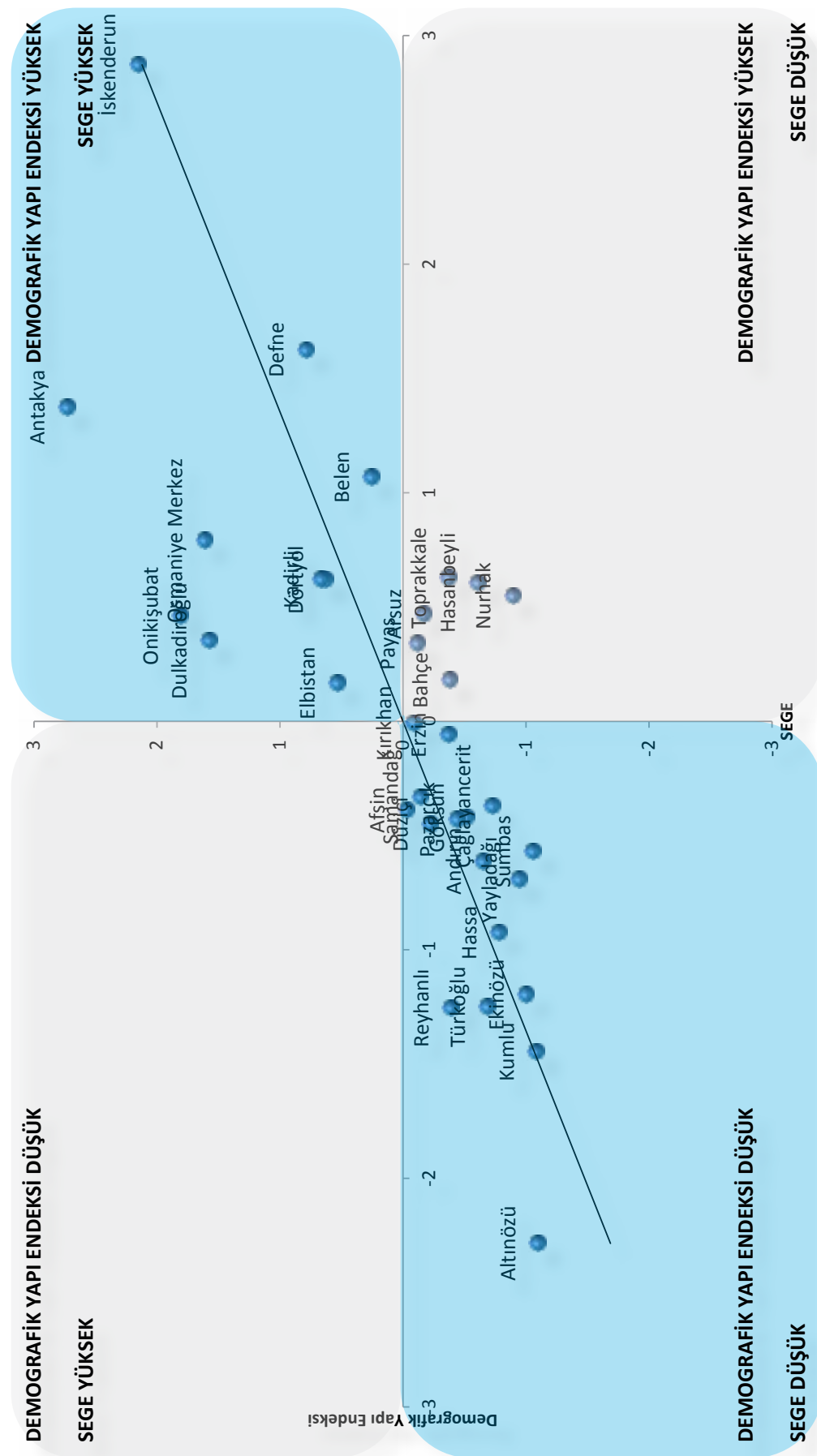

Kaynak: DOĞAKA, 2014

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan demografik yapı endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 5 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, İskenderun, Defne, Antakya ve Belen'dir. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Osmaniye Merkez, Toprakkale, Kadirli, Dört Yol, Hasanbeyli ve Nurhak'tır. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Onikişubat, Dulkadiroğlu, Payas, Bahçe, Elbistan, Kırıkhan, Erzin, Samandağ, Çağlayancerit, Afşin, Göksun, Pazarcık ve Düziçi'dir. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Sumbas, Andırın, Yayladağı ve Hassa'dır. Ortalamadan -1 ve altı uzaklıktaki beşinci düzey gelişmiş ilçeler ise Ekinözü, Türkoğlu, Reyhanlı, Kumlu ve Altınözü'dür.

İlçelerin demografik yapı endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde demografik yapı endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de demografik yapı endeksi yüksek ilçeler; Antakya, Belen, Defne, Dört Yol, İskenderun, Dulkadiroğlu, Elbistan, Onikişubat, Kadirli ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Demografik yapı endeksi yüksek olup SEGE düşük olan ilçeler; Arsuz, Payas, Nurhak, Bahçe, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçeleridir. Demografik yapı endeksi düşük olup SEGE yüksek olan ilçe ise bulunmamaktadır. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de demografik yapı endeksi düşüktür.

Kaynak: DOĞAKA, 2014

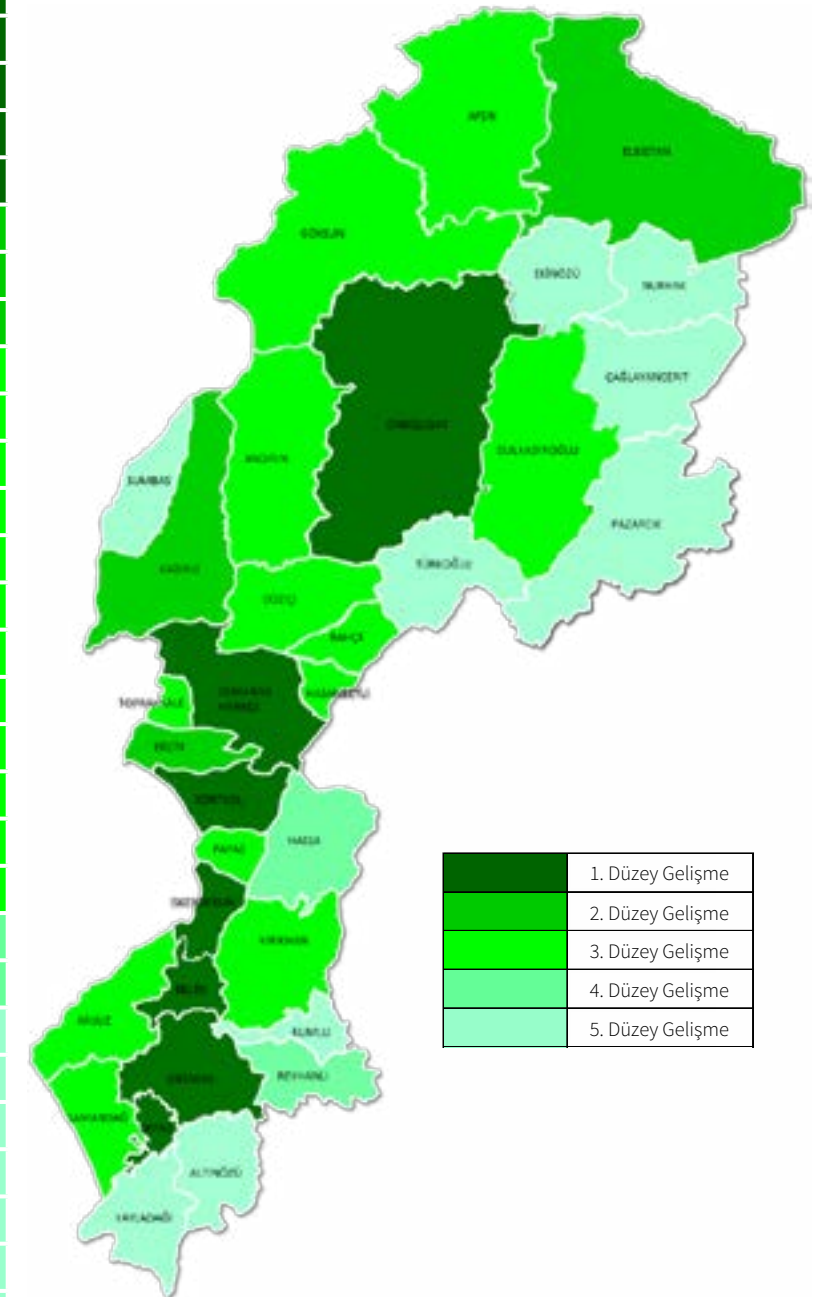
Eğitim alanında 18 farklı değişken dikkate alınmış ve özellikle eğitimin kalitesi ve fiziksel koşullar açısından incelenmiştir. Bu değişkenlerden okul öncesi, ilkokul ve ortaöğretim düzeyinde şube ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde negatif yönlü etkiye sahiptir.

İLÇE	ENDEKS
Belen	1,83
Onikişubat	1,81
İskenderun	1,76
Antakya	1,50
Defne	1,42
Osmaniye Merkez	1,21
Dört Yol	1,03
Erzin	0,67
Kadirli	0,63
Elbistan	0,55
Toprakkale	0,42
Payas	0,39
Bahçe	0,22
Arsuz	0,06
Afşin	-0,03
Dulkadiroğlu	-0,07
Düziçi	-0,14
Kırıkhan	-0,14
Andırın	-0,24
Göksun	-0,24
Hasanbeyli	-0,26
Samandağ	-0,34
Hassa	-0,79
Reyhanlı	-0,83
Türkoğlu	-1,04
Nurhak	-1,05
Çağlayanerit	-1,09
Pazarcık	-1,11
Yayladağı	-1,14
Ekinözü	-1,14
Kumlu	-1,14
Sumbas	-1,16
Altınözü	-1,56

Harita 5. İlçelerin Eğitim Endeksi

1. Düzey Gelişme
2. Düzey Gelişme
3. Düzey Gelişme
4. Düzey Gelişme
5. Düzey Gelişme

Kaynak: DOĞAKA, 2014

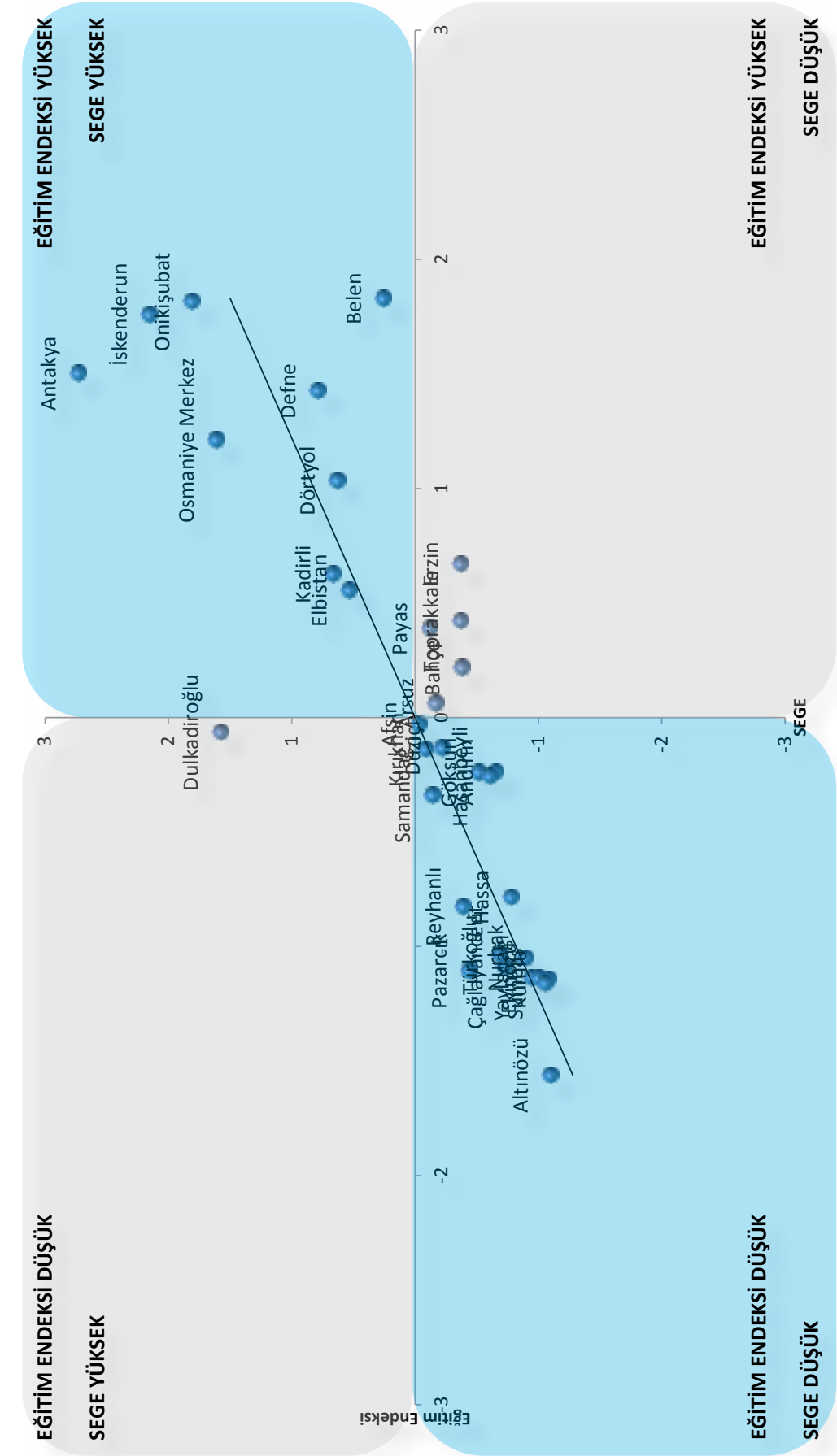

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan eğitim endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 5 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Belen, Onikişubat, İskenderun, Antakya, Defne, Osmaniye Merkez ve Dörtöyl'dür. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Erzin, Kadirli ve Elbistan'dır. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Toprakkale, Payas, Bahçe, Arsuz, Afşin, Dulkadiroğlu, Düziçi, Kırıkhan, Andırın, Göksun, Hasanbeyli ve Samandağ'dır. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Hassa ve Reyhanlı'dır. Ortalamadan -1 ve altı uzaklıktaki beşinci düzey gelişmiş ilçeler ise Türkoğlu, Nurhak, Çağlayancerit, Pazarcık, Yayladağı, Ekinözü, Kumlu, Sumbas ve Altınözü'dür.

İlçelerin eğitim endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde eğitim endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de eğitim endeksi yüksek ilçeler; Antakya, Belen, Defne, Dörtöyl, İskenderun, Elbistan, Onikişubat, Kadirli ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Eğitim endeksi yüksek olup SEGE düşük olan ilçeler; Arsuz, Erzin, Payas, Bahçe ve Toprakkale ilçeleridir. Eğitim endeksi düşük olup SEGE yüksek olan ilçe ise sadece Dulkadiroğlu'dur. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de eğitim endeksi düşüktür.

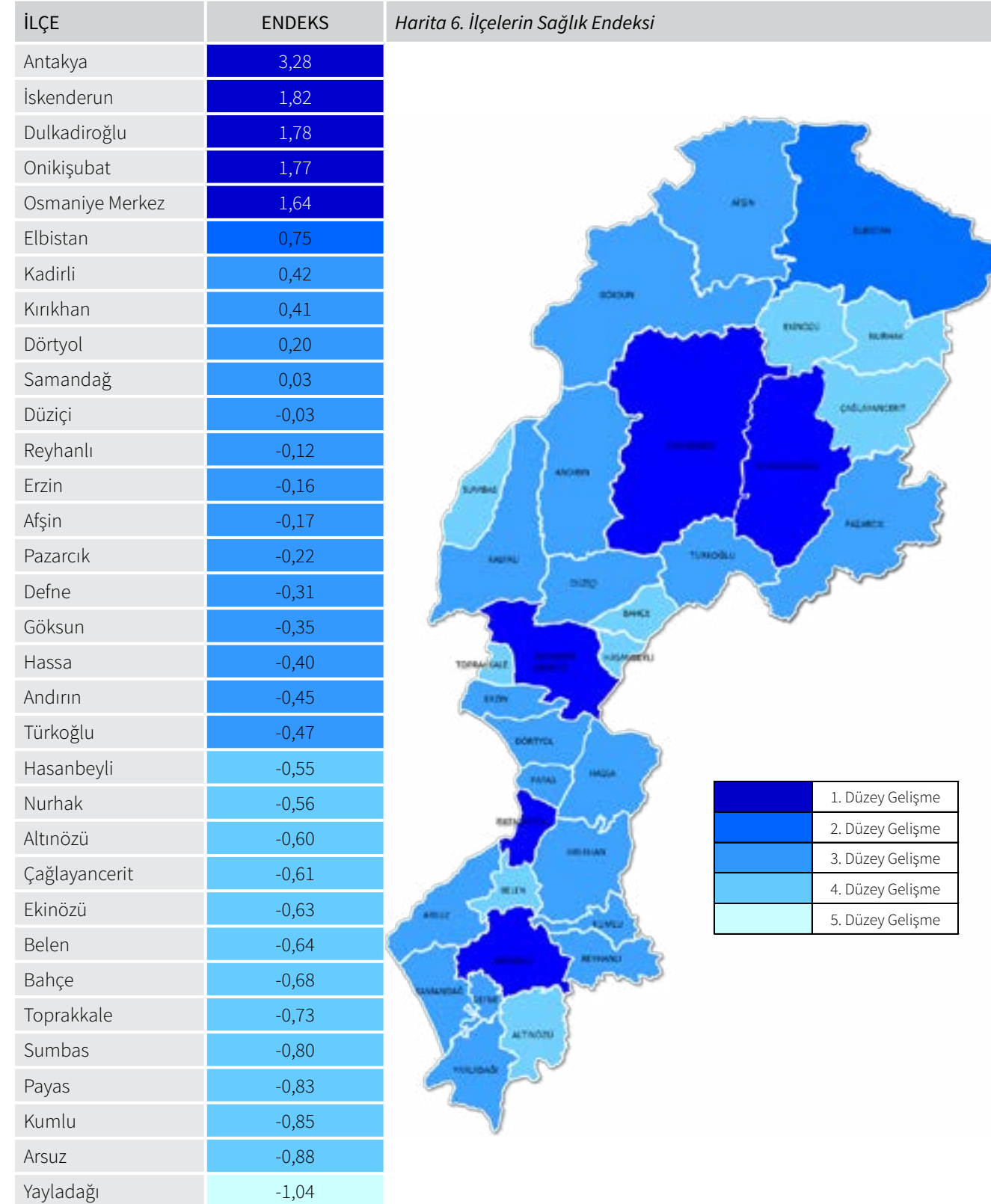

Şekil 2. Eğitim Endeksi ile Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Sağlık alanında 11 farklı değişken derlenmiş, özellikle sağlık kurumlarına ilişkin istatistikler kullanılmıştır. Aynı zamanda kaba ölüm hızı, bebek ölüm hızı gibi veriler endekse dâhil edilmiştir. Sağlık alanındaki ASM'lerdeki doktor başına düşen günlük ortalama muayene sayısı, kaba ölüm hızı ve bebek ölüm hızı negatif yönlü etkiye, diğer tüm değişkenler pozitif yönlü etkiye sahiptir.

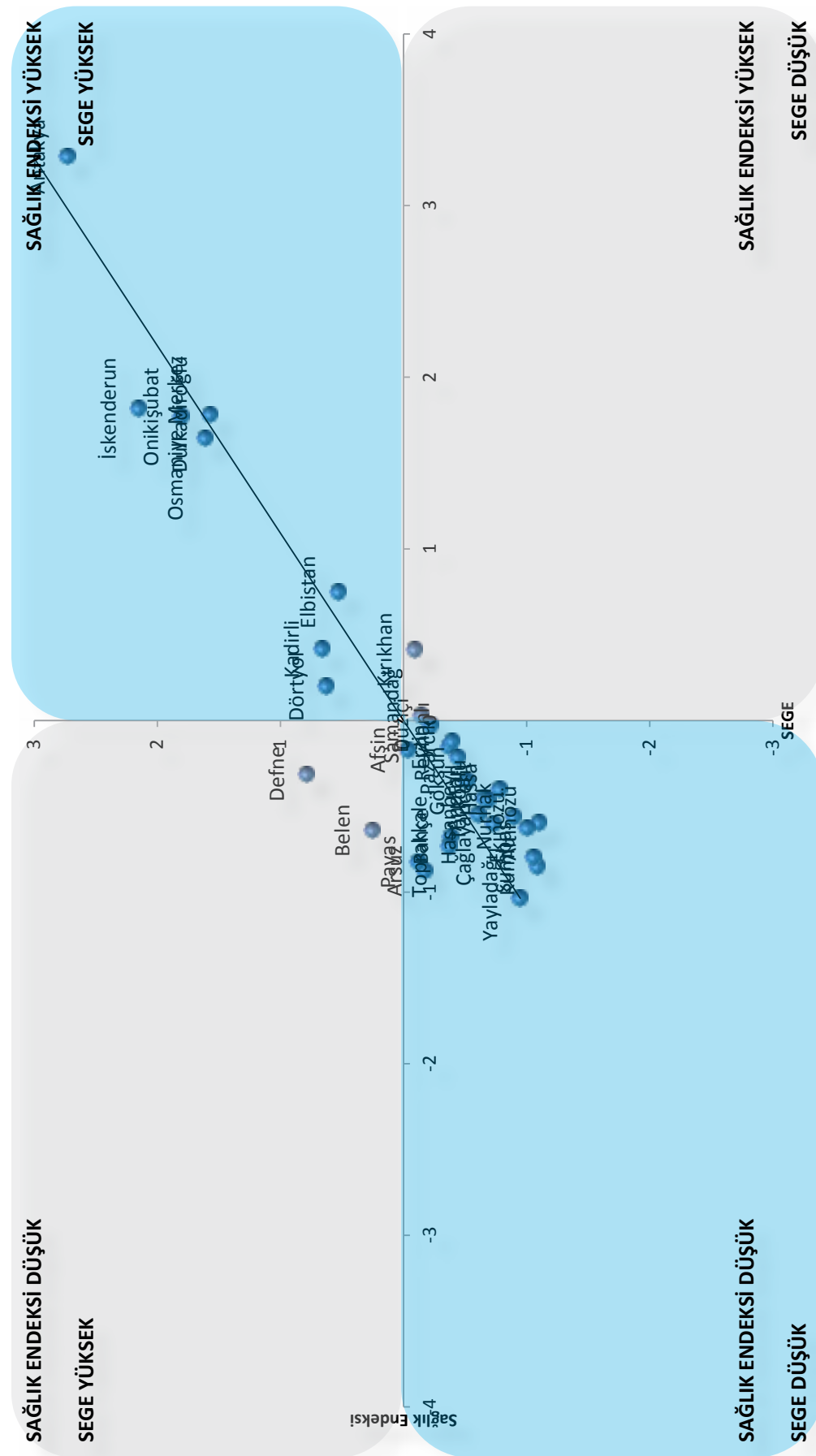

Kaynak: DOĞAKA, 2014

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan sağlık endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 5 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Antakya, İskenderun, Dulkadiroğlu, Onikişubat ve Osmaniye Merkez'dir. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçe Elbistan'dır. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Kadirli, Kırıkhan, Dörtyol, Samandağ, Düziçi, Reyhanlı, Erzin, Afşin, Pazarcık, Defne, Göksun, Hassa, Andırın ve Türkoğlu'dur. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Hasanbeyli, Nurhak, Altınözü, Çağlayancerit, Ekinözü, Belen, Bahçe, Toprakkale, Sumbas, Payas, Kumlu ve Arsuz'dur. Ortalamadan -1 ve altı uzaklıktaki beşinci düzey gelişmiş ilçe ise Yayladağı'dır.

İlçelerin sağlık endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde sağlık endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de sağlık endeksi yüksek ilçeler; Antakya, Dörtyol, İskenderun, Dulkadiroğlu, Elbistan, Onikişubat, Kadirli ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Kırıkhan ve Samandağ ilçelerinde sağlık endeksi yüksek olup SEGE düşüktür. Sağlık endeksi düşük olup SEGE yüksek olan ilçeler ise Belen ve Defne ilçeleridir. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de sağlık endeksi düşüktür.

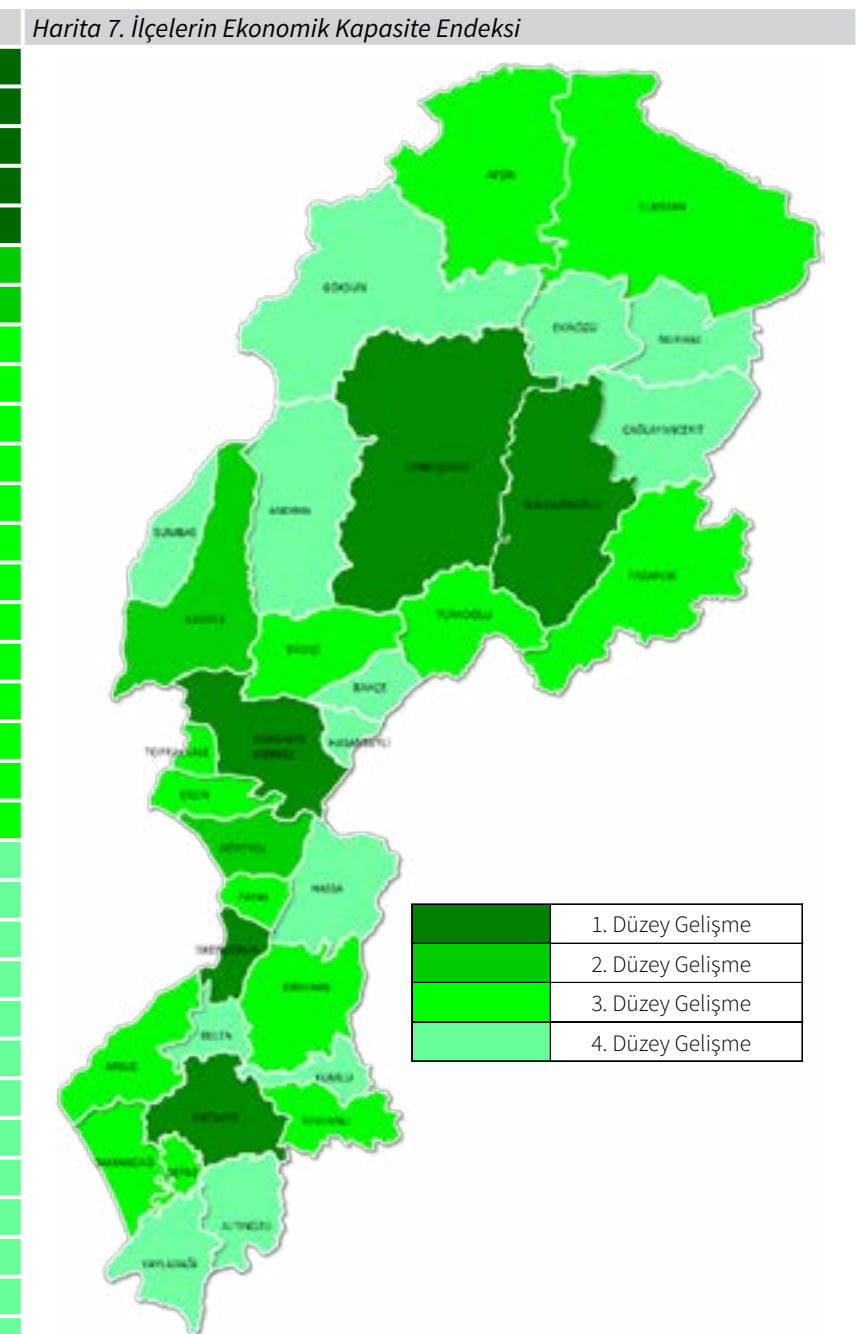

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Ekonomik kapasite göstergeleri olarak 20 farklı gösterge ilçeler düzeyinde derlenmiştir. Hem talep potansiyelini hem de kapasiteyi göstermesi beklenen bu veriler, ilçedeki alışveriş merkezi, nüfus ve üniversite yoğunluğunu dikkate almaktadır. Aynı zamanda ilçedeki arsa rayiç bedelleri, vergi tahsilatı ve mükellef sayısı istatistikleri de kapsamaktadır. Ekonomik kapasitenin ve talep potansiyelinin belirlenmesinde nüfus ana değişken olup, veriler arasında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca yardım yapılan kişi sayısı ile genel sağlık sigortasına sahip nüfus değişkenleri negatif, geri kalan değişkenlerin tümü sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde pozitif yönlü olarak endekse dâhil edilmiştir.

İLÇE	ENDEKS
Antakya	3,03
İskenderun	2,41
Dulkadiroğlu	1,77
Osmaniye Merkez	1,60
Onikişubat	1,31
Dört Eylül	0,96
Kadirli	0,52
Elbistan	0,42
Defne	0,29
Samandağ	-0,08
Reyhanlı	-0,10
Payas	-0,10
Pazarcık	-0,20
Afşin	-0,21
Kırıkhan	-0,23
Düziçi	-0,28
Erzin	-0,28
Türkoğlu	-0,36
Toprakkale	-0,38
Arsuz	-0,43
Bahçe	-0,51
Göksun	-0,58
Andırın	-0,63
Hassa	-0,65
Altınözü	-0,65
Belen	-0,75
Ekinözü	-0,77
Kumlu	-0,81
Nurhak	-0,83
Çağlayanerit	-0,83
Yayladağı	-0,85
Hasanbeyli	-0,90
Sumbas	-0,91

Kaynak: DOĞAKA, 2014

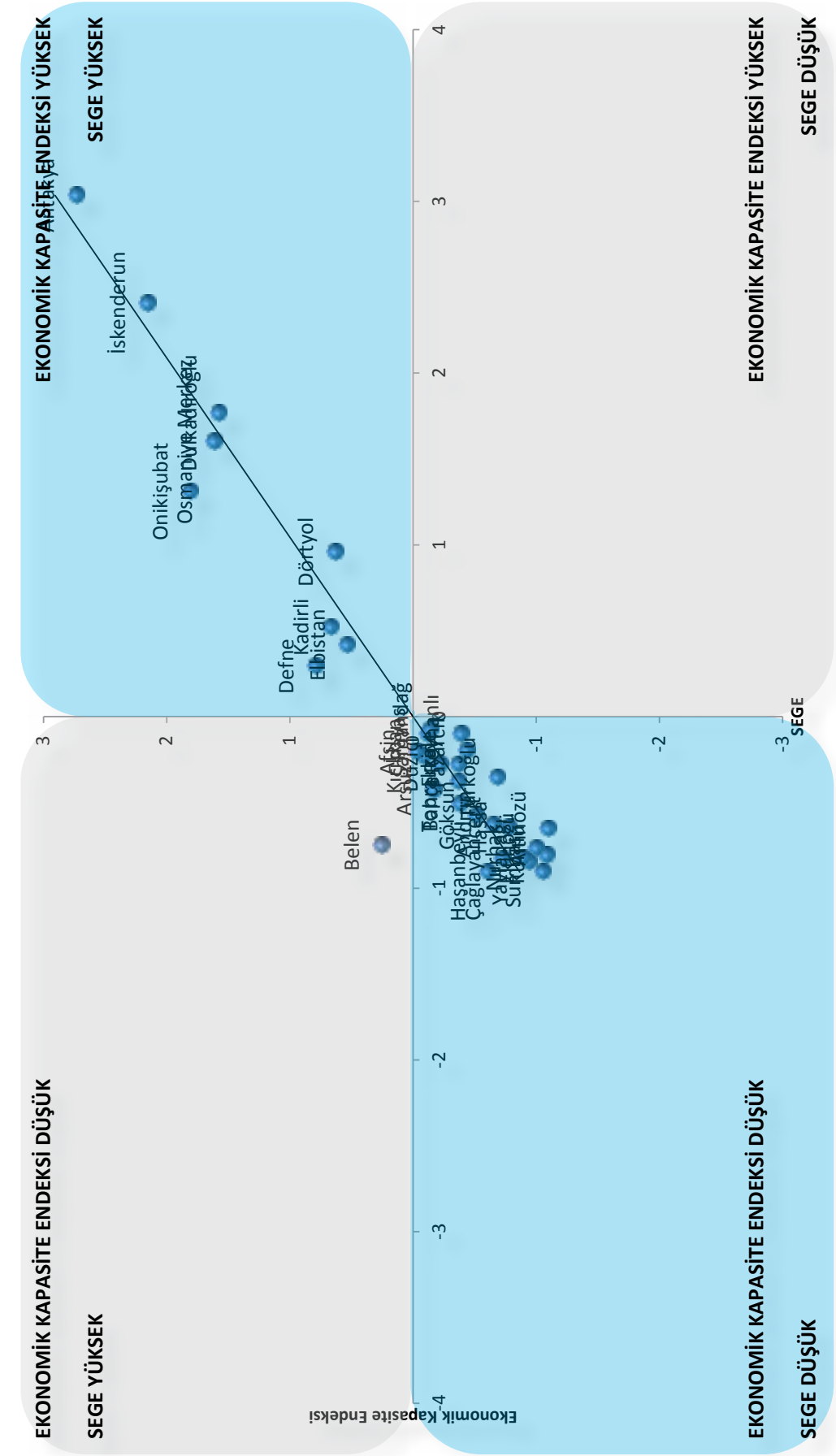

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan ekonomik kapasite endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 4 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Antakya, İskenderun, Dulkadiroğlu, Osmaniye Merkez ve Onikişubat'tır. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler Dört Yol ve Kadirli'dir. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Elbistan, Defne, Samandağ, Reyhanlı, Payas, Pazarcık, Afşin, Kırıkhan, Düziçi, Erzin, Türkoğlu, Toprakkale ve Arsuz'dur. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler ise sırasıyla, Bahçe, Göksun, Andırın, Hassa, Altınözü, Belen, Ekinözü, Kumlu, Nurhak, Çağlayancerit, Yayladağı, Hasanbeyli ve Sumbas'tır.

İlçelerin ekonomik kapasite endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde ekonomik kapasite endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de ekonomik kapasite endeksi yüksek ilçeler; Antakya, Defne, Dört Yol, İskenderun, Dulkadiroğlu, Elbistan, Onikişubat, Kadirli ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Sadece Belen ilçesinde ekonomik kapasite endeksi düşük olup SEGE yüksektir. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de ekonomik kapasite endeksi düşüktür.

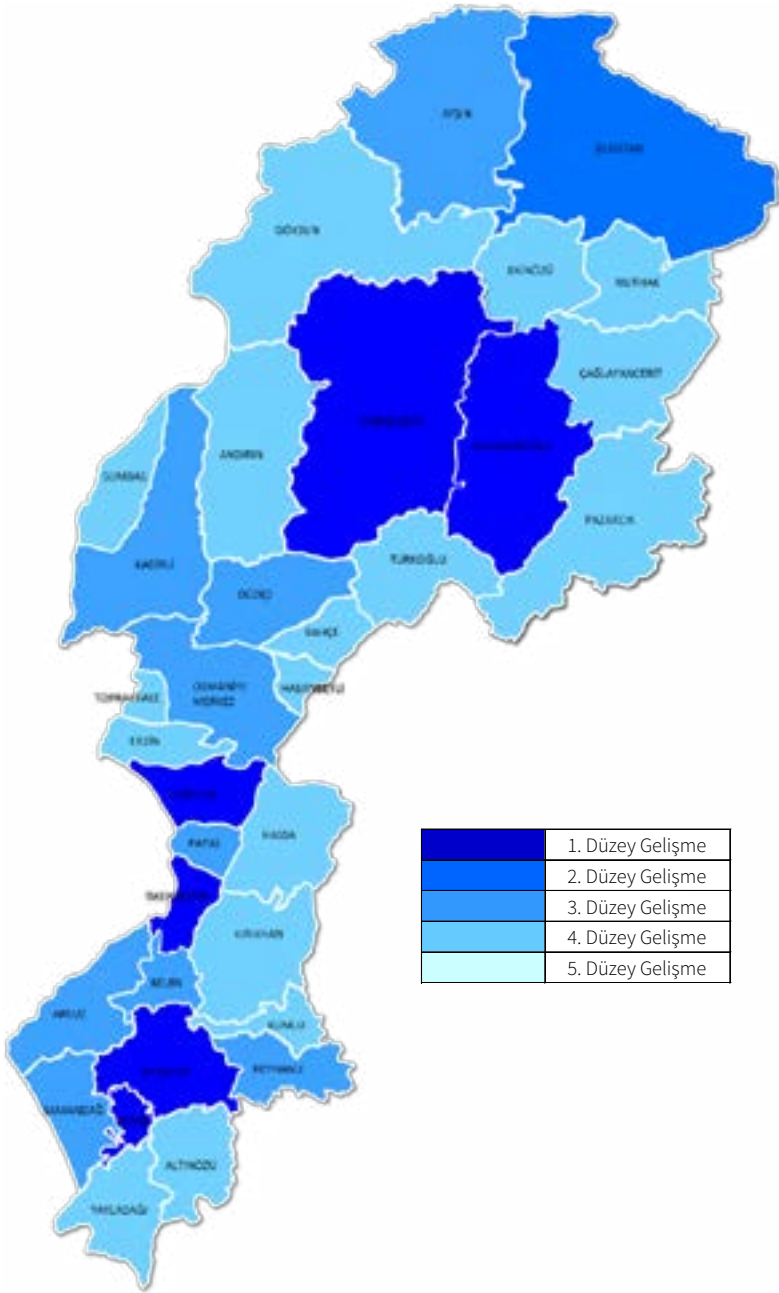

Şekil 4. Ekonomik Kapasite Endeksi ile Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Turizm alanında sosyoekonomik gelişmişliğe etkisi olan 9 farklı gösterge izlenmiştir. İlçedeki turizm tesisleri, tesislerdeki yerli ve yabancı yoğunluklar, doluluk oranları, otel kapasiteleri ve çeşitliliği ile müze sayısı dikkate alınarak endekse dâhil edilmiştir. Turizm alanındaki verilerin tümü sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.

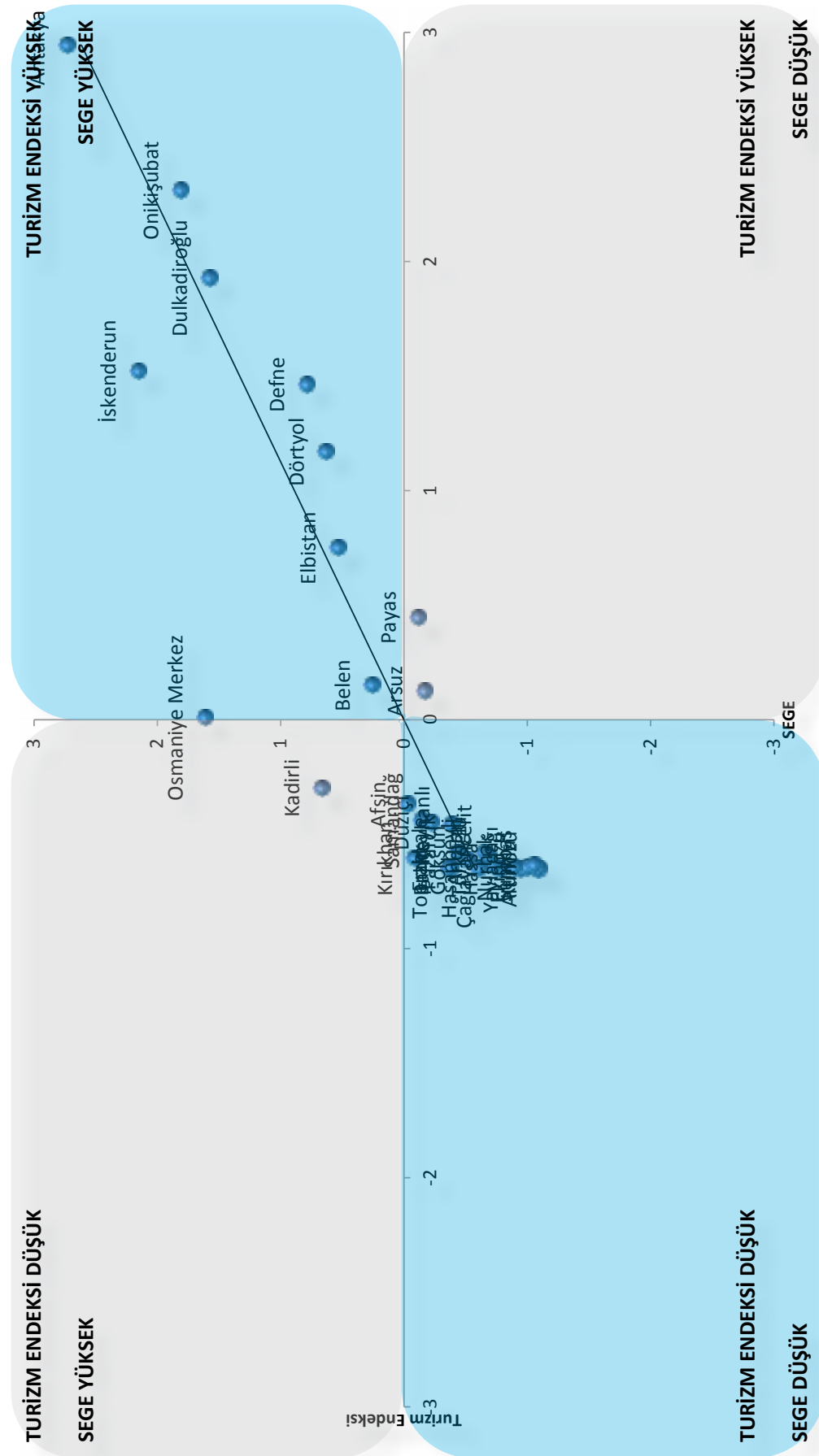
İLÇE	ENDEKS	Harita 8. İlçelerin Turizm Endeksi
Antakya	2,94	
Onikişubat	2,31	
Dulkadiroğlu	1,93	
İskenderun	1,52	
Defne	1,46	
Dörtöyl	1,17	
Elbistan	0,75	
Payas	0,44	
Belen	0,15	
Arsuz	0,12	
Osmaniye Merkez	0,01	
Kadirli	-0,30	
Afşin	-0,37	
Samandağ	-0,44	
Düziçi	-0,45	
Reyhanlı	-0,46	
Pazarcık	-0,58	
Andırın	-0,58	
Türkoğlu	-0,60	
Kırıkhan	-0,61	
Göksun	-0,62	
Sumbas	-0,64	
Çağlayancerit	-0,64	
Nurhak	-0,65	
Ekinözü	-0,65	
Toprakkale	-0,65	
Bahçe	-0,65	
Hasanbeyli	-0,65	
Erzin	-0,65	
Kumlu	-0,65	
Yayladağı	-0,65	
Hassa	-0,65	
Altınözü	-0,65	

Kaynak: DOĞAKA, 2014

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan turizm endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 4 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Antakya, Onikişubat, Dulkadiroğlu, İskenderun ve Defne ve Dörtöyl'dür. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçe Elbistan'dır. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Payas, Belen, Arsuz, Osmaniye Merkez, Kadirli, Afşin, Samandağ, Düziçi ve Reyhanlı'dır. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Pazarcık, Andırın, Türkoğlu, Kırıkhan, Göksun, Sumbas, Çağlayancerit, Nurhak, Ekinözü, Toprakkale, Bahçe, Hasanbeyli, Erzin, Kumlu, Yayladağı, Hassa ve Altınözü'dür.

İlçelerin turizm endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde turizm endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de turizm endeksi yüksek ilçeler; Altınözü, Erzin, Hassa, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Samandağ, Yayladağı, Afşin, Andırın, Çağlayancerit, Ekinözü, Göksun, Nurhak, Pazarcık, Türkoğlu, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Sumbas ve Toprakkale ilçeleridir. Arsuz ve Payas ilçelerinde turizm endeksi yüksek olup SEGE düşüktür. Sadece Kadirli ilçesinde turizm endeksi düşük olup SEGE yüksektir. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de turizm endeksi düşüktür.

Kaynak: DOĞAKA, 2014

4.1.3. Çevresel Yapı

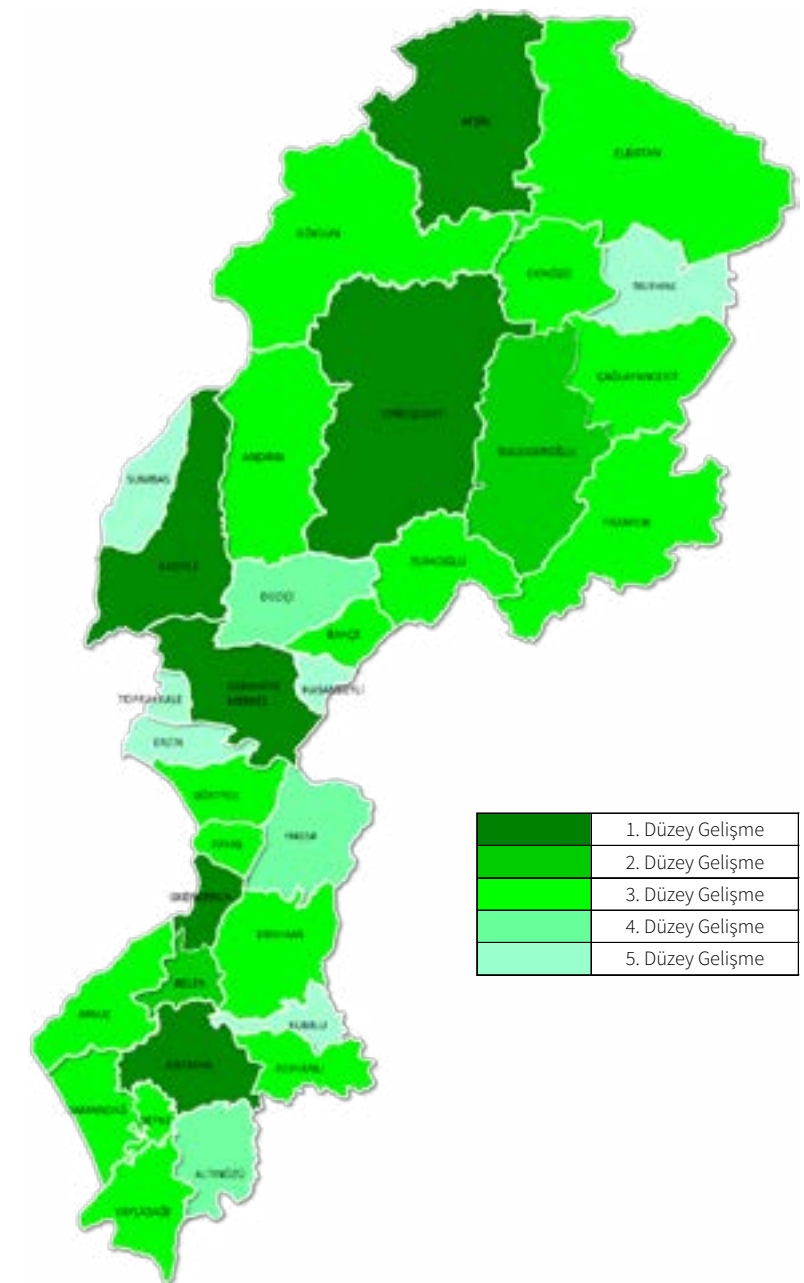
Çevresel yapı göstergeleri altyapı ve çevre ile ulaşım olmak üzere iki alt gruba indirgenmiştir. Bu kapsamda yapılan sınıflandırmada altyapıdan ve çevreden 8, ulaşımından 6 olmak üzere toplam 14 değişken derlenmiştir.

Altyapı ve çevre alanında ilçe düzeyinde aktif ve pasif yeşil alan miktarı, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı, arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı, kişi başı ortalama belediye atık miktarı, kamu yatırımı tutarı, kişi başına düşen kamu yatırımı, kişi başına düşen belediye harcaması ve doğalgaz varlığı verileri derlenmiştir. Bu alandaki veriler, sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.

İLÇE	ENDEKS
Osmaniye Merkez	2,46
Onikişubat	1,93
Antakya	1,92
İskenderun	1,40
Kadirli	1,18
Afşin	1,10
Dulkadiroğlu	0,91
Belen	0,59
Defne	0,38
Dörtöyol	0,27
Kırıkhan	0,26
Reyhanlı	0,19
Elbistan	0,16
Göksun	-0,06
Ekinözü	-0,08
Çağlayancerit	-0,10
Arsuz	-0,12
Bahçe	-0,21
Türkoğlu	-0,34
Samandağ	-0,36
Payas	-0,36
Pazarcık	-0,45
Yayladağı	-0,47
Andırın	-0,48
Altınözü	-0,63
Düziçi	-0,67
Hassa	-0,73
Toprakkale	-1,10
Erzin	-1,18
Hasanbeyli	-1,19
Nurhak	-1,33
Sumbas	-1,39
Kumlu	-1,49

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Harita 9. İlçelerin Altyapı ve Çevre Endeksi

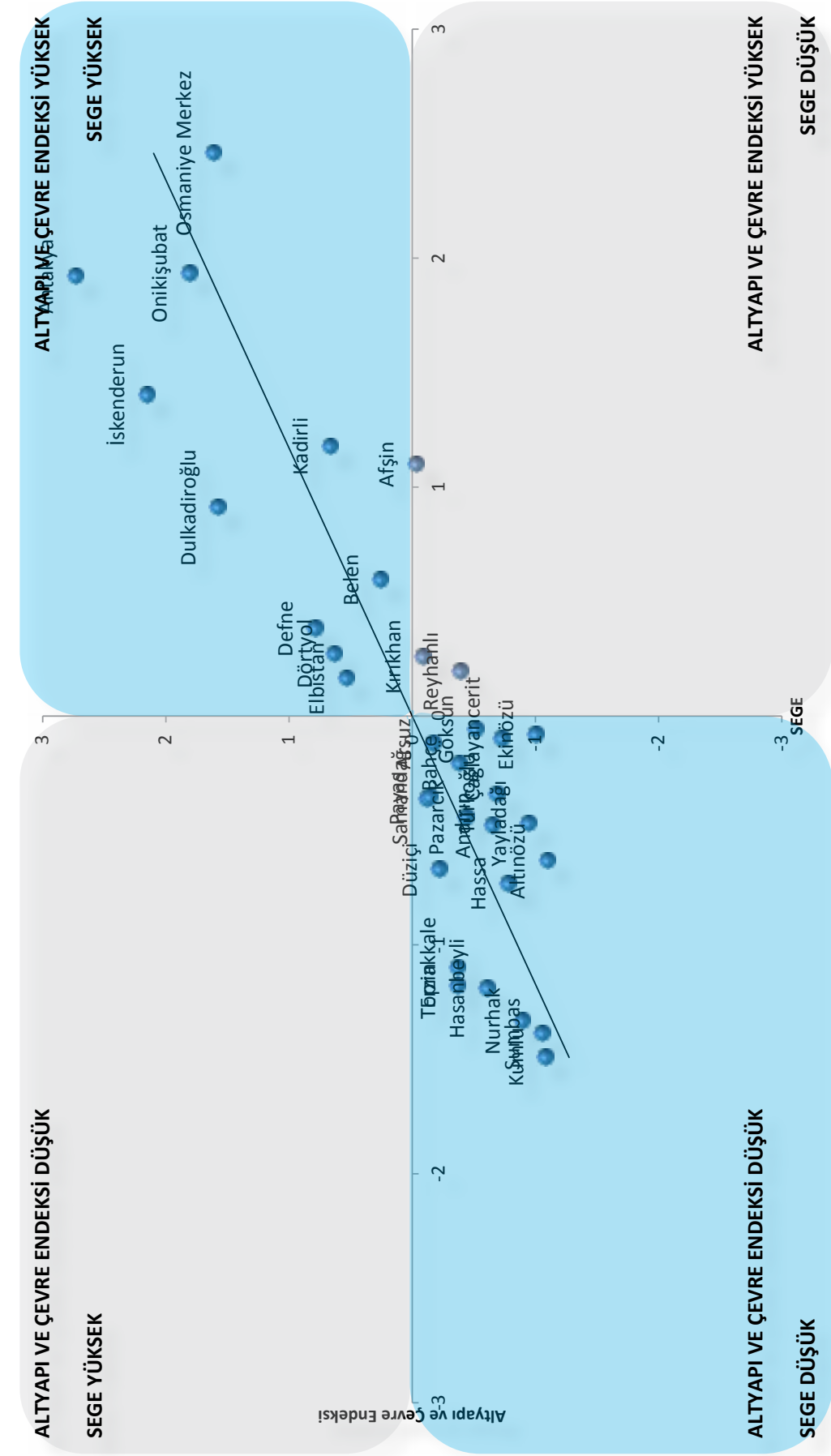
TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan altyapı ve çevre endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 5 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Osmaniye Merkez, Onikişubat, Antakya, İskenderun, Kadirli ve Afşin'dir. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Defne, Dört Yol, Kırıkhan, Reyhanlı, Elbistan, Göksun, Ekinözü, Çağlayanerit, Arsuz, Bahçe, Türkoğlu, Samandağ, Payas, Pazarcık, Yayladağı ve Andırın'dır. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Altınözü, Düziçi ve Hassa'dır. Ortalamanın 1 ve uzağındaki ilçeler ise sırasıyla Toprakkale, Erzin, Hasanbeyli, Nurhak, Sumbas ve Kumlu'dur.

İlçelerin altyapı ve çevre endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde altyapı ve çevre endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de altyapı ve çevre endeksi yüksek ilçeler; Antakya, Belen, Defne, Dört Yol, İskenderun, Dulkadiroğlu, Elbistan, Onikişubat,

Kadirli ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Kırıkhan, Reyhanlı ve Afşin ilçelerinde altyapı ve çevre endeksi yüksek olup SEGE düşüktür. Altyapı ve çevre endeksi düşük olup SEGE yüksek olan ilçe bulunmamaktadır. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de altyapı ve çevre endeksi düşüktür.

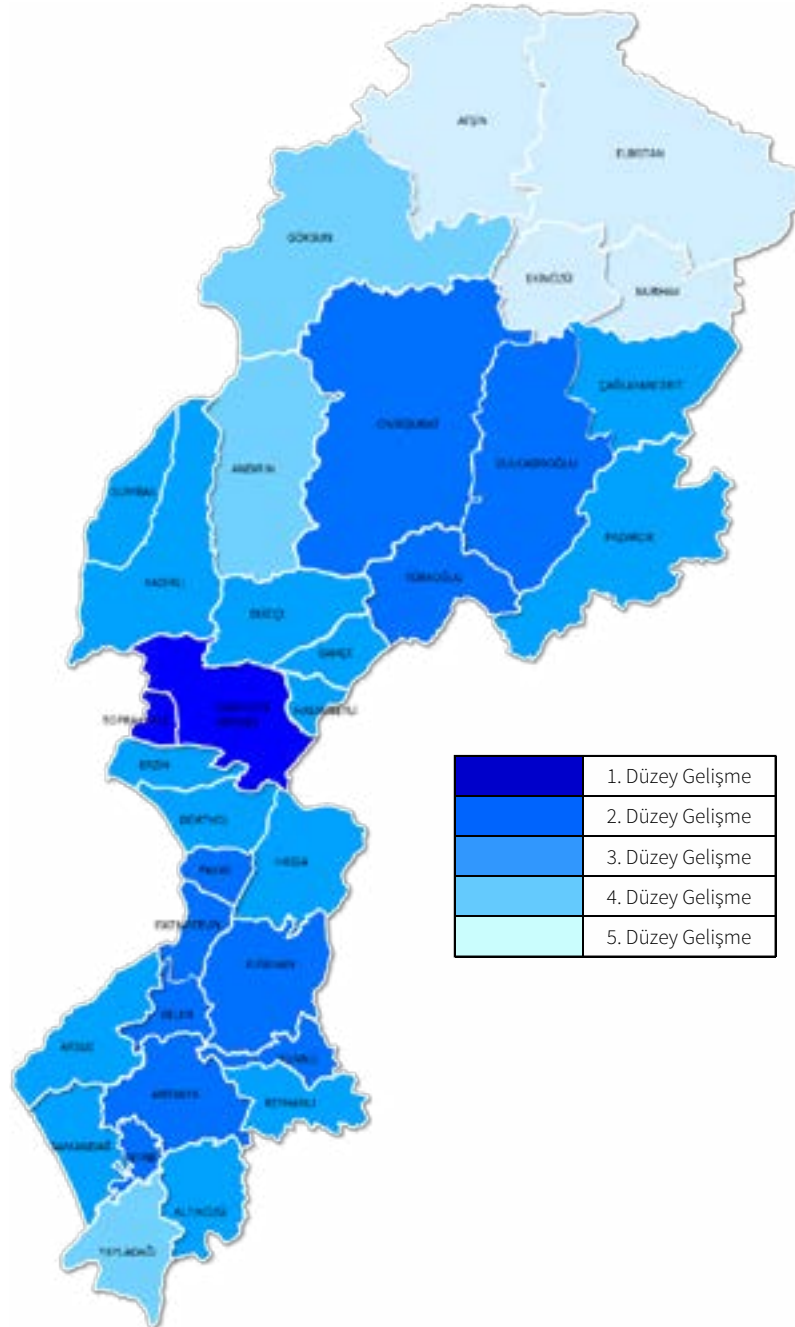

Şekil 6. Altyapı ve Çevre Endeksi ile Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Ulaşım alanında 6 farklı veri kullanılarak endeks oluşturulmuştur. İlçe merkezleri ile ildeki merkez ilçelere olan uzaklık, en yakın havaalanına olan mesafe bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bu değişkenler, sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde negatif yönlü etkiye sahiptir. Ayrıca DOĞAKA tarafından üretilen erişilebilirlik endeksi değerleri kullanılmıştır. Bunlar kara, hava, deniz ve demir yollarına erişim endeksi olup sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.

İLÇE	ENDEKS	Harita 10. İlçelerin Ulaşım Endeksi
Toprakkale	1,18	
Osmaniye Merkez	1,11	
Belen	0,96	
Kırıkhan	0,89	
Onikişubat	0,86	
İskenderun	0,85	
Türkoğlu	0,81	
Antakya	0,73	
Defne	0,65	
Kumlu	0,62	
Dulkadiroğlu	0,57	
Payas	0,51	
Dört Yol	0,48	
Düziçi	0,47	
Bahçe	0,40	
Hasanbeyli	0,33	
Pazarcık	0,29	
Arsuz	0,27	
Erzin	0,20	
Reyhanlı	0,14	
Altınözü	0,08	
Hassa	-0,05	
Kadirli	-0,12	
Samandağ	-0,19	
Sumbas	-0,39	
Çağlayancerit	-0,48	
Yayladağı	-0,52	
Göksun	-0,78	
Andırın	-0,87	
Afşin	-1,78	
Elbistan	-2,19	
Nurhak	-2,47	
Ekinözü	-2,56	

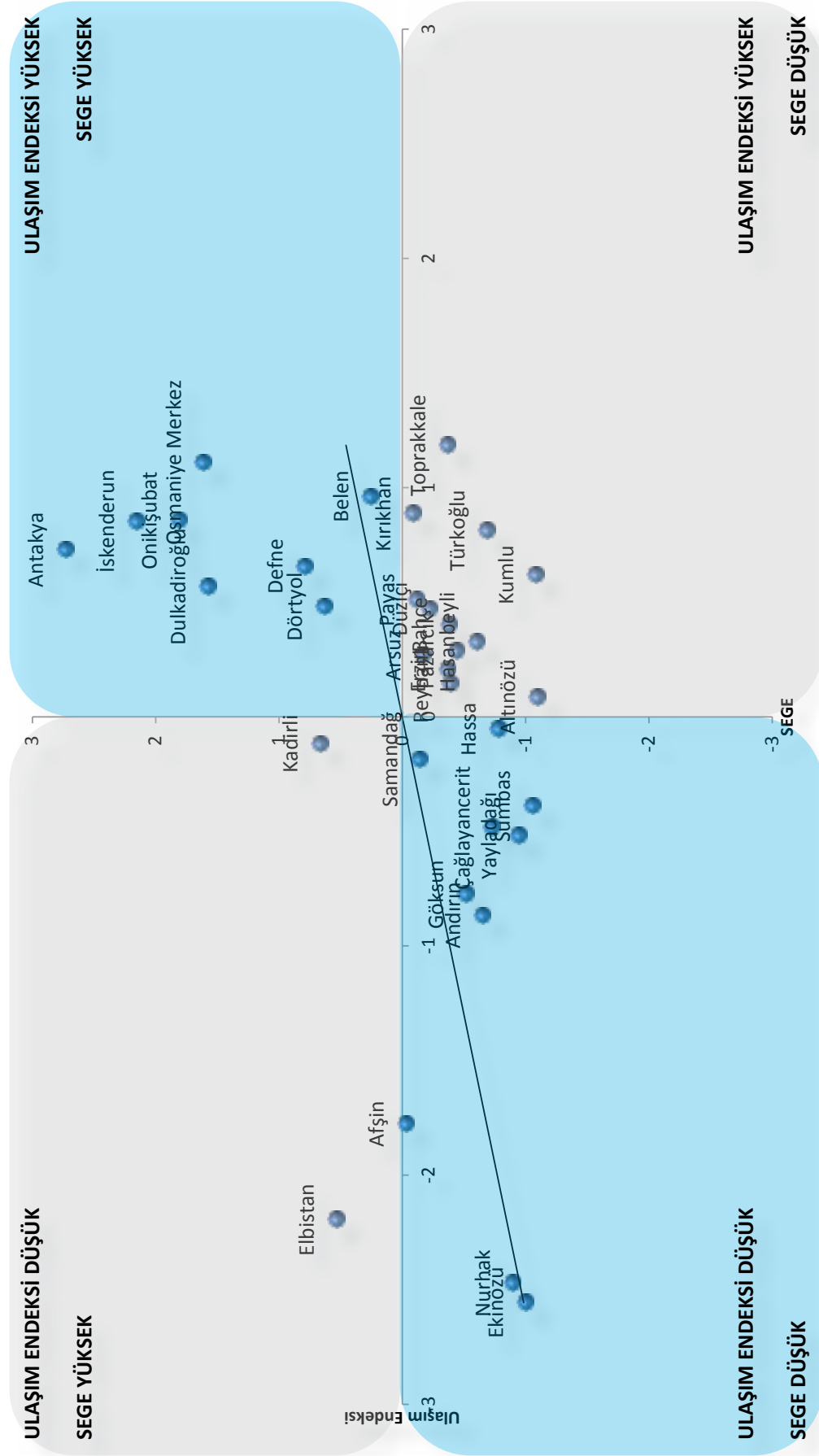
Kaynak: DOĞAKA, 2014

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan ulaşım endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 5 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Toprakkale ve Osmaniye Merkez'dir. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler Belen, Kırıkhan, Onikişubat, İskenderun, Türkoğlu, Antakya, Defne, Kumlu, Dulkadiroğlu ve Payas'tır. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Dört Yol, Düziçi, Bahçe, Hasanbeyli, Pazarcık, Arsuz, Erzin, Reyhanlı, Altınözü, Hassa, Kadirli, Samandağ, Sumbas ve Çağlayancerit'tir. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Yayladağı, Göksun ve Andırın'dır. Ortalamadan -1 ve altı uzaklıktaki beşinci düzey gelişmiş ilçeler ise Afşin, Elbistan, Nurhak ve Ekinözü'dür.

İlçelerin ulaşım endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde ulaşım endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de ulaşım endeksi yüksek ilçeler; Antakya, Belen, Defne, Dört Yol, İskenderun, Dulkadiroğlu, Onikişubat ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Altınözü, Arsuz, Erzin, Kırıkhan, Kumlu, Payas, Reyhanlı, Pazarcık, Türkoğlu, Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçelerinde ulaşım endeksi yüksek olup SEGE düşüktür. Elbistan ve Kadirli ilçeleri ulaşım endeksi düşük olup SEGE yüksek ilçelerdir. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de ulaşım endeksi düşüktür.

Şekil 7. Ulaşım Endeksi ile Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki

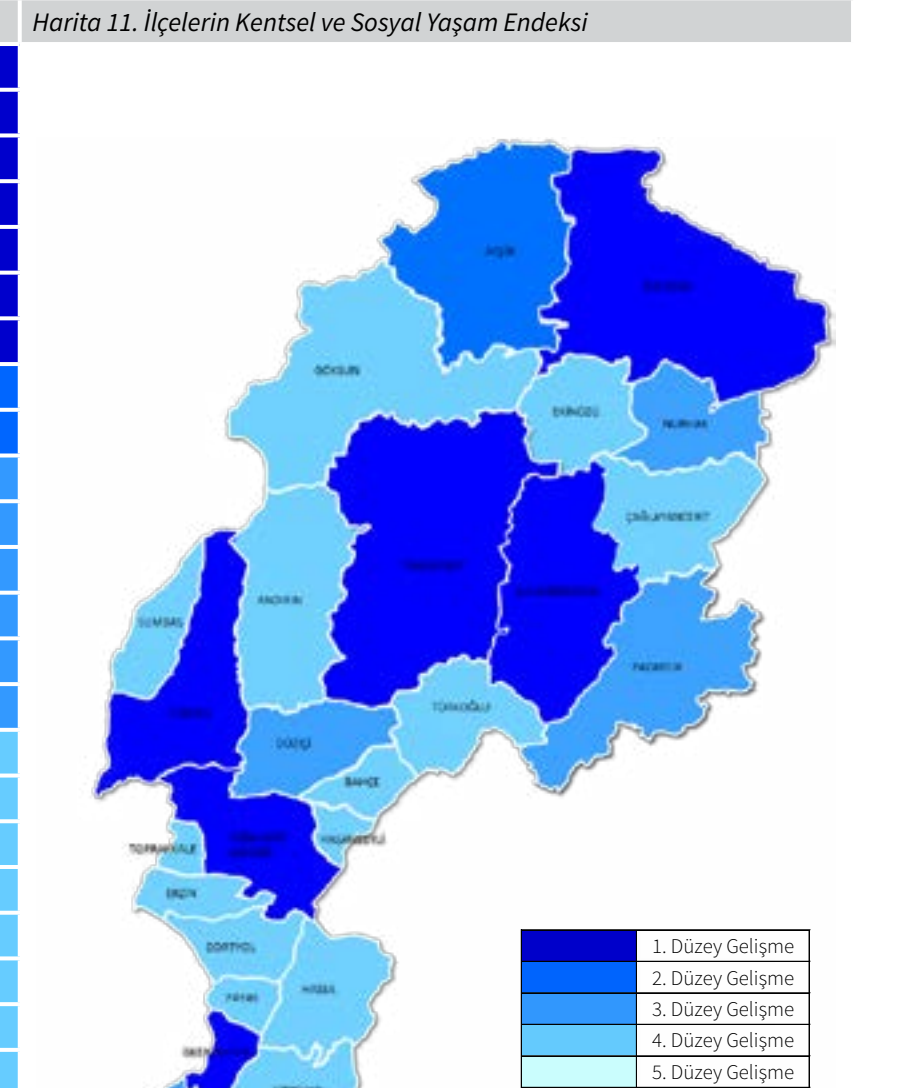
Kaynak: DOĞAKA, 2014

4.1.4. Sosyal Yapı

Kentsel ve sosyal yaşam alanında toplam 7 farklı değişken ilçeler düzeyinde derlenmiştir. İlçedeki tarihi turistik mekânlar, müzeler, kültür merkezleri, sinema ve tiyatro salonları, derneklere üye sayısı, yerel seçimlere katılma oranı bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bu alandaki değişkenlerin tümü sosyoekonomik gelişmişlik endeksinde pozitif yönlü etkiye sahiptir.

İLÇE	ENDEKS
Dulkadiroğlu	2,60
Antakya	2,26
Osmaniye Merkez	1,74
Elbistan	1,47
İskenderun	1,29
Kadirli	1,20
Onikişubat	1,10
Samandağ	0,71
Afşin	0,69
Düziçi	0,43
Pazarcık	0,09
Defne	-0,03
Reyhanlı	-0,09
Arsuz	-0,22
Nurhak	-0,40
Göksun	-0,55
Dört Yol	-0,60
Kırıkhan	-0,63
Çağlayancerit	-0,63
Erzin	-0,66
Andırın	-0,67
Ekinözü	-0,68
Türkoğlu	-0,72
Hassa	-0,73
Kumlu	-0,73
Payas	-0,74
Hasanbeyli	-0,75
Altınözü	-0,75
Belen	-0,76
Bahçe	-0,76
Yayladağı	-0,77
Toprakkale	-0,82
Sumbas	-0,89

Kaynak: DOĞAKA, 2014

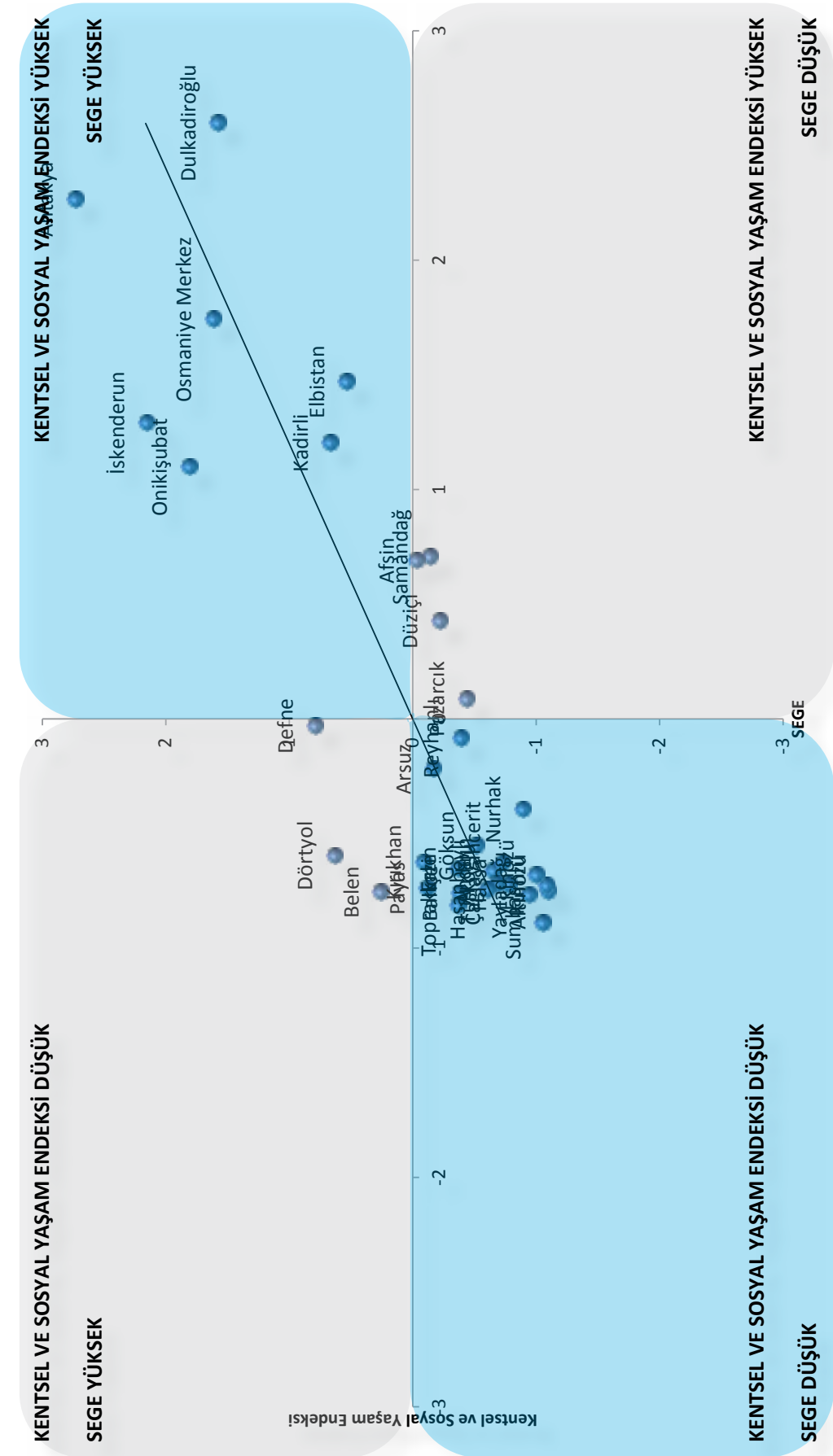

TR63 Bölgesi ilçelerini kapsayan sosyal yaşam endeksi; ortalaması 0, varyansı 1 olan standart normal dağılım göstermektedir. Endeksin gruplandırılması için standart sapma değeri kullanılarak 4 adet sınıf oluşturulmuştur. Ortalamadan +1 ve üzeri uzaklıktaki birinci düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Dulkadiroğlu, Antakya, Osmaniye Merkez, Elbistan, İskenderun, Kadirli ve Onikişubat'tır. Ortalamadan +0,5 ile +1 uzaklıkları arasında yer alan ikinci düzey gelişmiş ilçeler Samandağ ve Afşin'dir. Ortalamadan +0,5 ile -0,5 uzaklıkları arasında yer alan üçüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Düziçi, Pazarcık, Defne, Reyhanlı, Arsuz ve Nurhak'tır. Ortalamadan -0,5 ile -1 uzaklıkları arasında yer alan dördüncü düzey gelişmiş ilçeler sırasıyla, Göksun, Dört Yol, Kırıkhan, Çağlayancerit, Erzin, Andırın, Ekinözü, Türkoğlu, Hassa, Kumlu, Payas, Hasanbeyli, Altınözü, Belen, Bahçe, Yayladağı, Toprakkale ve Sumbas'tır.

İlçelerin sosyal yaşam endeksiyle sosyoekonomik gelişmişlik endeksi arasında doğrusal ve pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. TR63 Bölgesinde sosyal yaşam endeksi arttıkça ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi de artmaktadır. Bu kapsamda hem SEGE hem de sosyal yaşam endeksi yüksek ilçeler; Antakya, İskenderun, Dulkadiroğlu, Elbistan, Onikişubat, Kadirli ve Osmaniye Merkez ilçeleridir. Samandağ, Afşin, Pazarcık ve Düziçi ilçelerinde sosyal yaşam endeksi yüksek olup SEGE düşüktür. Dört Yol, Defne ve Belen ilçeleri sosyal yaşam endeksi düşük olup SEGE yüksek ilçelerdir. Diğer ilçelerde ise hem SEGE hem de sosyal yaşam endeksi düşüktür.

Şekil 8. Sosyal Yaşam Endeksi ile Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Arasındaki İlişki

Kaynak: DOĞAKA, 2014

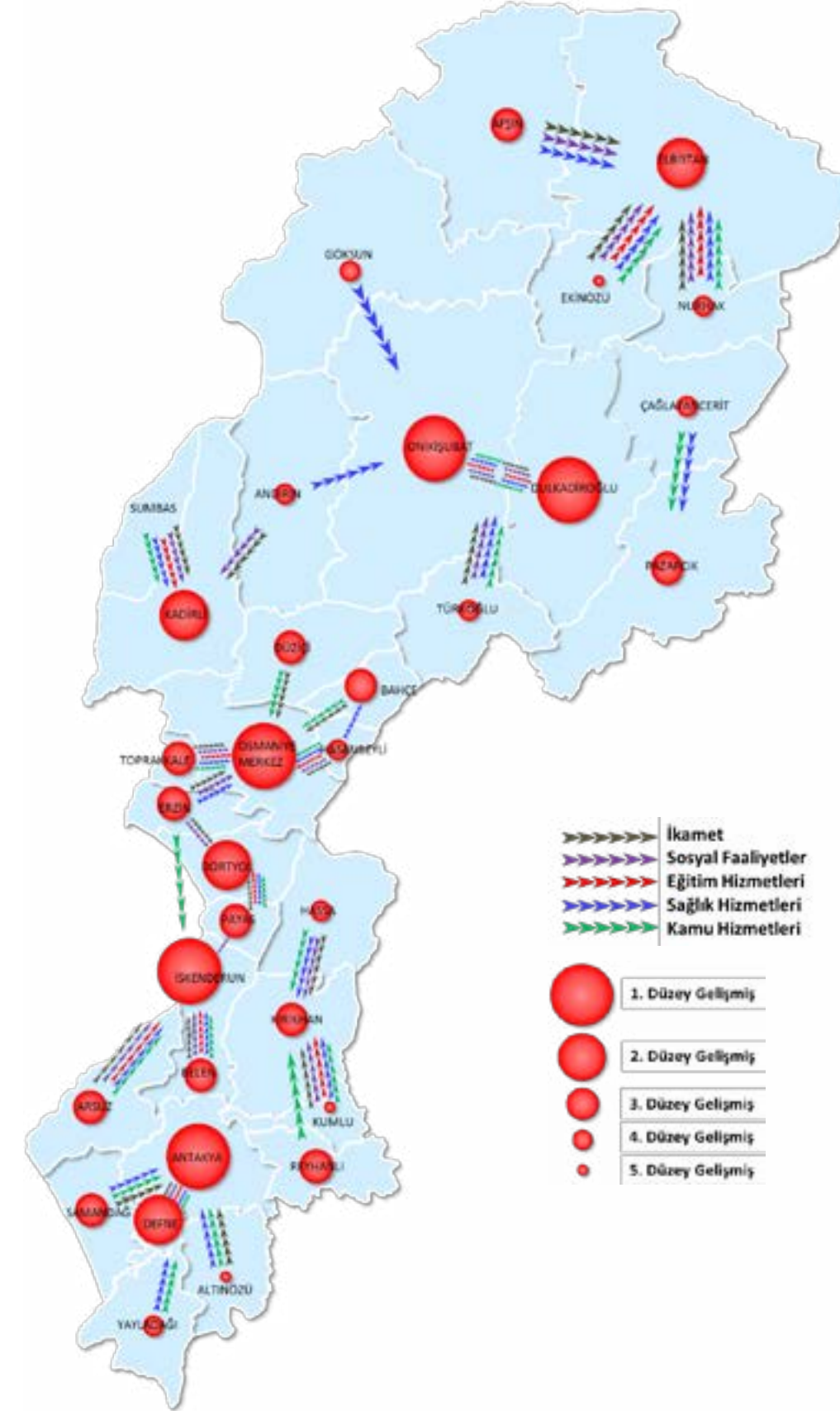
4.2. İlçelerin Sosyoekonomik Fonksiyonel İlişkisi

Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsayan TR63 Bölgesi, bu illerin dahilinde bulunan sırasıyla 15, 11 ve 7 ilçe olmak üzere toplam 33 ilçeden oluşmaktadır. Tüm ilçelerin bağlı bulundukları merkez ilçelerle ekonomik ve sosyal ilişkilerinin yanı sıra çevrelerinde bulundukları ilçelerle de benzer etkileşimleri olmaktadır. Nüfus büyüklüğü, ekonomik gelişmişlik, kamu hizmetleri altyapısı ve sosyal altyapı gibi göstergelerde öne çıkan ilçeler, etraflarında bulunan diğer ilçeler için en az il merkezi kadar veya bazı ilçelerde il merkezinde de daha ileri seviyede cazibe merkezidir.

TR63 Bölgesindeki ilçelerde ikamet etmekte olan insanlar sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını kendi ilçesinde bulamadığı takdirde daha gelişmiş olan ilçeyi, ihtiyaçlarını gidermek üzere kullanmaktadır.

Harita 12. TR63 Bölgesinde İlçelerin Sosyal Alanda Fonksiyonel İlişki Haritası

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Eğitim, sağlık, kamu hizmetleri, sosyal faaliyetler ve ikamet durumunun kriter olarak ele alındığı sosyal etkileşimde, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye’de yer alan merkez ilçeleri dışında, Hatay ilinde İskenderun, Dört Yol ve Kırıkhan ilçeleri, Osmaniye ilinde Kadirli ve Bahçe ilçeleri, Kahramanmaraş ilinde ise Elbistan ve Pazarcık ilçeleri genellikle yakın ve çevre konumda bulunan diğer ilçeler için etkileşimde bulunulan merkezler olarak öne çıktığı tespit edilmiştir. İskenderun ve Elbistan ilçelerinin il merkezlerine yakın ölçüdeki merkezi konumları dikkat çekmekte iken öne Kırıkhan, Kadirli ve Pazarcık ilçelerinin merkezi konumu daha vasat düzeylerdedir.

Hatay ilinde, İskenderun ilçesi; Belen ve Arsuz ilçeleri için tüm sosyal alanlarda en önemli merkez konumunda olup bu ilçeler eğitim, sağlık, kamu hizmetleri ve sosyal faaliyet alanında ihtiyaçlarını İskenderun ilçesinden karşılamaktadır. Ayrıca Belen ilçesinde istihdam edilen kamu ve özel sektörde görevli kişilerin bir kısmı İskenderun ilçesinde ikamet etmektedir. Ayrıca Erzin ilçesi için bazı kamu hizmetlerinin karşılanmasında İskenderun ilçesi öne çıkmaktadır.

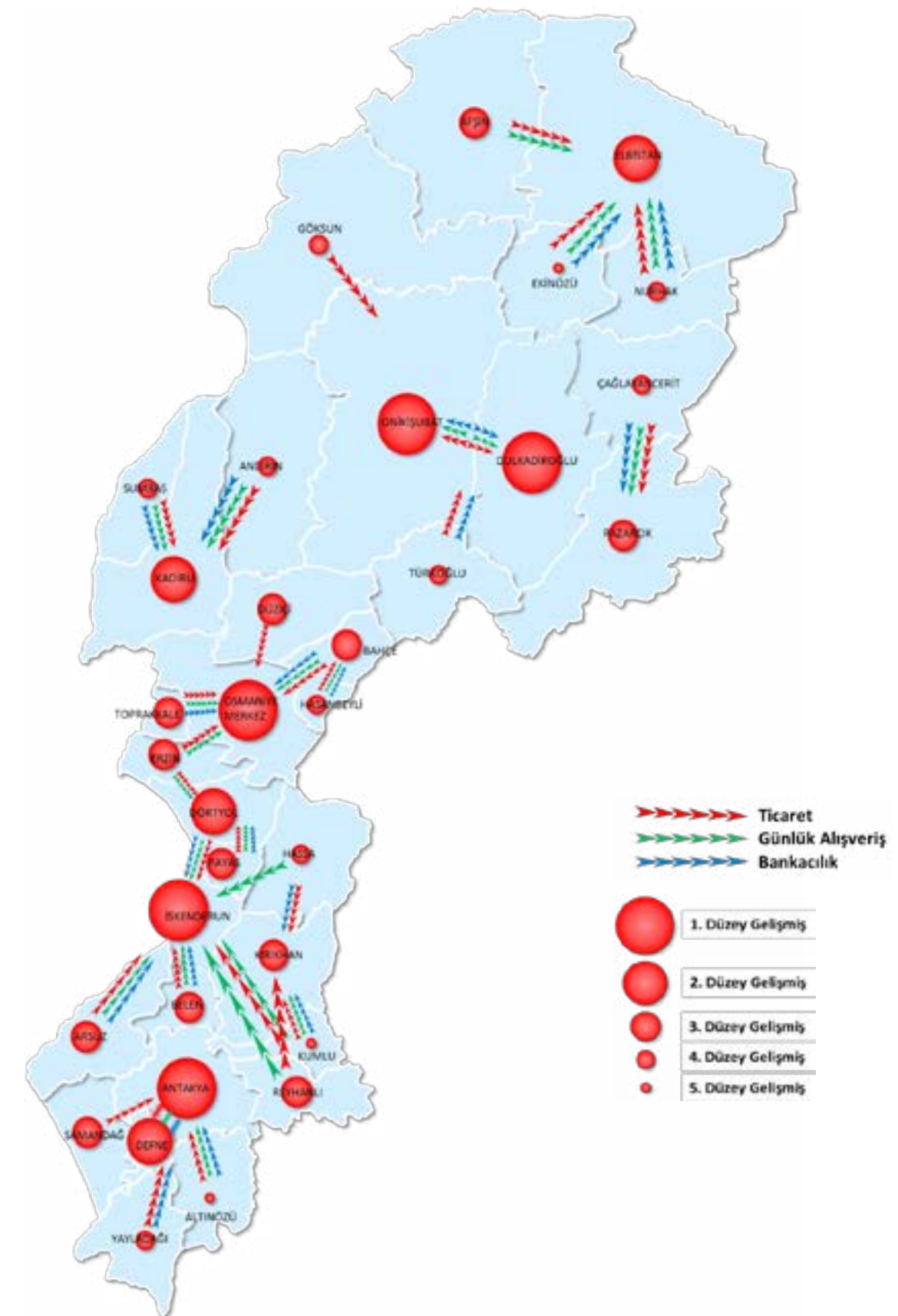
Ekonomik sektörlerde olduğu üzere Kumlu ve Hassa ilçeleri için Kırıkhan ilçesi sosyal sektörlerde de önemli bir merkez konundadır. Her iki ilçenin de bazı kamu hizmetleri Kırıkhan ilçesinden karşılanmakta olup bu ilçelerde çalışan kişilerin bir kısmının ikamet yeri de Kırıkhan ilçesidir. Reyhanlı ilçesi de bazı kamu hizmetlerini Kırıkhan ilçesinden karşılamaktadır. Yine ekonomik alanda olduğu üzere sosyal alanda da Erzin ilçesi Osmaniye il merkezi ile bağlı bulunduğu Hatay il merkezinden daha yoğun ilişki içerisinde. Bu ilçeler dışında Samandağ, Yayladağı, Defne ve Altınözü ilçeleri için gerek yasal bağlılık gerekse coğrafi yakınlık nedenleriyle Antakya ilçesi daha baskın durumdadır.

Kahramanmaraş ilinde, Elbistan İlçesi; Nurhak ve Ekinözü ilçeleri için sosyal hayatın tüm alanlarında en önemli merkez konumundadır. Bunun yanı sıra Afşin ilçesi için sağlık ve sosyal faaliyet alanlarında öne çıkmaktadır. Ayrıca Afşin, Nurhak ve Ekinözü'nde çalışanların bir kısmı Elbistan ilçesinde ikamet etmektedir.

Çağlayancerit ilçesi için Pazarcık ilçesi ve Andırın ilçesi için Osmaniye'nin Kadirli ilçesi sosyal alanda da önemli bir yere sahiptir. Bu ilçelerin dışında kalan Türkoğlu ilçesi için sosyal faaliyetlerin tamamında Kahramanmaraş merkez ilçeleri baskın durumdadır. Ayrıca Pazarcık ilçesinin Gaziantep il merkezi ile etkileşimi önemli boyutlardadır.

Osmaniye ilinde Kadirli ilçesi; Sumbas ilçesi için sosyal alanların tamamında en önemli merkez olup ayrıca Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesi için sosyal faaliyetler konusunda önemli konumdadır. Sumbas ve Andırın ilçelerinde çalışanların bir kısmının ikamet yeri Kadirli ilçesidir. Ayrıca Bahçe ilçesi il merkezi kadar olmasa da ile sağlık hizmetleri bakımından Hasanbeyli ilçesi için önemli bir ilçedir. Bu ilçeler dışında Toprakkale, Bahçe ve Düziçi ilçeleri için sosyal alanda il merkezi baskın konumdadır.

Harita 13. TR63 Bölgesinde İlçelerin Ekonomik Alanda Fonksiyonel İlişki Haritası

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Hatay ilinde, İskenderun ilçesi; Belen ilçesi için ticaret, bankacılık ve günlük alışverişte en önemli merkez konumundadır. Ayrıca, bölge içerisinde görece gelişmiş bir ilçe olmasına rağmen Dört Yol ilçesi de ticaret ve günlük alışverişlerinde İskenderun ile bağlantılı haldedir. Arsuz ilçesi ise İskenderun ilçesinden ayrılarak 2013 yılında ilçe statüsüne kavuşmuş olduğundan dolayı bütün ekonomik ilişkileri İskenderun ile bağlantılı olarak sürdürülmektedir. İskenderun ilçesine komşu olmamasına ve ulaşım olanakları bakımından il merkezi daha yakın konumda olmasına rağmen Hassa ve Reyhanlı ilçeleri günlük alışverişlerde, Kumlu ilçesi ticaret ve günlük alışverişlerde İskenderun ilçesi ile de etkileşim içerisinde. Bu noktada İskenderun ilçesi, TR63 Bölgesi merkez ilçeleri kadar önemli cazibe merkezlerinden biri olmaktadır.

İskenderun'un yanı sıra Dört Yol ilçesi, Payas ve Erzin ilçelerinin ticaret ve günlük alışveriş faaliyetlerinde, Kırıkhan ilçesi Kumlu ilçesinin ticaret, bankacılık ve günlük alışveriş faaliyetleri ile Kumlu ilçesinin ticaret ve bankacılık işlemlerinde, Reyhanlı ilçesi ise Kumlu ilçesinin ticaret ve günlük alışveriş işlemlerinde öne çıkmaktadır. Diğer ilçelerden farklı olarak Erzin ilçesi mülki bağımlılığının olduğu Hatay merkezi yerine Osmaniye il merkezi ile daha fazla etkileşim içerisinde.

Bu ilçelerin dışında kalan Defne, Samandağ, Yayladağı ve Altınözü ilçelerindeki ekonomik faaliyetlerde Antakya merkez ilçesi baskın durumdadır. Diğer ilçelere göre nispeten daha gelişmiş durumda olan Samandağ belli ölçülerde kendine yeterliği sağlayabilirken ticaret ve günlük alışverişlerde il merkezi ile etkileşim içerisinde. Yayladağı ve Altınözü ilçeleri, halihazırda sınırlı olan kapasitelerindeki açığı Antakya ile kapatmaktadırlar. Defne ilçesi ise Hatay ilinin merkez ilçelerinden birisi olup Antakya kadar ekonomik gelişmişliğe sahip olmadığından dolayı Antakya ilinden eksiklikler giderilmektedir.

Kahramanmaraş ilinde, Elbistan ilçesi; Nurhak ve Ekinözü ilçeleri için ticaret, bankacılık ve günlük alışverişlerde en önemli merkez konumundadır. Bunun yanı sıra Afşin ilçesi için ticaret ve günlük alışverişte, Göksun ilçesi için ise ticarete öne çıkmaktadır. Kahramanmaraş il merkezine olan uzaklık, Elbistan ilçesini özellikle Nurhak ve Ekinözü ilçesi için merkez ilçeden daha merkezi bir konuma getirmiştir.

Bunun yanı sıra Çağlayancerit ilçesi için Pazarcık ilçesi ticaret, bankacılık ve günlük alışverişlerde il merkezine göre daha fazla ağırlık kazanmıştır. Diğer ilçelerden farklı olarak Andırın ilçesi ticaret, bankacılık ve günlük alışverişlerde il merkezi yerine Osmaniye'nin Kadirli ilçesi ile daha fazla etkileşim içerisinde.

Bu ilçelerin dışında kalan Türkoğlu ilçesi için ekonomik faaliyetlerin tamamında Onikişubat ve Dulkadiroğlu merkez ilçeleri baskın durumdadır. Ayrıca Pazarcık ilçesinin Gaziantep il merkezi ile etkileşimi önemli boyutlardadır.

Osmaniye ilinde ise Kadirli ilçesi; Sumbas ilçesi ile Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesi için ticaret, bankacılık ve günlük alışverişte önemli konumdadır. Ayrıca Hasanbeyli ilçesi il merkezi kadar olmasa da Bahçe ilçesi ile ekonomik faaliyetlerde etkileşim içerisinde. Bu ilçeler dışında Toprakkale, Bahçe ve Düziçi ilçeleri için ekonomik faaliyetlerde il merkezi baskın konumdadır.

4.3. İlçelerin Sosyoekonomik Kaynak Yönelim Analizi

Planlamaya esas teşkil eden bölgeleri belirlemek için konusal yaklaşım olarak sosyoekonomik bölgeler kullanılmıştır. Bu kapsamda bölgenin sahip olduğu kaynaklar; yerleşim, nüfus, hammadde, sanayi ve hizmet başlıklarında incelenmiştir. İlçelerin öne çıkan kaynaklarını ve potansiyellerini belirlemek yerelde mekansal politikalar açısından önem arz etmektedir.

4.3.1. TR63 Bölgesinin Yerleşim Yeri Bölgeleri

Türkiye'de olduğu gibi TR63 Bölgesinde nüfus yerleşimleri, belirli merkezlerde toplanmakta ancak dengesiz yerleşim nedeniyle büyük kentlerin nüfusu artmaktadır. Buna en büyük etmen ise doğudan batıya ve sahil kesimlerine, iç kesimlerden ve kuzeyden yine sahil kesimlerine olan göçtür. Bu durumda artan nüfuslu yerleşim bölgelerinde yaşam kalitesi, güvenlik ve çarpık kentleşme gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kırsal alan yerleşim deseni, kırsal kalkınmanın önündeki en önemli engellerden biri olarak kabul edilmektedir. Nüfusun azaldığı yerleşim bölgelerinde ise ekonomik ve sosyal yönden yaşam kalitesi ise azalmaktadır.

Yerleşim yerleri bakımından öne çıkan ilçeler, sosyoekonomik açıdan gelişmişlik endeksi TR63 Bölgesinin diğer ilçelerine göre daha yüksek olan merkezleri göstermektedir. Bu kapsamda ise yerleşmelerin yoğunlukla bu merkezlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Kırsal ve kentsel alanların ilçeler itibarıyla belirlenmesiyle alt bölgelerin merkezleri öne çıkmaktadır.

Harita 14. TR63 Bölgesi Orman-Tarım-Yerleşim Yeri Arazilerinin Dağılımı

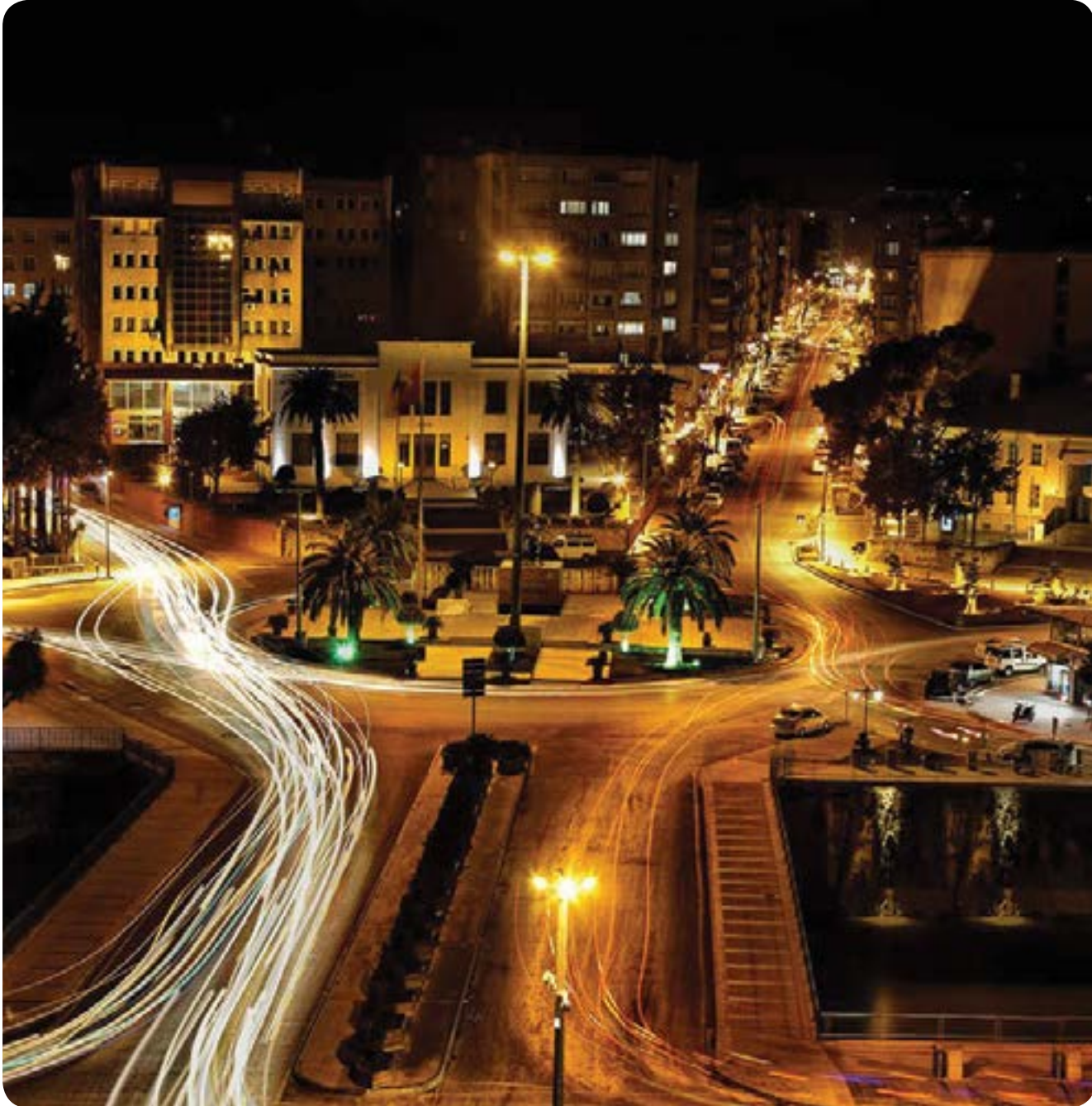

Harita 15. EUROSTAT Tanımına Göre TR63 Bölgesi İlçeler İtibarıyla Kırsal Alanların Dağılımı

Kaynak: DOĞAKA, 2014

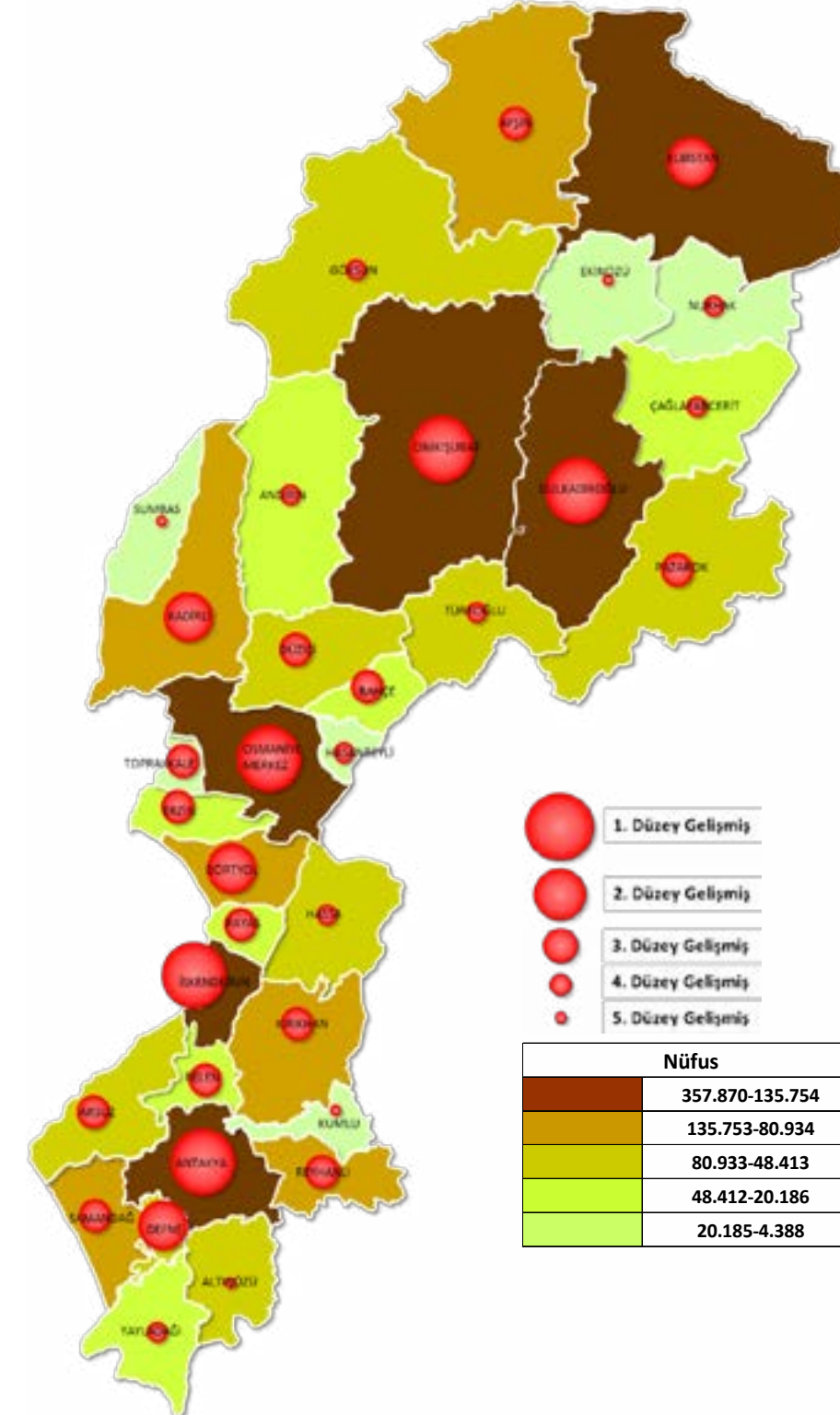
Hatay ili incelendiğinde Antakya, Defne ve Samandağ doğrultusunda coğrafi ve iklim şartları gereği yerleşime uygun alanlar olduğu görülmektedir. Harita 14’de ormanlık alanlar olarak gösterilen yeşil boyalı bölgeler genelde dağlarla kaplı olup Antakya, Defne ve Samandağ ilçeleri daha düz bir arazi üzerindedir. Ayrıca TR63 Bölgesi Kırsal Kentsel Bölgeler Analizi Taslağı’nda da EUROSTAT tanımına göre Antakya, Defne ve Samandağ ilçeleri kentsel alan olarak belirlenmiştir. Bu ilçelerin yanı sıra ekonomik koşullar ve sahil kesimlerine göçün etkisiyle İskenderun ilçesi de kentsel alan olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca Dörtöyl ve Payas ilçeleri, sahillere göç ve ekonomik etkilerle kırsal alan olarak sınıflandırılıp ağırlıklı olarak kentsel ilçelerdir. Osmaniye ili incelendiğinde merkez ilçede ve nispeten de Toprakkale ilçesinde yerleşmelerin yoğunlaştığı görülmektedir. TR63 Bölgesinde Kahramanmaraş ilçesi, idari sınırları en büyük olan il konumundadır. Bu kapsamda kırsal alanlar yoğunluğu fazladır. İlçeler değerlerinde yerleşmelerin büyük bölümünün bu ilçede yoğunlaştığı görülmektedir.

4.3.2. TR63 Bölgesinin Nüfus Bölgeleri

Nüfus, yerleşim alanları ve ekonomik faaliyet sahalarıyla ilişkilidir. Bu kapsamda sosyoekonomik açıdan gelişmiş ilçelerde ve yerleşim alanları olmaya uygun bölgelerde nüfus fazladır.

Harita 16. TR63 Bölgesi İlçelerin Nüfusa ve Sosyoekonomik Gelişmişliği Göre Dağılımı

Kaynak: DOĞAKA, 2014

TR63 Bölgesinde nüfus yoğunluğu sosyoekonomik gelişmişlik endeksiyle paralel olarak değişim göstermektedir. Bu kapsamda nüfusu yoğun olan yerleşim merkezlerinde (ilçelerde) endeks değerlerinin yüksek olması alt bölgeleme bakımından alt bölgenin merkezinin öne çıkması açısından önemli bir göstergedir.

Nüfus ile sosyoekonomik gelişmişliğin ilişkisi ise TR63 Bölgesinin mekânsal dağılımı, Harita 16 üzerinde verilmektedir. İlçelerin toplam nüfusu % 20'lik dilim yöntemine göre 5 kategoriye ayrılmıştır. Yerleşim alanları ve ekonomik faaliyetler göz önünde bulundurulduğunda Antakya, İskenderun, Osmaniye Merkez, Onikişubat, Dulkadiroğlu ve Elbistan ilçeleri nüfus bakımından TR63 Bölgesinin yoğun olduğu ilçeleridir. Toprakkale, Sumbas, Ekinözü, Nurhak, Kumlu ve Hasanbeyli ilçeleri ise nüfus bakımından TR63 Bölgesinin en seyrek ilçeleridir. TR63 Bölgesindeki ilçeler arasında nüfusun dağılımı bakımından farklılıklar ve dengesizlikler bulunmaktadır. Ayrıca nüfusun yoğun olduğu ilçelerde sosyoekonomik gelişmişlik daha yüksektir.

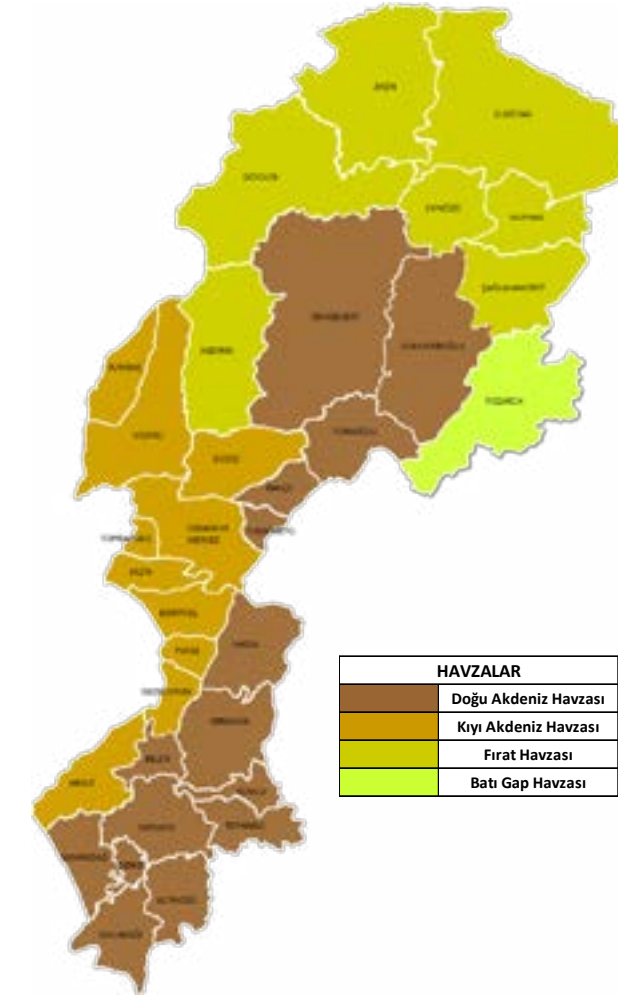
4.3.3. TR63 Bölgesinin Hammadde Bölgeleri

TR63 Bölgesinin alt bölgelerinin oluşturulmasında sosyoekonomik fonksiyonel ilişki analizinin ana etken olmasıyla coğrafi yakınlık ile ekonomik ve sosyal ilişkilerle iç içe olan ilçelerin belirlenmesinin yanı sıra aynı alt bölgede bulunan ilçelerin kaynakları da benzer nitelik taşımaktadır.

Sürdürülebilir tarımsal üretimi sağlamak ve verimliliği artırmak amacıyla, yörelerin iklim koşulları, toprak yapısı ve topoğrafik özellikleri ile yönetilebilir olma boyutları dikkate alınarak Türkiye'de toplam 30 adet tarım havzası belirlenmiştir. TR63 Bölgesi dört tarımsal havzanın içinde kalmaktadır. Bunun yanı sıra hammaddelerin üretimiyle ilgili ekonomik faaliyetlerin bir fonksiyonu olarak, hayvancılık bölgeleri, orman bölgeleri ve maden bölgeleri incelenmiştir.

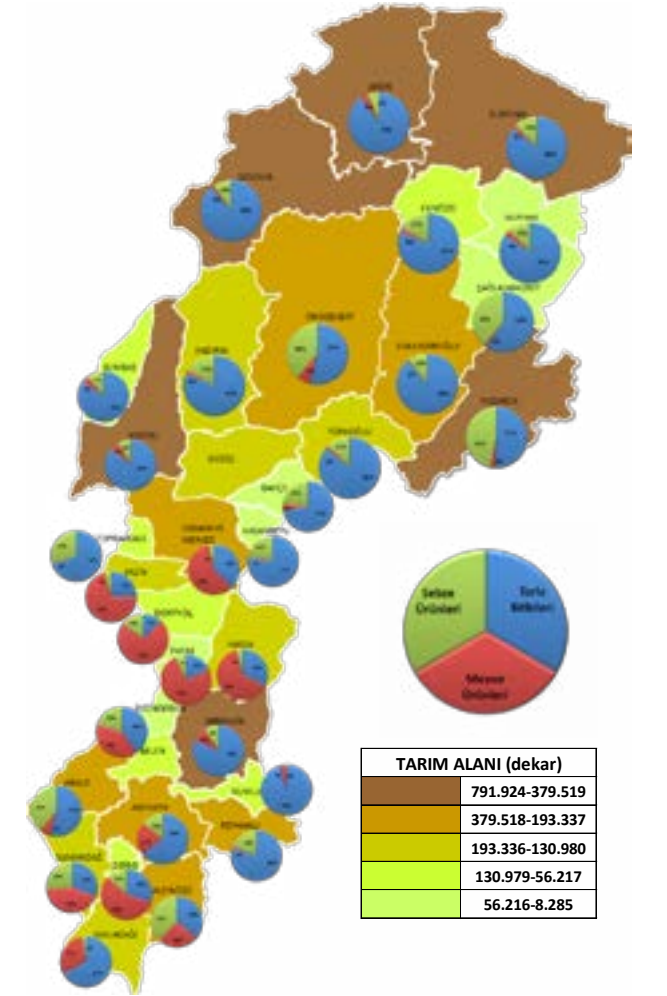

Harita 17. TR63 Bölgesi İlçelerinin Bulunduğu Tarımsal Havzalar

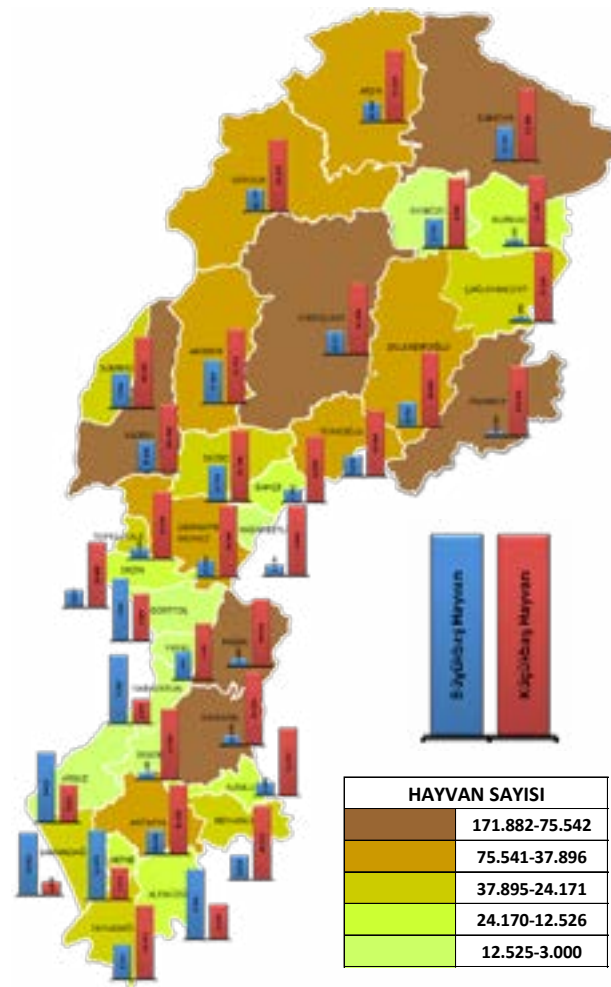
Kaynak: DOĞAKA, 2014

Harita 18. TR63 Bölgesi İlçelerinin Tarım Alanları

Türkiye Tarım Havzalarının Belirlenmesine İlişkin Karar ile TR63 Bölgesinde bulunan 15 ilçenin Doğu Akdeniz Havzasında, 10 ilçenin Kıyı Akdeniz Havzasında, 7 ilçenin Fırat Havzasında ve 1 ilçenin de Batı GAP Havzasında bulunduğu belirlenmiştir. İlçelerin toplam tarım alanı % 20'lik dilim yöntemine göre 5 kategoriye ayrılmıştır. Tarım alanlarına ilişkin veriler, yeni kurulan ilçelerde bulunmadığından dolayı yüzölçümü kullanılarak tahminleme yapılmıştır. Ayrıca TR63 Bölgesinin ilçeleri tarım alanı bakımından incelendiğinde Göksun, Afşin, Elbistan, Pazarcık, Kadirli ve Kırıkhan ilçeleri en fazla tarım alanına sahip olup genellikle tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin ekili olduğu alanlara sahiplerdir. Kıyı Akdeniz havzasında bulunan ilçeler genellikle meyveler, içecek ve baharat bitkilerinin ekili olduğu alanlara sahiplerdir. Doğu Akdeniz Havzasında bulunan ilçelerde ise genellikle tarla bitkileri ve sebze ürünleri alanları fazladır.

Harita 19. TR63 Bölgesi İlçelerinin Hayvan Sayıları

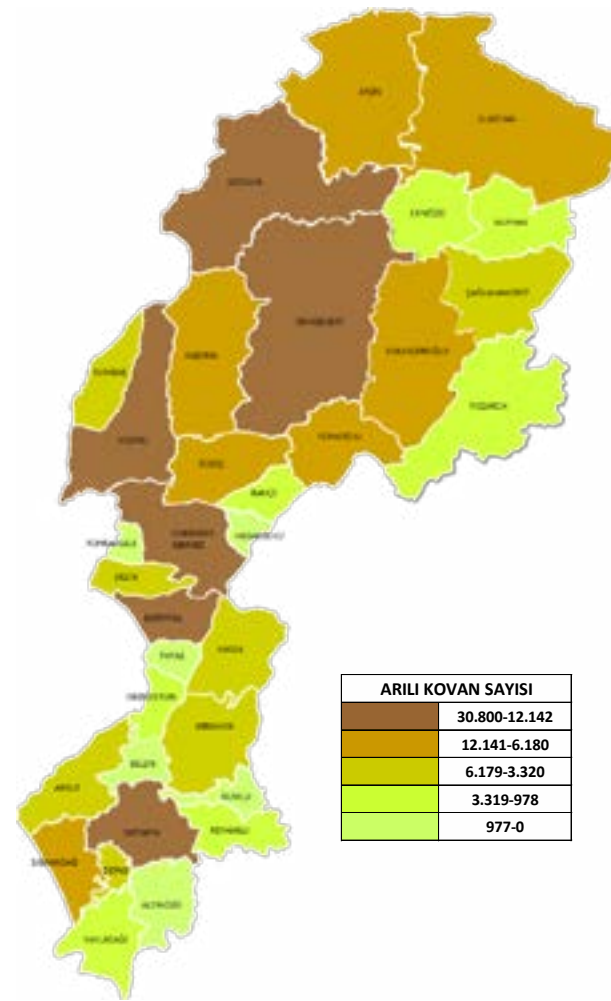

Kaynak: DOĞAKA, 2014

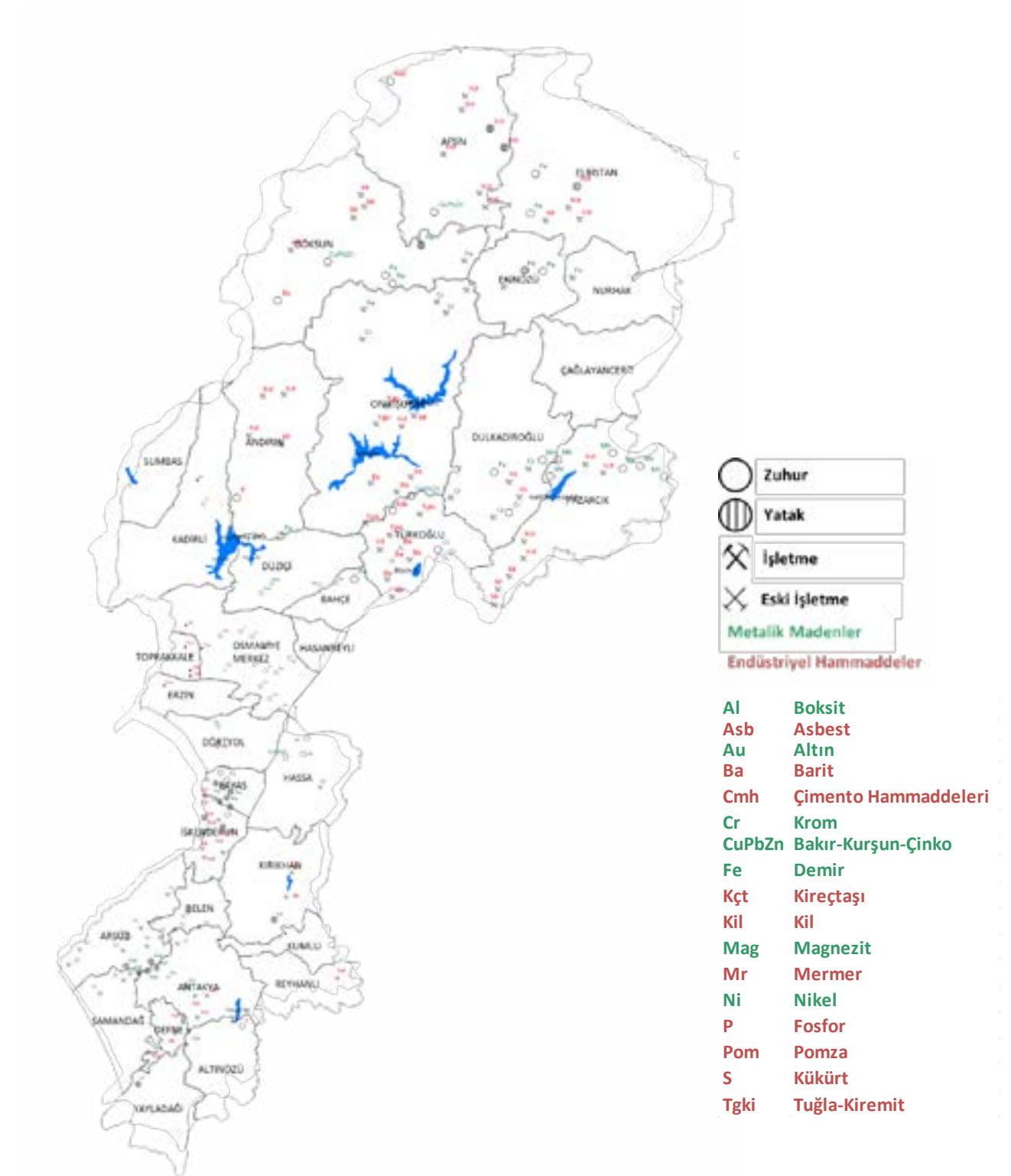
TR63 Bölgesinin ilçelerinde bulunan büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayılarına göre dağılımı incelendiğinde en fazla hayvan Pazarcık ilçesinde bulunurken en az hayvan ise Payas ilçesinde bulunmaktadır. Hayvancılık, Kahramanmaraş ilinde önemli bir geçim kaynağı oluşturmaktadır. Elbistan, Pazarcık ve Onikişubat ilçelerinde hayvan sayısı fazladır. İskenderun, Payas, Dört Yol, ilçelerinde geçim kaynağı sanayiye dayandığından dolayı bu ilçelerde hayvancılık gelişmemiştir.

Arıcılık faaliyetleri bakımından TR63 bölgesinin ilçeleri incelendiğinde Osmaniye Merkez, Kadirli, Dört Yol, Onikişubat, Antakya ve Göksun ilçeleri ön plana çıkmaktadır. Bu ilçeler, balı mera bitkilerinin yoğunlaştığı ve gezgin arıcıları da çeken bölgelerdir.

Harita 20. TR63 Bölgesi İlçelerinin Arılı Kovan Sayıları

Harita 21. TR63 Bölgesi Maden Haritası

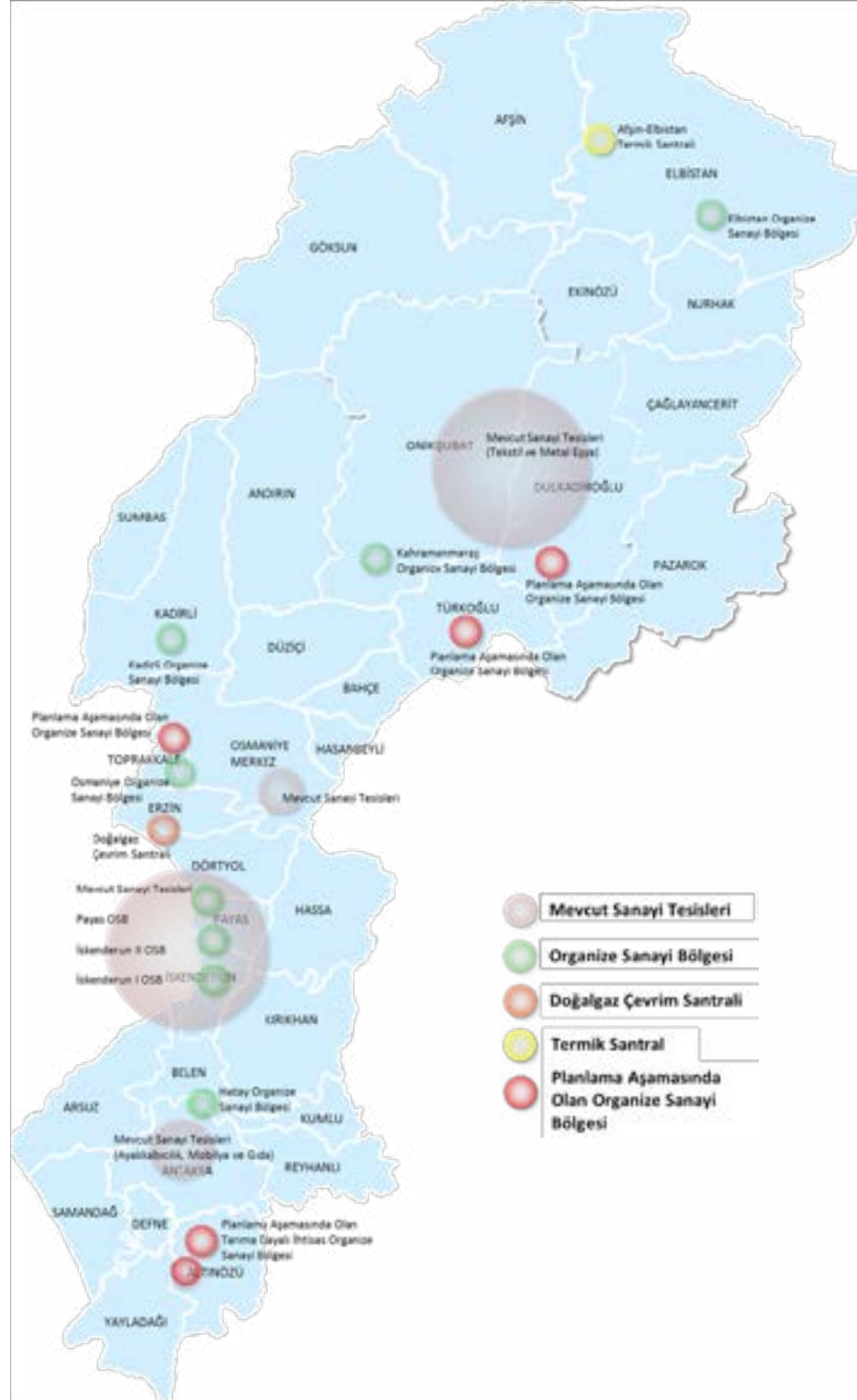
Kaynak: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2014

Zuhur, yatak ve işletme bazındaki haritaya göre, TR63 Bölgesinde sırasıyla Krom, Kireçtaşı, Mermer, Barit ve Tuğla-Kiremit işletmelerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla beraber, Demir ve Asbest ile ilgili önemli sayıda yatak bulunduğu, zuhur olarak tespit edilen Demir ve Mangan alanlarının ise detaylı analizlere tabi tutularak fizibilite çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

4.3.4. TR63 Bölgesinin Sanayi Bölgeleri

TR63 Bölgesinde sanayi tesislerinin (fabrikalar, atölyeler) bir araya gelerek oluşturdukları “Organize Sanayi Bölgeleri” ve Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illeri içindeki küçük sanayi siteleri Harita 22 üzerine işlenmiştir.

Harita 22. TR63 Bölgesinde Önemli Sanayi Alanları

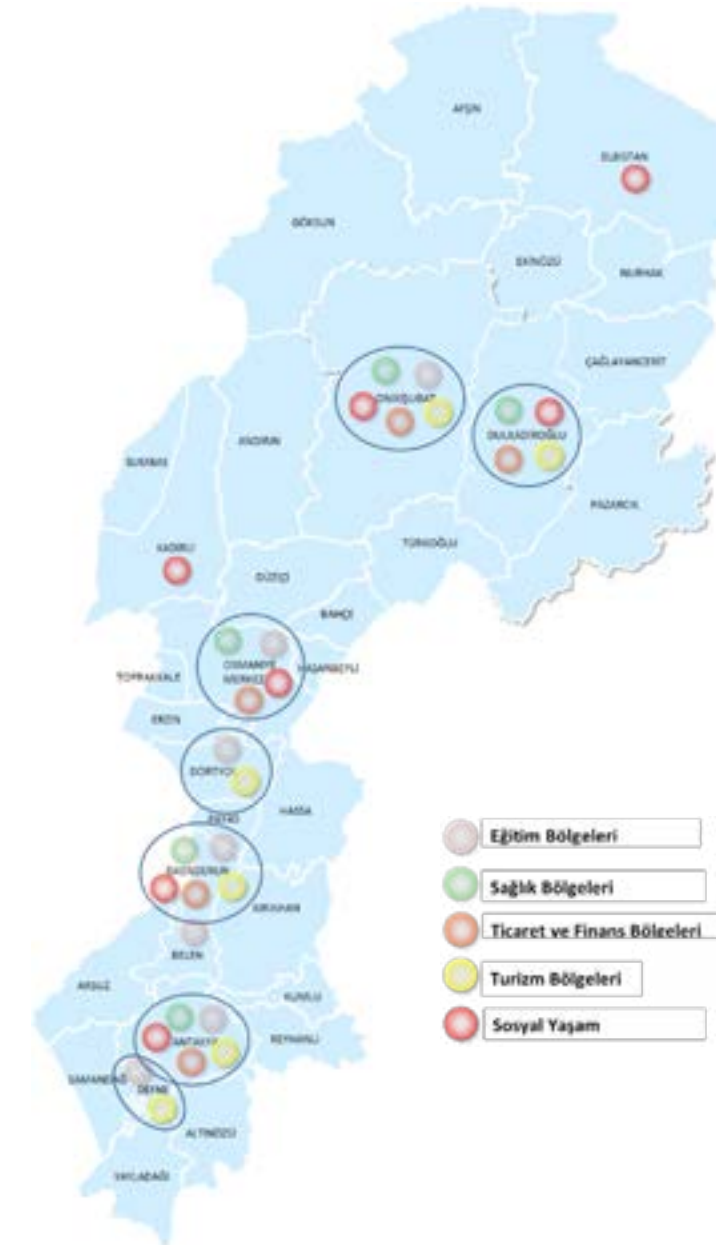
Kaynak: DOĞAKA, 2014

TR63 Bölgesinde faal olarak toplam 8 adet OSB üretime devam ederken planlama aşamasında olan 5 adet OSB ile üretimin artırılması öngörülmektedir. TR63 Bölgesinin mevcut sanayi yapısı ilçeler bazında incelendiğinde, sanayi siciline kayıtlı firma bakımından Hatay ilinde Antakya, İskenderun ve Dörtöl ilçeleri; Osmaniye ilinde, Merkez ilçe, Toprakkale ve Kadirli ilçeleri; Kahramanmaraş ilinde de Onikişubat, Dulkadiroğlu ve Türkoğlu ilçeleri öne çıkmaktadır.

4.3.5. TR63 Bölgesinin Hizmet Bölgeleri

TR63 Bölgesinde hizmet sektörü içinde yer alan eğitim, sağlık, ticaret-finance, barınma-eğlence, rekreasyon-turizm faaliyetleriyle ilgili olarak oluşan fonksiyonel bölgeler, Harita 23 üzerinde işlenmiştir.

Harita 23. TR63 Bölgesinde Hizmetler Sektörü Bakımından Gelişmiş İlçeler

Kaynak: DOĞAKA, 2014

Hizmet bölgelerine göre yoğunlaşan ilçeleri belirlemek amacıyla eğitim, sağlık, ekonomik kapasite (ticaret/finans), turizm ile kentsel ve sosyal yaşam başlıklarında oluşturulan endeks değerlerinden faydalanılmıştır. Endeks sınıflamasında en üst kategoride kalan ilçeler bu sektörlerin yoğunlaştığı sektörler olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ilçeler; eğitim, sağlık, ticaret/finans, turizm ile sosyal ve kentsel yaşam kategorilerine göre hizmet bölgeleri bakımından incelendiğinde Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye il merkezlerinde bulunan ilçelerde hizmetler sektörünün yoğunlaştığı görülmektedir. İl merkezlerine yakın ve nispeten daha az gelişmiş olan ilçelerdeki nüfus, sosyal hizmet ihtiyaçlarını gidermek amacıyla bu bölgeleri tercih etmektedir. Ayrıca il merkezi olmamasına rağmen olan İskenderun ve Dörtöl ilçelerinin hizmetler bakımından gelişme düzeyleri yüksek olduğu için diğer yakın ilçeler tarafından cazibe merkezi olarak görülmektedir.

Elbistan ve Kadirli ilçeleri de kentsel ve sosyal yaşam bakımından gelişme düzeyi yüksek ilçelerdir. Arsuz ve Samandağ ilçeleri turizm endeksinde yüksek değerlere sahip olmasa da bu ilçelerde var olan potansiyel ve iç turizme yönelik hizmetleri önem arz etmektedir.

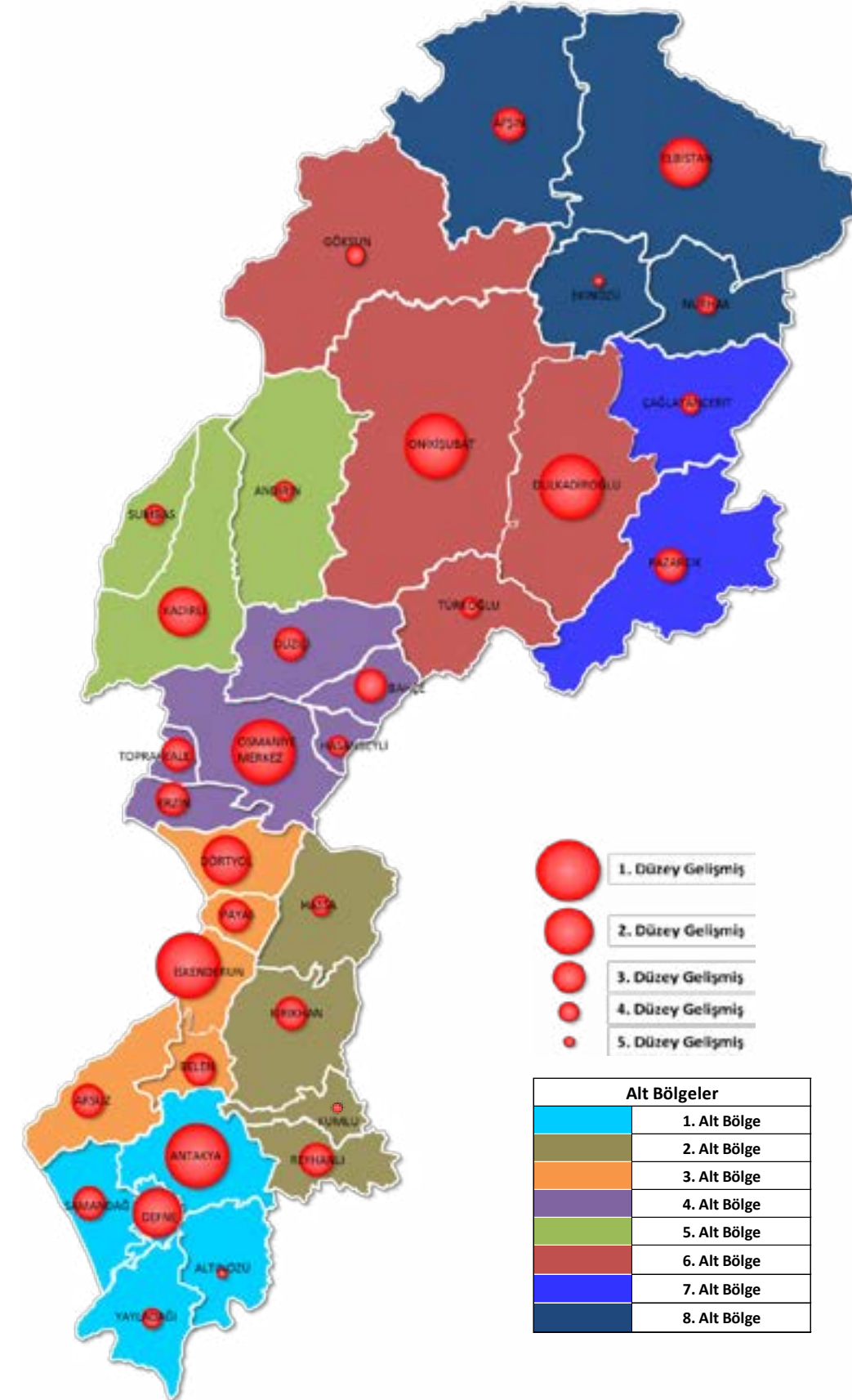
5. TR63 BÖLGESİ ALT BÖLGELERİNİN OLUŞTURULMASI

TR63 Bölgesinin coğrafyası, nüfusu ve üretim kaynakları açısından bir değerlendirme yapıldığında belirli bölgelerde yoğunlaşmaların varlığı görülmektedir. Bu durum, ilçeler arasında gelişmişlik farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Alt bölgelerin belirlenmesinde ilçelerin sosyoekonomik yönelimine ilişkin Kaymakamlıklarla gerçekleştirilen çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar, bölgenin jeomorfolojik yapısı ve ilçelerin sosyoekonomik fonksiyonel ilişki analizi gibi nitel analizler kullanılmaktadır. Bu analizlerin yanı sıra coğrafi yakınlık (en yakın komşuluk), önemli bir kriter olarak kullanılmıştır. TR63 Bölgesi jeomorfolojik açıdan incelendiğinde coğrafi yapı, ilçeler arasında fonksiyonel ilişkinin kurulmasında ve alt bölgelerin oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır.

Harita 24. TR63 Bölgesi Alt Bölgeleri

5.1. Antakya-Defne-Altınözü-Samandağ-Yayladağı Alt Bölgesi

Hatay ilinin 6360 sayılı kanun ile büyükşehir statüsüne kavuşmasıyla il merkezi Antakya ve Defne olmak üzere iki ilçeye ayrılmıştır. Antakya ve Defne ilçeleri Hatay ilinin merkez ilçeleri konumunda olup aralarındaki mesafe çok az olduğundan dolayı pek çok değerlendirmenin beraber yapılması gerekmektedir. Alt bölge Antakya, Defne, Altınözü, Samandağ ve Yayladağı ilçelerinden oluşmaktadır. TR63 Bölge Planına (2014-2023) göre Samandağ ilçesi ikinci düzey alt gelişim merkezi olmasına rağmen yakın çevresinde alt bölge oluşturacak bir ilçe bulunmamakta, Defne ilçesinden sonra en yakın ilçe olan Yayladağı ile arasında çok fazla sosyal ve ekonomik ilişki bulunmamaktadır. Antakya ana gelişim merkezine en yakın ilçe olan Altınözü ile sınır kapısına sahip olan Yayladağı ilçesi de sosyal ve ekonomik ilişkilerinde Antakya ile etkileşim içindedir. Söz konusu 3 ilçenin birbirleri ile neredeyse yok denecek kadar az sosyal ve ekonomik ilişkisi olmasına rağmen Antakya ve Defne ilçelerine bağlılıkları ve etkileşimleri ortak noktaları olup aynı alt bölge içerisinde yer almaktadırlar.

Altınözü, Samandağ ve Yayladağı ilçeleri sağlık, eğitim, diğer sosyal ve ekonomik sektörlerde hizmetlerin karşılanması bakımından kendilerine yeterliliği sağlayamadıkları noktada Alt bölgenin merkezi, aynı zamanda TR63 Bölge Planına (2014-2023) göre Ana Gelişim Aksında yer alan Hatay merkez ilçeleri tercih etmektedirler.

TSO'lara kayıtlı üye ve sanayi siciline kayıtlı firma sayılarından da gördüğümüz üzere alt bölgenin sanayisi Antakya merkez ilçede kümelenmiştir. Bölgede gıda imalatı, ayakkabıcılık ve mobilyacılık başlıca faaliyet gösterilen sanayi sektörleridir.

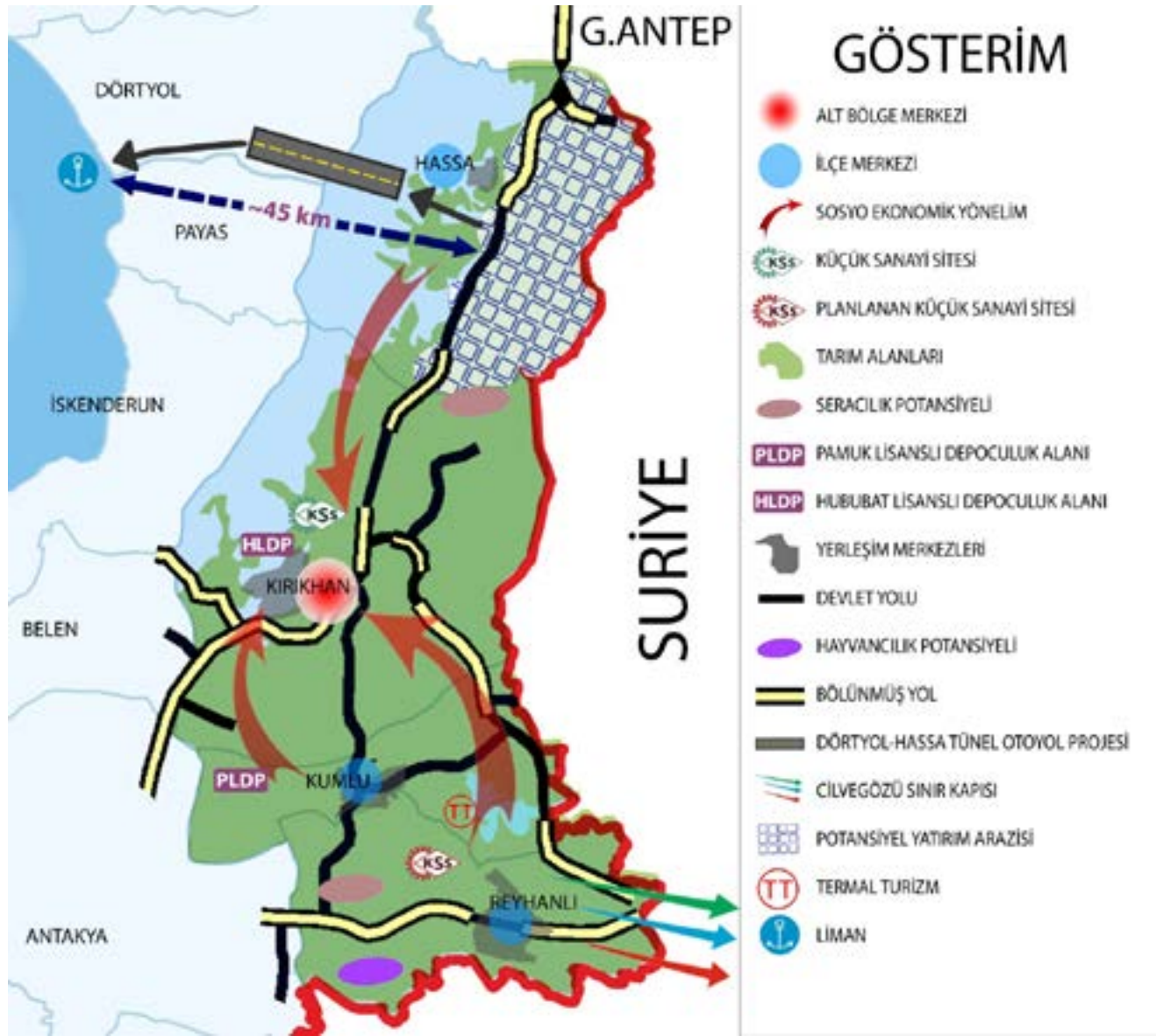
TR63 Bölgesi tarım alanlarının yaklaşık % 16'sı bulunan bölgede zeytin, mısır, buğday, domatesi ve pamuk en çok üretilen tarım ürünleridir. Antakya ve Altınözü ilçelerinde zeytinyağı üretim tesisleri önemli bir ekonomik faaliyet alanı olarak önem taşımaktadır.

Hatay Arkeoloji Müzesi, Habib-i Neccar Camii, St Pierre Kilisesi, Harbiye Şelaleleri gibi turistik pek çok tarihi eser ve tabiat varlıklarının bulunduğu alt bölgede turizm, bir diğer önemli sektördür. Tarih, kültür ve inanç, termal turizm ve yayla turizmi varlıkları; deniz turizmi alanları ve gastronomi turizmi bakımından zengin kaynaklara sahip olan alt bölge iç turizmin yanı sıra akrabalık bağlarının ve sınır kapıları bulunmasının da olumlu etkileriyle Ortadoğulu turistler için de önemli bir cazibe merkezidir. Turizm kaynaklarının alt yapısının ve kent içi ulaşımın geliştirilmesi, tanıtım/pazarlama ve ülkelere yönelik stratejilerin geliştirilmesi sektörün gelişmesi için önem taşımaktadır. Dalış turizmi, kruvaziyer turizmi, sörf ve yelken turizmi gibi alternatif turizm faaliyetlerine yönelik alt yapı çalışmalarının ve promosyon çalışmalarının yapılması bölge turizmine katma değer sağlayacak önemli fırsatlardır.

5.2. Kırkhan-Hassa-Kumlu-Reyhanlı Alt Bölgesi

Kırkhan alt bölgesi, Kırkhan, Hassa, Kumlu ve Reyhanlı ilçelerinden oluşmaktadır. Kırkhan özellikle Hassa ve Kumlu tarafından sağlık, eğitim, sosyal faaliyetler, ticaret, günlük alışveriş ve bankacılık gibi alanlarda tercih edilmektedir. Kırkhan ilçesi TR63 Bölge Planında (2014-2023) Alt Gelişim Merkezi olarak belirlenmesinin yanı sıra ilçelerin sosyal ve ekonomik ilişkilerinin fonksiyonel analizine göre merkezi konumda ve çevre ilçelerle daha fazla etkileşim içindedir. Temel Bileşenler Analizine göre sosyoekonomik açıdan daha gelişmiş olması sebebiyle alt bölgenin merkezi olarak öne çıkmaktadır.

Alt Bölge; Antakya, İskenderun, Onikişubat, Dulkadiroğlu veya Osmaniye Merkez ilçeler gibi baskın bir alt bölge merkezine sahip değildir. Ancak Kırkhan ilçesinin, alt bölge içinde en fazla nüfusa ve nüfus artış hızına, SGK'ya kayıtlı en fazla çalışana, Ticaret ve Sanayi Odalarına (TSO) kayıtlı en fazla üyeye sahip olması, sağlık, eğitim gibi altyapı olanakları en gelişmiş ilçe olması gibi göstergeler ilçeyi bu alt bölgenin merkezi olarak öne çıkarmaktadır. Hassa ve Kumlu ilçeleri ticari faaliyetler, bankacılık, kamu hizmetleri, sosyal faaliyetler ve sağlık hizmetlerinin karşılanması bakımından kendilerine yeterliliği sağlayamadıkları noktada Kırkhan ilçesini tercih etmektedir. Kırkhan ve Reyhanlı ilçeleri standart sapma yöntemine göre aynı sosyoekonomik gelişmişlik grubunda olmalarına rağmen temel bileşenler analizine göre sosyoekonomik açıdan daha gelişmiş olması sebebiyle alt bölgenin merkezi olarak öne çıkmaktadır.

Hatay ilindeki alt bölgeler arasında en fazla tarım alanına sahip alt bölgede üzüm, zeytin, kuru soğan ve havuç üretimi öne çıkmaktadır. Bölgenin hakim sektörünün ve başlıca geçim kaynağının tarım ve tarıma dayalı sanayi olmasına rağmen, Reyhanlı ilçesinin sınır ilçesi olması burada sınır ticaretinin ve taşımacılık sektörlerinin gelişmesine sebep olmuştur.

GAP Bölgesi ve TR63 Bölgesi açısından önemli bir proje olan Dört Yol-Hassa Tünel Projesi ile Hassa ilçesinde önemli bir gelişme potansiyeli ortaya çıkmaktadır. Tünel projesi ile Kahramanmaraş ilinin ve GAP Bölgesi illerinin İskenderun Limanına erişim altyapısı iyileştirilecek, mesafe olarak kısalacak ve ihracat yakın zamanda özelleştirilen İskenderun Limanı üzerinden yapılabilecektir. Proje ile Hassa ilçesinin yatırım cazibesi artmış ve bu yatırım potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik araştırma ve fizibilite çalışmaları başlatılmıştır.

5.3. İskenderun-Payas-Dört yol-Belen-Arsuz Alt Bölgesi

İskenderun alt bölgesi İskenderun, Payas, Dört yol, Belen ve Arsuz ilçelerinden oluşmaktadır. Türkiye'deki birçok il merkezinden daha fazla nüfusa, sosyal ve ekonomik anlamda daha büyük gelişmişlik düzeyine sahip İskenderun, çevresinde yer alan ilçeler için önemli bir merkezdir. TR63 Bölge Planı (2014-2023) kapsamındaki Ana Gelişim Aksında yer alan İskenderun, alt bölgenin merkezi konumundadır. Dört yol sınırları içerisinde yer alan ve 6360 sayılı Kanun ile ilçe statüsü kazanan Payas ile İskenderun arasındaki mesafe yakın olmakla birlikte ekonomisi büyük ölçüde aynı sektöre (demir-çelik endüstrisi) dayanmaktadır. Osmaniye ile İskenderun'un tam ortasında yer alan Dört yol ilçesi Temel Bileşenler Analizi sonucu ortaya çıkan endeks değerlerine göre bir alt bölge merkezi olma niteliği taşımasına rağmen İskenderun'un yüksek cazibe merkezi olma kapasitesi sebebiyle İskenderun alt bölgesi içerisinde yer verilmiştir. Ayrıca bu yasa ile İskenderun ilçesinden ayrılarak yeni kurulan Arsuz ilçesi bir turizm ilçesi olarak ön plana çıkmaktadır. Belen ile İskenderun arasındaki 11 km'lik mesafe, ikamet, eğitim, ticaret, günlük alışveriş, sağlık vb. konularda bu ilçe tarafından tercih edilmesine sebep olmaktadır.

Alt bölgenin hakim sektörü sanayi olmakla birlikte tarım, ticaret, turizm, enerji, lojistik gibi sektörlerle ekonomik çeşitliliğe sahiptir. İskenderun'da 2 ve Payas'ta 1 adet olmak üzere Alt bölgede toplam 3 adet OSB bulunmaktadır. % 100 doluluk oranı sahip bu OSB'lerde yer alan firmaların büyük bir bölümü demir-çelik sektöründe veya demir-çeliği girdi olarak kullanan sektörlerde faaliyet göstermektedir. İskenderun ve Payas'ta kümelenen demir-çelik endüstrisi TR63 Bölgesi dış ticaretinin % 21'ini, Hatay ili dış ticaretinin % 29'unu karşılmasının yanı sıra alt bölgede tarım sektörü de hem ekonomiye hem de istihdama katkı sağlamaktadır.

Karayolu, demiryolu ve denizyolu ulaşım modlarına sahip ve havaalanına yakın mesafede yer alan alt bölgede ticaret sektörü de gelişmiştir. Sanayi ve tarım sektörlerinde üretilen ürünlerin pazarlamasında ve ihracatında limanın da varlığı önemli bir avantaj sağlamaktadır. Lojistik Mastır Planı kapsamında planlanan İskenderun

Lojistik Köy'ün kurulması; limanların varlığı, Dört Yol-Hassa Tünel Projesi, demir-çelik sektöründeki bilgi birikimi gibi avantajlar ile birlikte etkin bir şekilde tanıtılarak bölgeye stratejik yatırımların çekilmesi hem alt bölge hem de TR63 Bölgesi ekonomisine ve istihdamına katkı sağlayacaktır. GAP ve Doğu Anadolu Bölgesi illeri ile İskenderun Limanı arasında hem otoyol altyapısı iyileştirilecek hem de mesafeyi kısaltacak olan Dört Yol-Hassa Tünel Projesinin hayata geçirilmesi lojistik ve ticaret sektörlerini olumlu etkileyecektir.

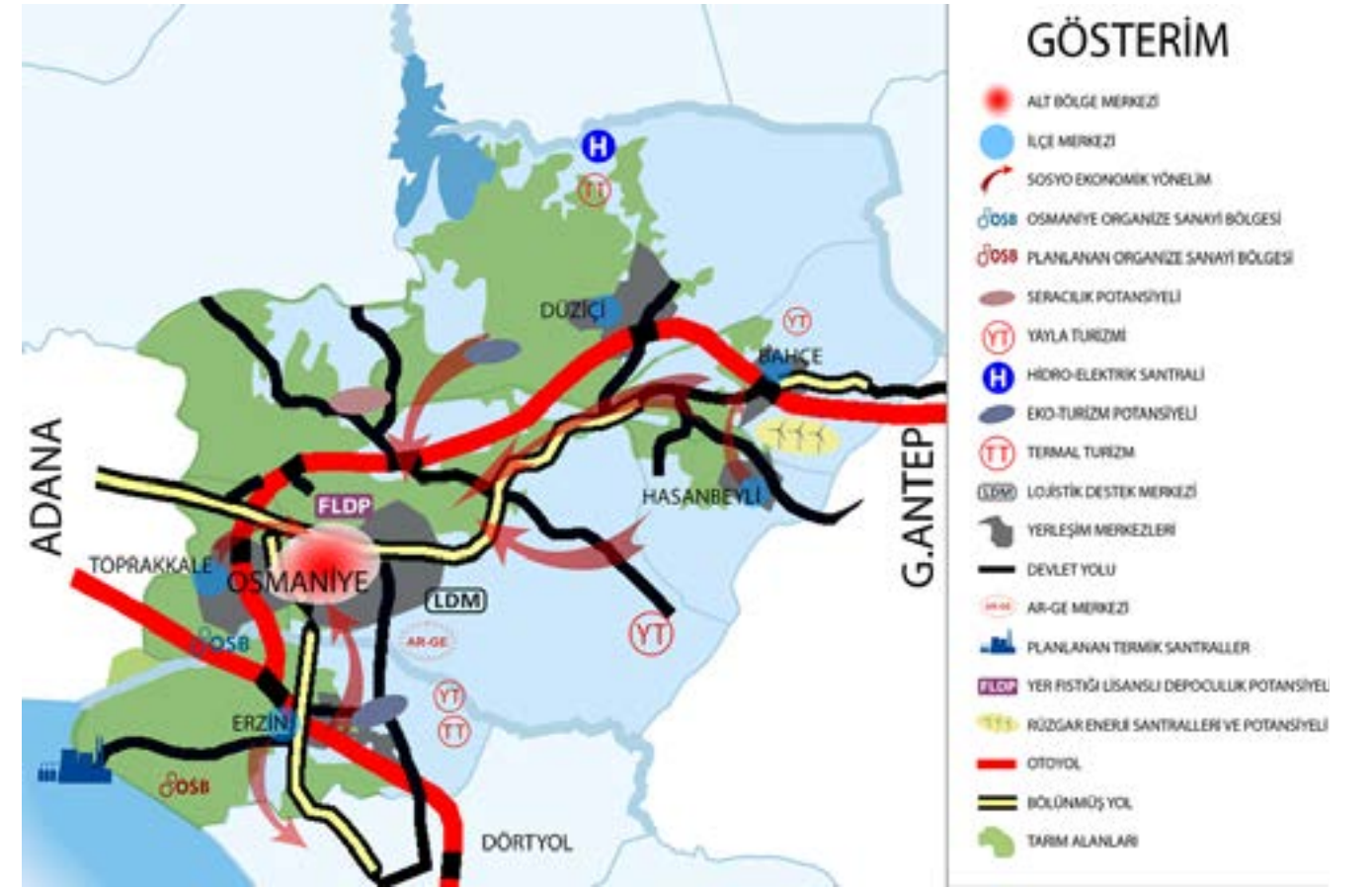
Sebze ve meyve üretiminde Türkiye çapında önemli rol oynayan alt bölgede, Dört yol başta olmak üzere önemli bir turuncuğil üretimi bulunmaktadır. Türkiye yaş meyve sebze ihracatının % 25'ini yapan Hatay iline alt bölgenin üretimi önemli katkı sağlamaktadır.

Alt bölgede birçok tarih, kültür ve inanç turizmi varlıkları bulunmakla birlikte, Belen ilçesi yayla, Arsuz da deniz turizmi açısından önemli bir varış noktasıdır. Arsuz otelleri, pansiyonları ve yazlık siteleri ile başta İskenderun ve Antakya ilçeleri olmak üzere hem il içi hem de yurtiçi turizm için önem taşımaktadır.

5.4. Osmaniye-Bahçe-Düziçi-Erzin-Hasanbeyli-Toprakkale Alt Bölgesi

Osmaniye alt bölgesi Osmaniye, Bahçe, Düziçi, Erzin, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçelerinden oluşmaktadır. Osmaniye'nin kuzeyinde kalan Düziçi, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçelerinin ekonomisi büyük ölçüde birincil tarım faaliyetlerine dayanmakta; ekonomik ve sosyal sektörlerde Osmaniye il merkezi ile etkileşim içerisindeyler. Küçük bir ilçe olan Toprakkale yakın konumunun etkisiyle, eğitim, sağlık, ikamet ve günlük sosyoekonomik faaliyetlerde Osmaniye il merkezi ile etkileşim içerisindeyler. Hatay iline bağlı ilçeler arasında merkeze en uzak mesafedeki (117 km) Erzin ilçesi ile Osmaniye il merkezi arasındaki mesafe 18 km'dir. Erzin sosyal ve ekonomik sektörlerde Dört yol ve İskenderun ile de etkileşim halinde olmasına rağmen Osmaniye il merkezi bu ilçe tarafından coğrafi yakınlığının da etkisiyle daha fazla tercih edilmektedir.

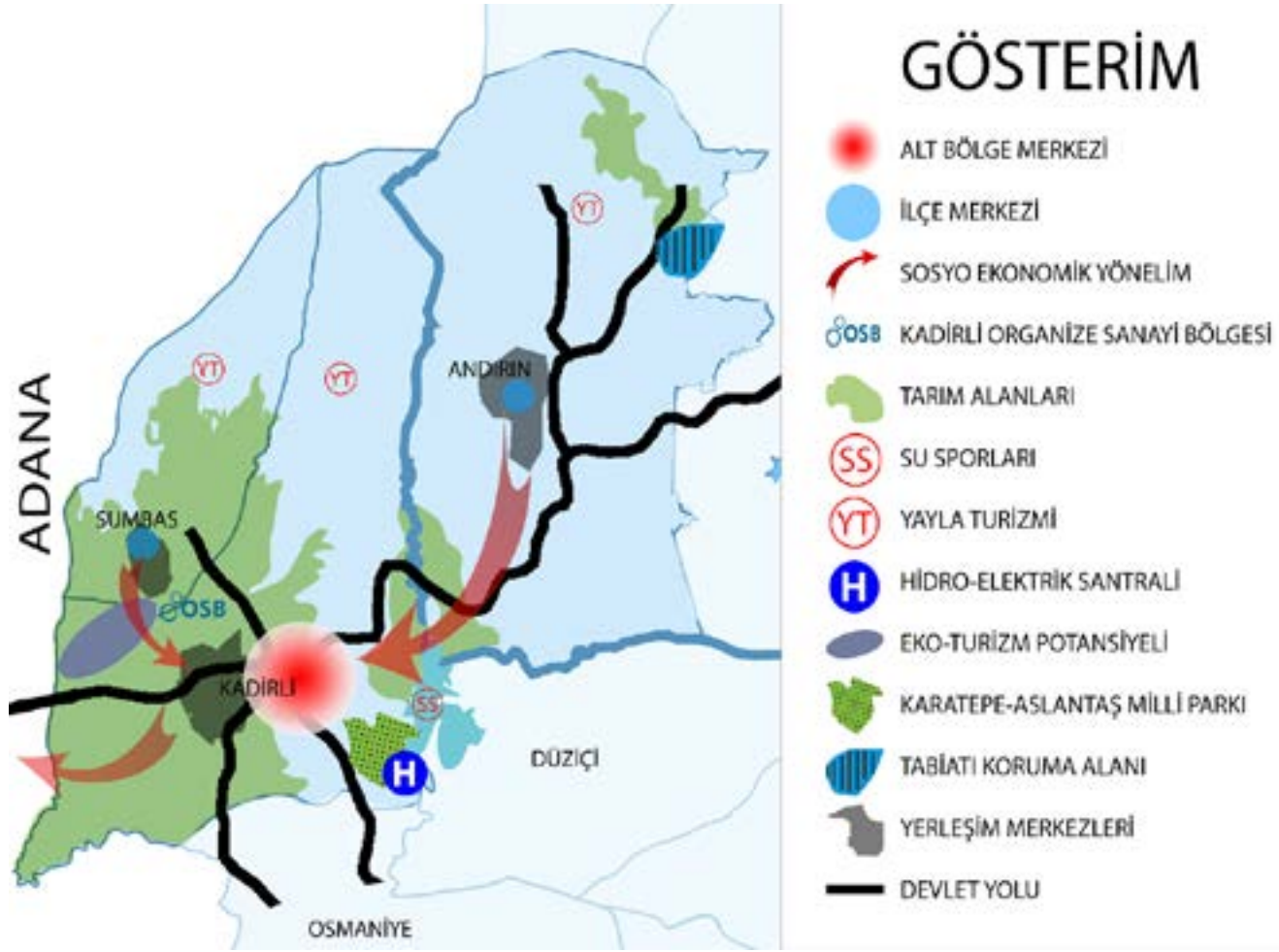
Alt bölgenin merkezi, TR63 Bölge Planına (2014-2023) göre Ana Gelişim Ekseninde yer alan Osmaniye il merkezidir. Bahçe, Erzin, Düziçi, Hasanbeyli ve Toprakkale ilçeleri bankacılık, kamu hizmetleri, sağlık hizmetleri, günlük alışveriş gibi sosyal ve ekonomik hizmetlerin karşılanması bakımından kendilerine yetemedikleri noktada ihtiyaçlarını Osmaniye il merkezinden karşılamaktadırlar. Hatay ilinin bir ilçesi olan Erzin; hizmetlerin karşılanmasında İskenderun ve Dört yol ilçelerini de tercih etmekle birlikte coğrafi yakınlığın da etkisiyle en çok Osmaniye il merkezi ile etkileşim halinde olduğundan bu alt bölge içerisinde yer almıştır. Toprakkale ilçesi Osmaniye ilinin sanayisinin konuşlandığı ilçe olması bakımından alt bölge merkezinin genişleme alanı içerisinde yer almaktadır. Toprakkale ilçesi sınırları içinde bulunan ve 11 bin kişinin çalıştığı Organize Sanayi Bölgesinde haricinde alt bölgenin ekonomisi tarım ve tarıma dayalı sanayiye dayanmaktadır.

Türkiye yer fıstığı üretiminde önemli rol oynayan alt bölgede bu üretime dayalı gıda sanayisi gelişmektedir. Erzin ilçesinde yapılan turuncuğiller üretimi ve ticareti ile son yıllarda artan zeytincilik faaliyetleri de alt bölge ekonomisine katkı sağlamaktadır.

5.5. Kadirli-Sumbas-Andırın Alt Bölgesi

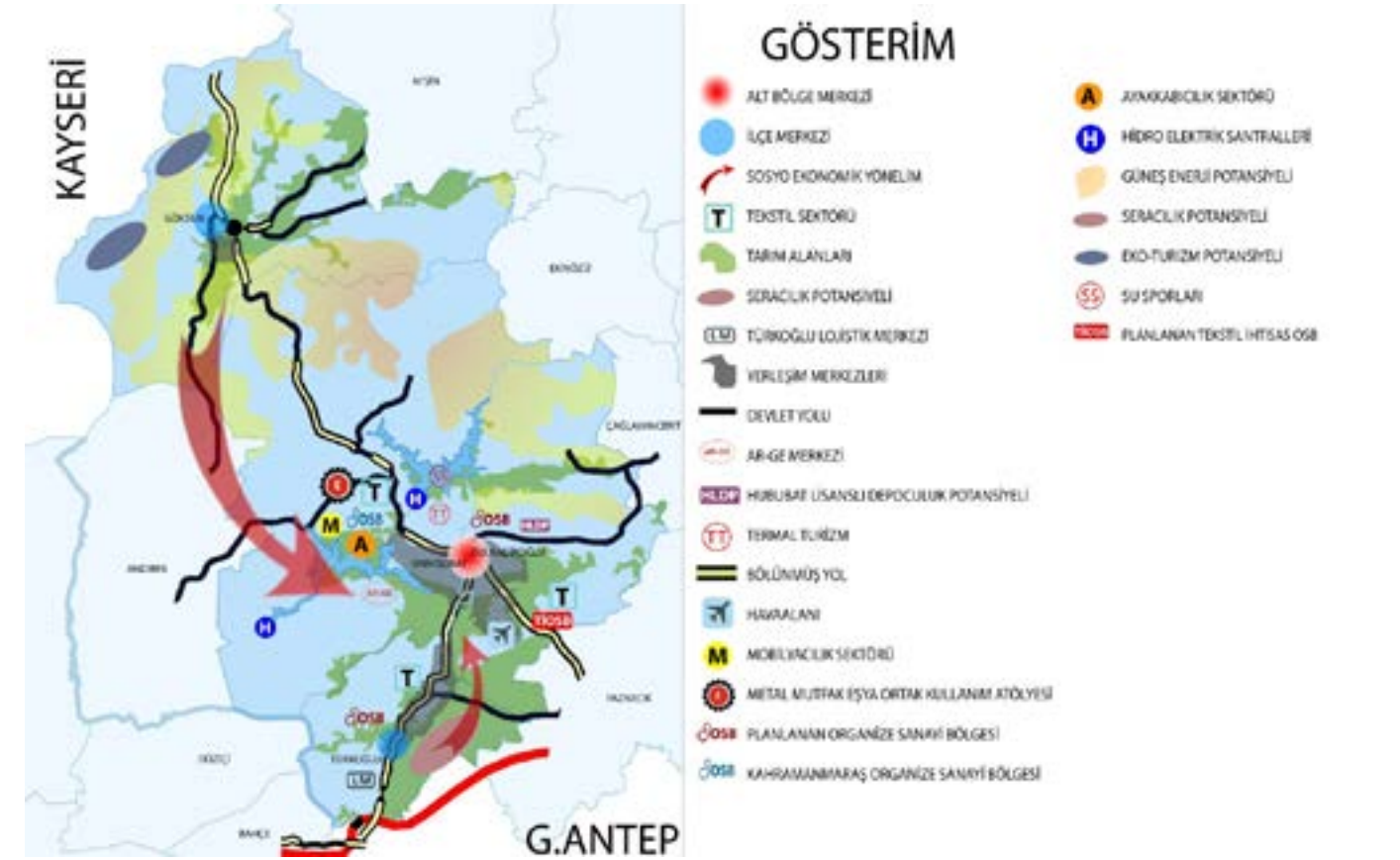
Kadirli alt bölgesi Osmaniye ilçesine bağlı Kadirli ve Sumbas ilçeleri ile Kahramanmaraş iline bağlı Andırın ilçelerinden oluşmaktadır. Kadirli ilçesi Sumbas tarafından eğitim, sağlık, kamu hizmetleri, bankacılık, ticaret gibi sosyal ve ekonomik sektörlerin karşılanmasında tercih edilmektedir. Andırın ilçesi de günlük alışveriş, bankacılık, ticaret, ikamet ve sosyal faaliyetler gibi hizmetlerin karşılanmasında Kadirli ilçesini tercih etmektedir. Temel Bileşenler Analizine göre daha üst sırada yer alan ve alt bölge nüfusunun yaklaşık % 70'ine sahip Kadirli ilçesinde Organize Sanayi Bölgesi bulunmakta olup, bunun yanı sıra tarıma dayalı sanayi sektörü gelişmiştir. Bu özelliklere sahip olması Kadirli ilçesini alt bölgenin merkezi haline getirmektedir. Ayrıca Kadirli, TR63 Bölge Planına (2014-2023) göre Alt Gelişim Merkezi olarak tanımlanmıştır.

Alt bölgede genel itibarıyla hakim sektör tarım ve hayvancılıktır. Kadirli ve Sumbas ilçeleri benzer iklime sahip olduklarından dolayı mısır, turp, zeytin ve portakal üretimi bu ilçelerde benzerlik göstermektedir. Andırın ilçesinde de mısır önemli tarımsal ürün iken son yıllarda getirdiği katma değer dolayısıyla kiraz üretimine önem verilmektedir. Son dönemde Andırın ilçesinde kiraz üretimi öncülüğünde gelişen soğuma, depolama ve paketleme tesisleri ile birlikte ekonomik dönüşüm meydana gelmiştir. Bunlara ek olarak alt bölge, birçok doğa sporuna müsait bir arazi yapısına sahip olup, Kadirli ilçesindeki Karatepe-Aslantaş Milli Parkı önemli bir turizm potansiyeline sahiptir.

5.6. Onikişubat-Dulkadiroğlu-Göksun-Türkoğlu Alt Bölgesi

6360 sayılı büyükşehir yasası ile büyükşehir statüsü kazanan Kahramanmaraş ilinde il merkezi Dulkadiroğlu ve Onikişubat olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Maraş alt bölgesi Onikişubat, Dulkadiroğlu, Göksun ve Türkoğlu ilçelerinden oluşmaktadır. Kahramanmaraş merkez ilçeleri ile Elbistan alt bölgesi arasında kalan Göksun ilçesi, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasında Onikişubat ve Dulkadiroğlu merkez ilçelerini tercih etmekte ve bu fonksiyonel ilişkinin de etkisiyle bu alt bölgede yer almaktadır. Merkez ilçelere en yakın ilçe olan ve ilin sanayisinin genişleme alanında yer alan Türkoğlu ilçesine önemli tekstil yatırımları yapılmıştır. Bununla birlikte ilçe sınırları içerisinde kurulacak olan Organize Sanayi Bölgesi ile birlikte ilin ekonomisinde daha fazla rol oynayacaktır. Tarım ve turizmin ekonomik katkısının önemli olduğu alt bölgenin hâkim sektörleri ise tekstil ve gıda sanayiidir.

Alt bölgenin merkezi, ekonomik ve sosyal sektörlerde yalnızca Göksun ve Türkoğlu ilçeleri için değil tüm ilçeler için önemli bir çekim merkezidir. Alt Bölge içerisinde kurulacak olan Organize Sanayi Bölgeleri, Türkiye'nin en büyük tekstil firmaları ve gıda sanayisi düşünüldüğünde, hâlihazırda yoğun sanayisi bulunan bölgeyi ekonomik ve işgücü açısından daha da önemli bir cazibe merkezi haline getirecektir. Göksun ilçesi ise yoğun sanayi bölgesinde yer alan Kahramanmaraş merkez ilçeleri ve Türkoğlu'na göre önemli farklılıklar barındırmaktadır. İlçenin gelişmiş bir sanayisi bulunmamakta, il merkezine uzak mesafede yer almakta ve Küçük Sanayi Sitesinin bulunmasına rağmen ekonomisi genel itibarıyla birincil tarıma dayanmaktadır. Türkoğlu, yakın konumunun da etkisiyle ihtiyaçlarını sosyal ve ekonomik sektörlerde gelişmiş olan Kahramanmaraş merkez ilçelerden karşılamaktadır. Göksun ilçesi ise kendi başına alt bölge oluşturabilecek kapasitede olamamasına rağmen konumunun merkez ilçelere uzak olmasının da etkisiyle merkez ilçelerle yeterli etkileşim içinde de değildir. Ancak bazı ekonomik ve sosyal sektörlerde merkez ilçeleri tercih etmektedir.

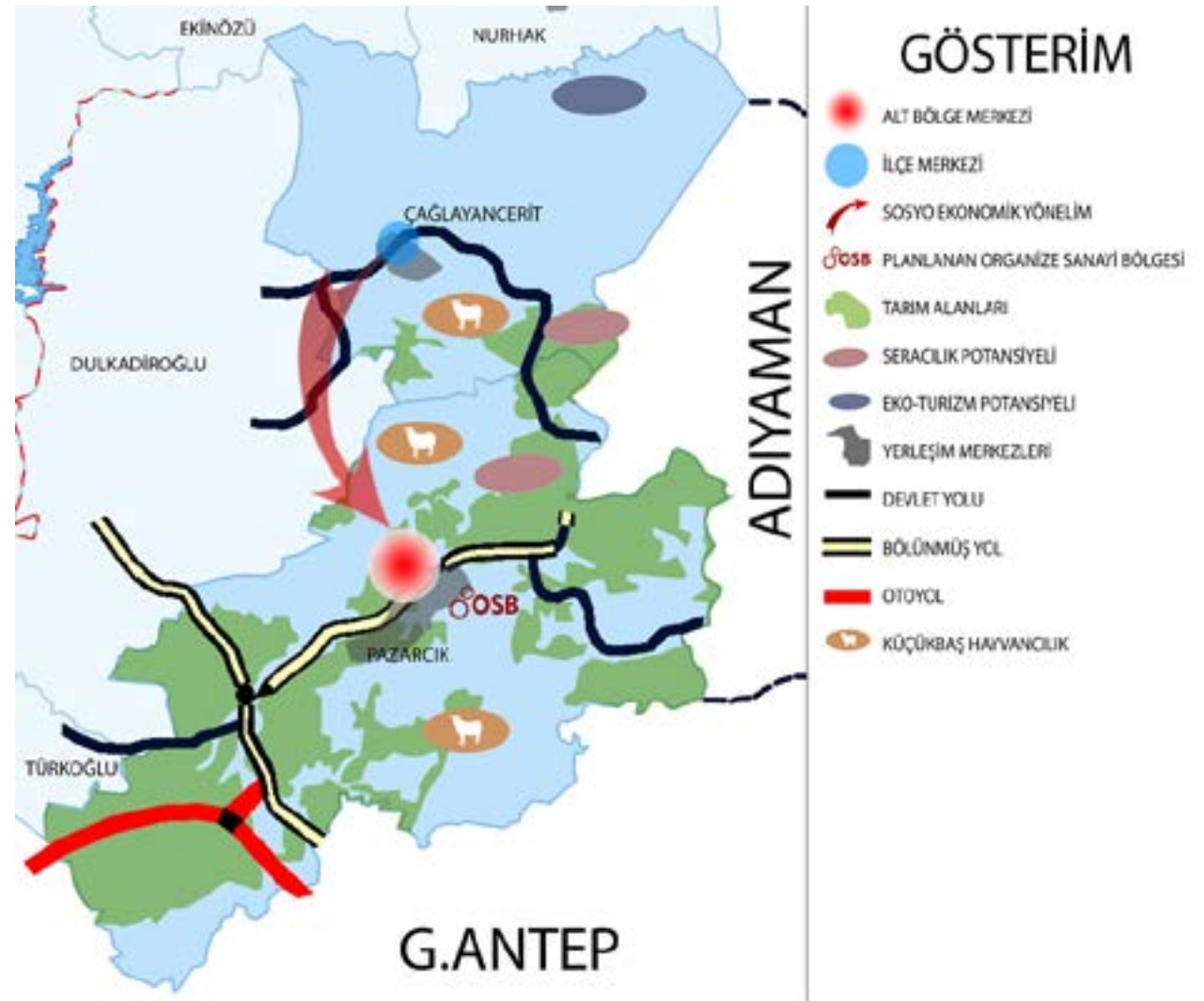
Kahramanmaraş sanayisinin büyüme aksında yer alan Türkoğlu ilçesi; uygun ulaşım imkânları, elverişli alanları ile sanayi yatırımlarını çekmektedir. Bununla birlikte Türkoğlu'nda kurulması planlanan Lojistik Merkez ve Organize Sanayi Bölgesi de Kahramanmaraş il merkezi ile Türkoğlu ilçelerini sınırları içine alan yoğun sanayi bölgesinin gelişimine katkı sağlayacak ve şu an Temel Bileşenler Analizine göre Göksun ilçesinin gerisinde olan Türkoğlu ilçesinin sosyoekonomik olarak ön sıralara yükselmesi fırsatını doğuracaktır.

Dulkadiroğlu ve Onikişubat merkez ilçeleri, Yukarı Mezopotamya İnanç ve Gastronomi Turizmi Koridoru içerisinde yer almakta ve bu bakımdan turizm sektöründe önemli bir potansiyele sahiptir. Kahramanmaraş merkez ilçeleri; kültür, inanç, gastronomi turizmi varlıkları ve yeni keşfedilen Germanicia Antik Kenti ile özellikle yerli turistler için önemli bir turizm destinasyonuna sahiptir.

5.7. Pazarcık-Çağlayancerit Alt Bölgesi

Pazarcık alt bölgesi Pazarcık ve Çağlayancerit ilçelerinden oluşmaktadır. Çağlayancerit ilçesi ticaret, günlük alışveriş, bankacılık, eğitim, ikamet gibi sosyal ve ekonomik hizmetlerin karşılanmasında Pazarcık ilçesini tercih etmektedir. TR63 Bölgesi meyve alanlarının % 15'ine sahip olan alt bölgenin ekonomisi tarıma dayanmaktadır. Çağlayancerit ilçesine göre Temel Bileşenler Analizinde daha üst sırada yer alan ve alt bölge nüfusunun % 74'üne sahip Pazarcık, alt bölgenin merkezi konumundadır.

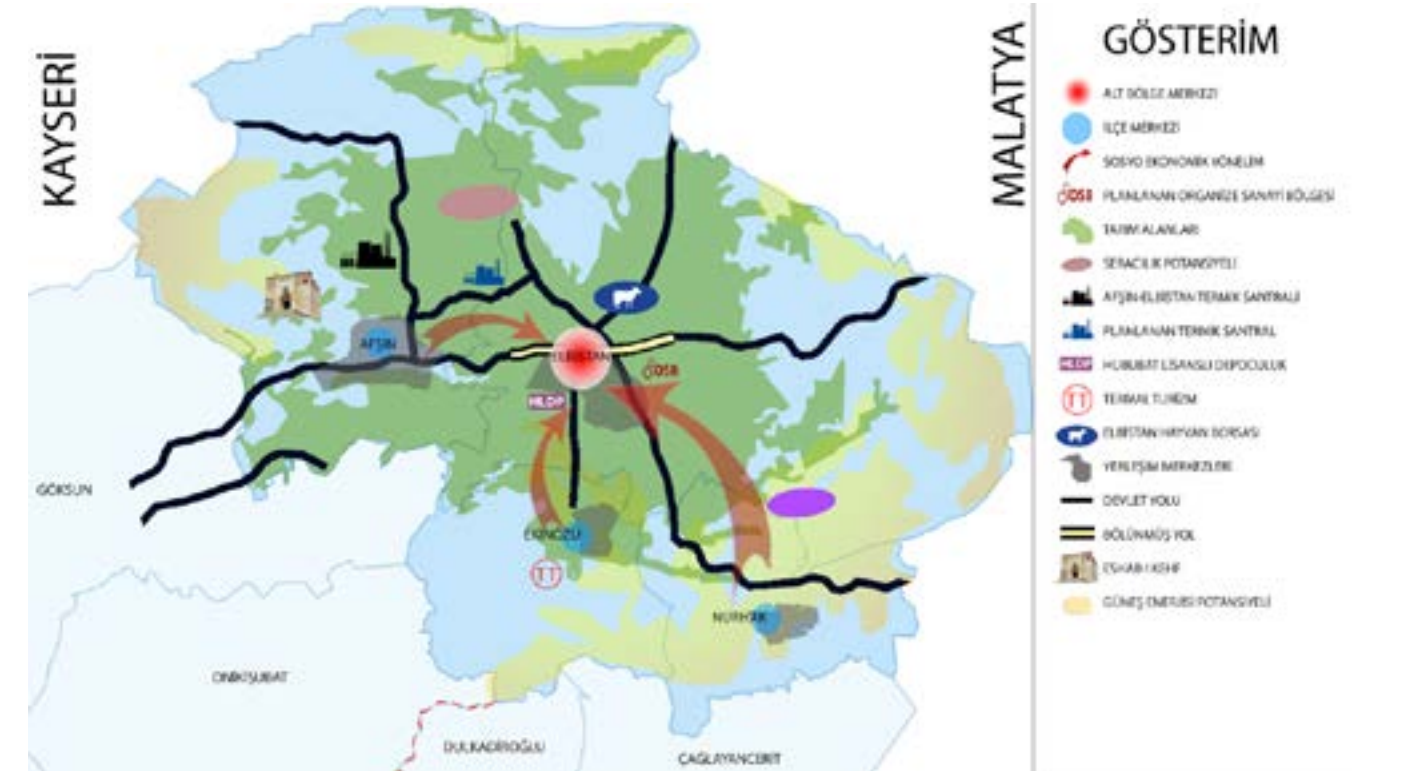
Alt bölge, merkez ilçeler gibi baskın bir ana gelişim merkezine sahip değildir. Pazarcık ilçesi, alt bölge içinde en fazla nüfusa ve nüfus artış hızına ve eğitim altyapısı gibi göstergelerle bir taraftan Ana Gelişim Merkezlerini besleyebilecek nitelikte bir alt bölge merkezi olup diğer taraftan Çağlayancerit için cazibe merkezi oluşturma kapasitesine sahiptir. Ayrıca Çağlayancerit, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını büyük ölçüde Pazarcık ilçesinden karşılarken Gaziantep ve Adıyaman'ın Gölbaşı ilçesi ile de etkileşim içindedir.

Alt bölgenin ekonomisi Pazarcık ilçesinde kurulu sanayinin yanı sıra tarımsal faaliyetlere de dayanmaktadır. TR63 Bölgesinde en yoğun küçükbaş hayvancılık bu alt bölgede yapılmaktadır. Sanayinin yanı sıra son yıllarda meyvecilik alanında gelişen Çağlayancerit ilçesinde birincil tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin desteklenmesi bölge gelişimi açısından önem taşımaktadır.

5.8. Elbistan-Afşin-Ekinözü-Nurhak Alt Bölgesi

Elbistan alt bölgesi Elbistan, Afşin, Ekinözü ve Nurhak ilçelerinden oluşmaktadır. Kahramanmaraş merkez ilçelerinin kuzeyinde yer alan bölge aynı zamanda il merkezine en uzak ilçelerin yer aldığı bölgedir. TR63 Bölge Planı (2014-2023) kapsamında Ana Gelişim Aksının önemli bir merkezi olan Elbistan ilçesi; gelişmiş sanayisi, eğitim, sağlık ve sosyal alanlardaki imkanları ile cazibe merkezi niteliği taşımakta ve çevresinde ilçeler tarafından ticaret, günlük alışveriş, bankacılık, ikamet, eğitim hizmetleri, kamu hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal hizmetler gibi birçok alanda tercih edilmektedir.

TR63 Bölgesinde en fazla tarım alanına sahip alt bölgede en fazla şekerpancarı, buğday ve arpa üretilmektedir. Bölgenin hakim sektörü tarım ve tarıma dayalı sanayi olmakla birlikte, Türkiye'nin en büyük termik santrali olan Afşin-Elbistan Termik Santralinin varlığı sanayi sektörünü de önemli bir sektör haline getirmektedir. Ayrıca Afşin ilçesinde önemli bir turizm destinasyonu olan Eshab-ı Khef Külliyesi ve Ekinözü ilçesinde sağlık turizmüne yönelik içmeler bulunmaktadır.

6. GENEL DEĞERLENDİRME ve POLİTİKA ÖNERİLERİ

TR63 Bölgesi'nin bölgesel gelişme stratejilerine dayalı TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninde, bölgesel gelişmedeki ana gelişme eksenleri, öncelikler ve tedbirler bölgesel gelişme stratejileri içerisinde bir bütün olarak yer almıştır. Alt bölge stratejilerinde ise Bölge Planı'nın gelişme eksenleri bölümünde yer alan öncelik ve tedbirler, bu öncelik ve tedbirlerle ilişkilendirilecek mekanlarla birlikte değerlendirilecektir. Buna göre, bu bölümde gelişme eksenleri içerisinde yer alan enerji, sanayi, tarım, lojistik ve turizm sektörleri ile kentsel ve sosyal altyapıya yönelik öncelikler alt bölgelerdeki ilçeler bazında ele alınarak ve her bir alt bölge için bu alanlara yönelik temel müdahale biçimleri belirtilmektedir.

TR63 Bölge Planı 2014-2023 strateji metninin gelişme eksenleri arasında yer alan enerji sektöründe, TR63 Bölgesi geneline yayılmış termik santral ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı öncelik ve tedbirler yer almaktadır. Türkiye'nin en önemli linyit rezervlerinin bulunduğu Afşin ve Elbistan yöresi ile İskenderun-Payas-Dörtüol-Erzin hattının üretim kapasitesi bakımından öne çıktığı TR63 Bölgesi'nde bölge genelinde enerji üretim potansiyeli bulunmaktadır. Rüzgar enerji potansiyelinde Samandağ, Yayladağı, Belen, İskenderun, Bahçe, Çağlayanerit, Afşin ve Elbistan ilçeleri, güneş enerjisi potansiyelinde Nurhak, Ekinözü, Elbistan, Afşin, Göksun, Samandağ ilçeleri, biyokütleden enerji üretiminde ise katı atık yönetim tesisi yatırımları devam eden merkez ilçeler daha yüksek potansiyel arz etmektedir.

Sanayileşmenin yoğun olduğu İskenderun-Dörtüol hattı, Antakya, Onikişubat, Dulkadiroğlu ile Osmaniye merkez ilçesi ve yeni OSB yatırımları ile sanayi sektörünün ağırlık kazanacağı Elbistan, Altınözü, Toprakkale ve Türkoğlu ilçelerinde öz tüketime dayalı enerji üretimi yatırımlarının gelişeceği değerlendirilmektedir.

Enerji konusunda bölgede öne çıkan alt bölgeler olmakla birlikte, Plan dönemi içerisinde herhangi bir alt bölge ile ilişkilendirilmeden TR63 Bölgesi genelinde enerji üretimine yönelik bağımsız yatırımlar ile öz tüketime yönelik yatırımlar, araştırma ve fizibilite çalışmaları ve mali ve teknik destek mekanizmaları ile teşvik edilecektir. Güneş enerjisi başta olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımlar öncelikli olarak değerlendirilecektir.

TR63 Bölge Planı (2014-2023) ana gelişme ekseninde yer alan ve bölgesel sanayi üretimi hacminin önemli bir kısmını barındıran Antakya, İskenderun-Payas-Dörtüol hattı, Osmaniye il merkezi, Kahramanmaraş merkez ilçeleri ve Elbistan'da mevcut sanayi işletmelerinin ulusal ve uluslararası ölçekte rekabet gücünü geliştirilmesine yönelik tedbirler önceliklendirilecektir.

Tablo 5. TR63 Bölge Planı 2014-2023 Strateji ve Öncelikler Tablosu

Eksenler	Öncelikler
ENERJİ ÜRETİM KAPASİTESİNİN ARTIRILMASI	GE101 TR63 Bölgesi'nin enerji üretim kapasitesinin artırılması
	GE102 TR63 Bölgesi'nde enerji üretimine yönelik yatırım ortamının iyileştirilmesi
	GE103 Elektrik iletimi, dağıtım ve kullanımında verimlilik ve tasarruf artışı sağlanması
SANAYİDE REKABET GÜCÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ	GE201 TR63 Bölgesi sanayi teknolojisinin düşük-orta seviyeden orta-yüksek seviyeye yükseltilmesi
	GE202 Üretim yeteneğinin geliştirilmesi amacıyla ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Sitesi oluşumlarının yaygınlaştırılması
	GE203 Patent, marka ve coğrafi işaret gibi sınai mülkiyet haklarına ve yeni ürünlerin korunmasına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması
	GE204 TR63 Bölgesi'nde üretim kompozisyonunun endüstriyel simbiyoz uygulamaları ile genişletilmesi
	GE205 TR63 Bölgesi'nde kümeleme uygulamalarının başlatılması
	GE206 Sanayi sektöründeki firmaların ihracat kapasitelerinin geliştirilmesi
	GE207 Yatırım süreçlerinde kolaylaştırıcılık ve danışmanlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi
TARIMDA YAPISAL DÖNÜŞÜMÜN SAĞLANMASI VE KIRSAL KALKINMA	GE301 Üretim ve pazarlama tekniklerinin geliştirilerek TR63 Bölgesi'nin tarımsal üretim değerinin artırılması
	GE302 Tarımsal arazilerin kullanımında ölçek ekonomisinin hedeflenmesi, sulama altyapısına yönelik yatırımların tamamlanması
	GE303 TR63 Bölgesi'nin hayvancılık sektörü üretim değerinin artırılması
	GE304 Tarımsal örgütlerin etkinliğinin artırılması, tarımsal örgütlülük bilincinin geliştirilmesi
	GE305 Gıda üretiminde ve tüketiminde gıda güvenliğinin sağlanmasının esas alınması
	GE306 Kırsalda ekonomik ve sosyal altyapının iyileştirilmesi
LOJİSTİK SEKTÖRÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ	GE401 İskenderun Lojistik Köyü ile Antakya ve Osmaniye Destek Merkezlerinin kurulması ve Türkoğlu Lojistik Merkezi ile entegrasyonlarının sağlanması
	GE402 Organize Sanayi Bölgeleri ve büyük işletmelerin ulaşım altyapısının iyileştirilmesi
	GE403 Gümrük kapılarının etkinliğinin artırılması
	GE404 Lojistik ve gümrük işlemlerinde insan kaynağı potansiyelinin geliştirilmesi
TURİZM POTANSİYELİNİN EKONOMİYE KAZANDIRILMASI	GE501 TR63 Bölgesi'nin termal turizm kaynakları ile sağlık turizminde marka haline getirilmesi
	GE502 TR63 Bölgesi'nin inanç ve kültür turizmi altyapısının iyileştirilmesi
	GE503 TR63 Bölgesi'nde gastronomi turizminin geliştirilmesi
	GE504 TR63 Bölgesi'nde alternatif turizm çeşitliliğinin kırsal kalkınma politikaları ile entegre bir şekilde geliştirilmesi
	GE505 Deniz ve doğal su kaynaklarının turizm sektöründeki payının artırılması
KENTSEL ALTYAPININ İYİLEŞTİRİLMESİ	GE601 TR63 Bölgesi'nde kanalizasyon hizmeti ve atık artırma hizmeti verilen nüfus oranının Türkiye ortalamalarına yükseltilmesi
	GE602 Katı atıkların bertarafına yönelik düzenli depolama alanlarının yapılması ve katı atık yönetiminde geri dönüşüm sistemlerinin yaygınlaştırılması
	GE603 Ulusal stratejilerle paralel olarak kentsel dönüşüm çalışmalarının önceliklendirilmesi
	GE604 Kent içi ulaşım sistemlerinin birbirleri ile entegre bir şekilde geliştirilmesi
SOSYAL ALTYAPININ İYİLEŞTİRİLMESİ	GE701 Okul öncesi eğitim altyapısının iyileştirilmesi ve farkındalığının artırılması
	GE702 TR63 Bölgesi'nde kurulu sanayi yapısı ve potansiyel gelişme alanları başta olmak üzere nitelikli işgücünün temini için mesleki eğitimin işlevselliğinin artırılması
	GE703 Sağlık hizmetlerinde fiziki altyapı ve insan kaynakları kapasitesinin iyileştirilmesi
	GE704 İlçelerin sosyal faaliyet altyapısının iyileştirilmesi
	GE705 Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve etkinliklerinin artırılması

Tablo 6. İlçelerin Öncelikler Matrisi

Alt Bölge	İlçe	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15	Ö16	Ö17	Ö18	Ö19	Ö20	Ö21	Ö22	Ö23	Ö24	Ö25	Ö26	Ö27	Ö28	Ö29																																																	
		GE103 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE103 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705	GE101 GE103 GE201 GE203 GE207 GE301 GE302 GE303 GE304 GE305 GE306 GE401 GE402 GE501 GE502 GE503 GE504 GE505 GE601 GE602 GE701 GE702 GE703 GE704 GE705

Ana gelişim merkezlerinin yanı sıra genellikle tarıma dayalı sanayi işletmelerinden oluşan belirli ölçüde sanayi hacmine sahip Dört Yol, Defne, Kadirli ve Elbistan ilçelerinde mevcut yapının geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik teknolojik ilerleme, kapasite artırımı, beşeri kaynakların geliştirilmesi ve pazarlama standartlarının geliştirilmesine yönelik tedbirler alınacaktır. Bu ilçelerin yanında Kırıkhan ve Pazarcık ilçeleri alt gelişim merkezi olarak nitelendirilen ana gelişim merkezlerine alternatif olarak diğer az gelişmiş ilçeler için bir cazibe merkezi konumundadır. Bu noktada bu bölgelerdeki ekonomik ve sosyal gelişme politikaları, bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması bakımından da önemlidir.

Ana ve alt gelişim merkezlerinin dışındaki kalan tüm ilçelerde, var olan sınırlı sayıda sanayi tesislerinin kapasitelerinin artırılması ve daha da öncelikli olarak bu ilçelerde ekonomik çeşitliliğin artırılması ve kırsal kalkınmaya katkı sağlanması bakımından başlangıç yatırımlarının da dahil olduğu destek programları ve yatırım danışmanlığına yönelik her türlü teknik destek uygulamaları gerçekleştirilecektir. Belirli ölçüdeki kapasiteleri nedeniyle İkinci Düzey Alt Gelişim Bölgesi olarak nitelendirilen Belen, Afşin, Samandağ, Payas, Arsuz, Düziçi, Reyhanlı, Erzin, Toprakale, Pazarcık ve Göksun ilçelerinin yanı sıra, az gelişmiş ilçeler konumundaki Bahçe, Türkoğlu, Andırın, Hassa, Hasanbeyli, Çağlayanerit, Nurhak, Yayladağı, Sumbas, Kumlu, Ekinözü ve Altınözü ilçeleri bu kapsamda değerlendirilecek ilçelerdir.

TR63 Bölgesi, coğrafi şartları ve uygun iklim yapısının da etkisi ile Türkiye'nin önemli tarımsal üretim merkezlerinden biridir. Bölge geneline yayılmış çeşit ve üretim hacmi bakımından zengin tarımsal üretim faaliyetleri, bazı ilçelerde kırsal bölgelerdeki ekonomik faaliyetleri oluştururken bazı ilçelerde ise neredeyse tamamen ekonomik yapının belirleyicisi konumundadır. Ana gelişme merkezlerinde, alt gelişme merkezlerinde ve ikinci düzey alt gelişme merkezlerinde ekonomik yapıda baskın sektör olmamakla birlikte mevcut üretim yapısının katma değerinin artırılmasına, pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesine ve Ar-Ge tabanlı marka ürünlerin yaygınlaştırılmasına yönelik tedbirlerin alınacağı tarım sektöründe, az gelişmiş ve ekonomik faaliyetlerin tamamına yakının tarımsal faaliyetlerin oluşturduğu ilçelerde ekonomik sürdürülebilirlik ve sermaye birikimine yönelik olarak birincil tarım dahil tarımsal faaliyetlerin desteklenmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu bakımdan TR63 Bölgesi'nde Bahçe, Türkoğlu, Andırın, Hassa, Hasanbeyli, Çağlayanerit, Nurhak, Yayladağı, Sumbas, Kumlu, Ekinözü ve Altınözü ilçelerinde birincil düzeyde tarımsal faaliyetler de dahil olmak üzere tarım sektörünün geliştirilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.

Lojistik sektörünün potansiyel gelişme alanlarından biri olarak değerlendirildiği TR63 Bölge Planında, bölgenin coğrafi konumu ve ulaşım modlarındaki altyapısı, bölgede kurulu sanayi işletmelerinin iç ve dış ticaret yeteneğinin geliştirilmesi ve TR63 Bölgesi'nin hinterlandı konumundaki doğu ve güneydoğu illerinin dış ticaret faaliyetlerindeki lojistik hizmetlerin sağlanması bakımından uygun yatırım olanaklarına sahiptir. Liman hizmetleri odaklı lojistik faaliyetlerin halen yapılmakta olduğu İskenderun'da çok modlu lojistik hizmetlerin geliştirilmesine yönelik İskenderun Lojistik Köyü, Osmaniye ile Antakya lojistik destek merkezleri ve kamu yatırım programındaki Türkoğlu Lojistik Merkezi, Plan döneminin öncelikleri arasındadır.

Potansiyel gelişme alanı olan turizm konusunda ise TR63 Bölgesi oldukça zengin, tematik ve mekansal önceliklere sahiptir. Bölgesel gelişme ekseninde marka değer haline gelmesi hedeflenen termal turizm öncelikli sağlık turizmi, inanç ve kültür turizmi ile gastronomi turizmi konusundaki tedbirler öncelikli olarak değerlendirilecektir. Bunun yanı sıra bölgenin sahip olduğu, deniz turizmi, eko-turizm, kruvaziyer turizmi ve su sporları potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik tedbirler de alınacaktır. Bu noktada, bölgede iç ve dış turizm hareketliliğinin sağlanması ve kırsalda tarım dışı ekonomik çeşitliliğin sağlanması temel hedef olacaktır.

Termal turizmde halen Antakya’da beş yıldızlı olmak üzere, Reyhanlı Hamamat Kaplıcaları, Düziçi Haruniye Kaplıcaları ve Kahramanmaraş il merkezindeki Ilıca Kaplıcalarında tesisleşme sağlanarak turizm hizmeti verilmektedir. TR63 Bölge Planı (2014-2023) döneminde bu tesislerdeki hizmetin fiziksel altyapısının geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması ile bu tesislere ilave olarak Erzin, Ekinözü ve Kokar (Kadirli) Kaplıcalarının da turizme kazandırılması öncelikli olarak ele alınacaktır.

TR63 Bölgesi’nin tamamında yer alan tarihi ve kültürel değerlerin altyapı ve çevre düzenlemelerinin ele alınacağı tedbirler kapsamında Antakya, Defne, Onikişubat, Dulkadiroğlu, Osmaniye il merkezi ile Samandağ, Afşin ve Kadirli’de yer alan tarihi ve kültürel eserlere yönelik altyapı çalışmaları ve bunların turizm rotaları oluşturulmak suretiyle promosyonun yapılması öncelikli olarak ele alınacaktır. Bu çalışmalarda komşu ve yakın bölge kalkınma ajansları ile de işbirliği yapılacaktır. Turizm rotasının oluşturularak promosyon çalışmasının yapılacağı ve kalkınma ajansları ile işbirliği içerisinde tedbirlerin alınacağı bir diğer turizm konusu ise gastronomidir. Hatay il merkezinin ulusal ve uluslararası marka haline gelmeye başladığı gastronomi turizminde Osmaniye ve Kahramanmaraş illerine yönelik değerlerin de yer almasına yönelik tedbirler alınacaktır.

Bölgede zengin potansiyellerin bulunduğu ve aynı zamanda kırsalda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi bakımından da önemli görülen eko-turizm, el sanatları, yaylacılık ve doğa sporları gibi geniş alanlara yayılabilmektedir. Eko-turizm faaliyetlerinin bölgede mekansal olarak önceliklendirilmesi güç olmakla birlikte kırsalda ekonomik çeşitliliğin sağlanması esasına yönelik olarak az gelişmiş ilçe merkezlerinin tamamında önceliklendirilecektir. Ayrıca Samandağ, Kadirli, Göksun ve Afşin ilçeleri de bu ilçelere ilave olarak eko-turizm faaliyetlerinin değerlendirileceği merkezler olacaktır. Bunların dışında Samandağ ve Arsuz’da klasik kıyı turizminin çeşitlendirilmesine yönelik olarak dalış, sörf ve yelken turizmin geliştirilmesi, Aslantaş (Kadirli), Kılavuzlu (Kahramanmaraş) ve Menzelet (Kahramanmaraş) Barajlarında su sporlarının geliştirilmesi ve Samandağ’da kruvaziyer turizminin geliştirilmesi öncelikli tedbirlerdir.

Az gelişmiş ilçe merkezlerinde ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması ve kırsal nitelikli bölgelerde ekonomik çeşitliliğin sağlanması amacıyla yeni yatırımların da kapsama alınacağı girişimcilik destek programları geliştirilecektir. Ekonomisi önemli ölçüde birincil tarımsal faaliyetlere dayalı ilçelerde uygulanacak programın uygulama alanı, alt bölgeleme analizinde Az Gelişmiş İlçe Merkezleri olarak tanımlanan ilçeler olacaktır. Bu program, tematik ve mekansal anlamda daha dar çerçevelerde de uygulanacak olup bu durumda DOĞAKA tarafından hazırlanan Kentsel ve Kırsal Nitelikli Bölgeler Analizi dikkate alınacaktır.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği Bakanlığı. (2013). Bir Bakışta AB. 2014 tarihinde Avrupa Birliği Bakanlığı: <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=3> adresinden alındı
- Başbakanlık. (2012). 6360 Sayılı Kanun. 2014 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360-20121112.pdf> adresinden alındı
- DOĞAKA. (2013). TR63 Bölgesi Analiz Çalışmaları. Hatay: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.
- DOĞAKA. (2014). TR63 Bölgesi Kırsal Kentsel Bölgeler Analizi (Taslak). Hatay: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.
- DOĞAKA. (2014). TR63 Bölgesi Yaşam Kalitesi Araştırması. Hatay: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı.
- DPT. (2004). İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004). Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Eurostat. (2012). NUTS - Nomenclature of territorial units for statistics. 2014 tarihinde European Commission: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/introduction adresinden alındı
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1995). Multivariate Data Analysis With Readings. Prentice Hall.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). 10. Kalkınma Planı 2014-2018. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023 (Taslak). Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011). Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- MTA. (tarih yok). İl Maden Haritaları. 2014 tarihinde Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü: http://www.mta.gov.tr/v2.0/default.php?id=il_maden_haritalari adresinden alındı
- OECD. (2011). A Composite Index for Monitoring Regional Development in OECD Regions. Paris: OECD Publishing.
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye’de Yapılan Bölge Ayrımları ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 3-18.
- Şengül, Ü., Eslemian, S., & Eren, M. (2013). Türkiye’de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 2 Bölgelerinin Ekonomik Etkinliklerinin VZA Yöntemi ile Belirlenmesi ve Tobit Model Uygulaması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 75-99.
- Taş, B. (2009). AB Uyum Sürecinde Türkiye İçin Yeni Bir Bölge Kavramı: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 186-198.
- TÜİK. (2006). Yayınlar. 2014 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/FileUpload/yayinlar/6.NUTS.ppt> adresinden alındı
- URAK. (2011). illerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010. İstanbul: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu.
- Wikipedi. (2014). İnsan Göçleri. 2014 tarihinde Wikipedi: http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsan_g%C3%B6%C3%A7leri#cite_ref-1 adresinden alındı
- Yıldız Teknik Üniversitesi. (2014). Kümeleme Analizi. 2014 tarihinde İstatistik Bölümü: www.ist.yildiz.edu.tr/dersler/dersnotu/Kum-Analiz.doc adresinden alındı

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI

Yavuz Sultan Selim Cad. Birinci Tabakhane Sk. No:20 Antakya / HATAY 31050

Tel. : +90 (326) 225 14 15

Faks : +90 (326) 225 14 52

E-mail : bilgi@dogaka.gov.tr

Web : www.dogaka.gov.tr

HATAY YATIRIM DESTEK OFİSİ

Yavuz Sultan Selim Cad. 1.

Tabakhane Sk. No:20

Antakya / HATAY 31050

Tel. : +90 (326) 212 25 76

Faks : +90 (326) 225 14 52

E-mail : hydo@dogaka.gov.tr

Web : www.investinhatay.com

KAHRAMANMARAŞ YATIRIM DESTEK OFİSİ

Yenişehir Mahallesi Trabzon Cad.

Kahramanmaraş İl Müftülüğü Binası Kat:2

KAHRAMANMARAŞ

Tel. : +90 (344) 231 14 17

Faks : +90 (344) 231 14 18

E-mail : kydo@dogaka.gov.tr

Web : www.investinkahramanmaras.com

OSMANİYE YATIRIM DESTEK OFİSİ

Esenevler Mah. Hasan Çenet Cad.

Özel İdare İşhanı Kat: 7 / OSMANİYE

Tel. : +90 (328) 888 00 00

Faks : +90 (328) 888 00 01

E-mail : oydo@dogaka.gov.tr

Web : www.investinosmaniye.com